
HÚSAKÖNNUN Í FRAMDAL SKORRADALS

VERNDARSVÆÐI Í BYGGÐ

HJÖRLEIFUR STEFÁNSSON OG ELÍN ÓSK HREIÐARSDÓTTIR

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS SES/GULLINSNIÐ EHF.
REYKJAVÍK 2018
FS700-18051

Ljósmynd á forsíðu er af Haga og er tekin um miðja 20. öld. Ljósmynd fengin af vef Framdalsfélagsins, <http://framdalur.is/#hagi> og er birt með leyfi.

©2018

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS SES/GULLINSNIÐ EHF.

BÁRUGÖTU 3 / FJÖLNISVEGI 12

101 REYKJAVÍK

SÍMI: 551 1033

FAX: 551 1047

NETFANG: fsi@instarch.is

www.fornleif.is/www.instarch.is

VERKKAUPI:

Skorradalshreppur

Efnisyfirlit

Helstu niðurstöður	3
Inngangur	4
Aðferðafræði	5
Þakkir	7
Húsakönnun	8
Bakkakot	8
Efstibær.....	22
Fitjar.....	28
Hagi/Svangi.....	44
Háafell.....	60
Sarpur	74
Stálpastaðir	80
Vatnshorn	86
Samantekt	96
Ágrip af sögu byggðar	96
Svipmót byggðar og húsa	98
Heimildir	1034

Viðauki: Teikningar af húsum í framdal Skorradals

Bakkakot

Hagi

Háafell

Stálpastaðir

Sarpur

Vatnshorn

Helstu niðurstöður

Í skýrslunni er að finna húsakönnun sem gerð var sumarið 2018 í framdal Skorradals. Verkið var unnið af þeim Hjörleifi Stefánssyni arkitekt og Elínu Ósk Hreiðarsdóttur fornleifafræðingi fyrir Skorradalshrepp vegna fyrirætlana um verndarsvæði í byggð á svæðinu. Könnunin náði til húsa í heimatúnum Bakkakots, Efstabæjar, Fitja, Haga, Háafells, Sarps, Stálpastaða og Vatnshorns. Innan svæðis voru könnuð 28 hús. Af þeim stóðu 19 hús enn undir þaki en níu hús voru horfin en skráð engu að síður þar sem þau voru of nýleg til að hafa ratað á fornleifaskrá og mikilvægt þótti að halda fróðleik um hlutverk þeirra, gerð og staðsetningu til haga. Átta af þeim húsum sem skráð voru eru íbúðarhús (í einu tilfalli er þó eina húsið sem eftir stendur í bæjarröðinni hlaða) en önnur hús voru flest ýmiss konar útihús og skemmur. Elstu húsin á svæðinu voru pakkhús í landi Vatnshorns og Fitjakirkja sem er jafnframt eina húsið á svæðinu sem er friðlýst.

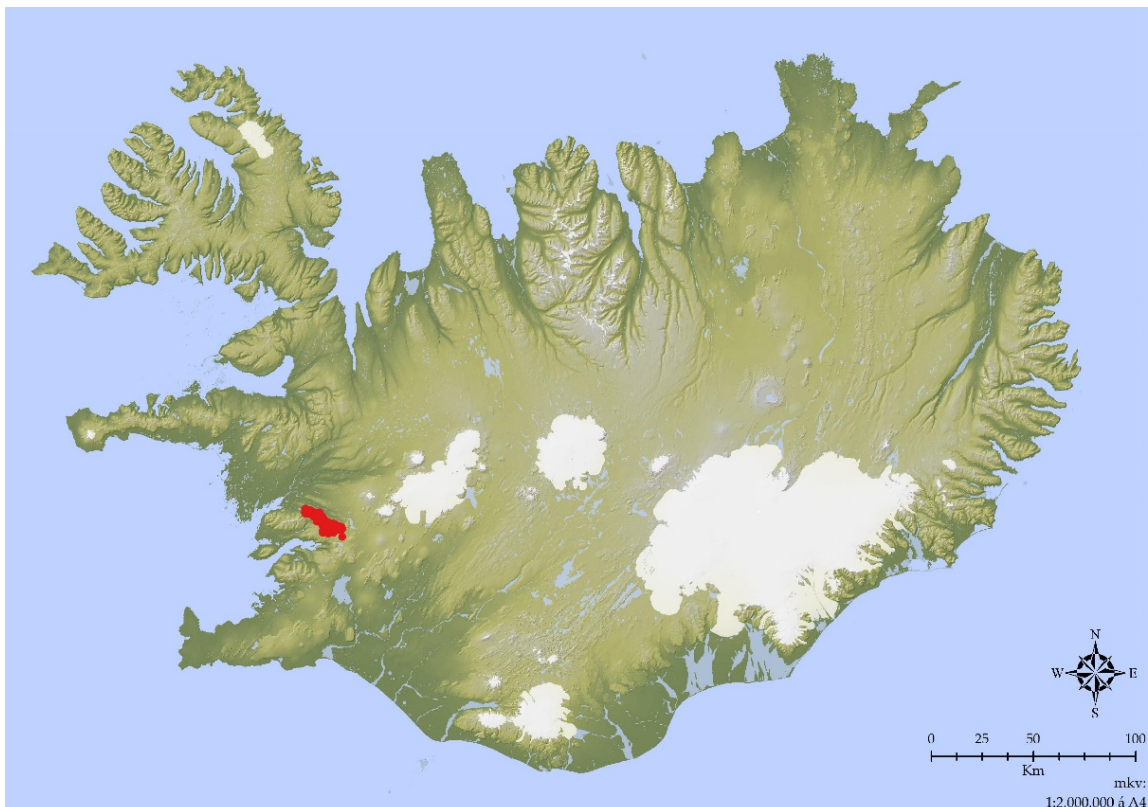
Skýrslan verður hluti af skýrslu um verndarsvæði í framdal Skorradals sem Skorradalshreppur ráðgerir að komi út síðla árs 2018 verður að finna ítarlegri greiningu á byggðinni út frá þeim gögnum sem safnað var um hús og minjar á svæðinu. Skýrslan byggir að nokkru leyti á drögum að húsakönnun sem unnin var árið 2010 af frumkvæði þáverandi formanns umhverfisnefndar sveitarfélagsins Huldu Guðmundsdóttur með sérfræðiaðstoð Hjörleifs Stefánssonar.

Inngangur

Á haustmánuðum 2016 veitti Minjastofnun Íslands Skorradalshreppi styrk til að vinna tillögu að verndaráætlun í byggð fyrir framdal Skorradals. Hjörleifur Stefánsson arkitekt hafði áður unnið margvíslegar úttektir á húsum á svæðinu og varð niðurstaðan að hann myndi sjá um húsakönnunina ásamt Elínu Ósk Hreiðarsdóttur hjá Fornleifastofnun Íslands og þau myndu saman rita stutta skýrslu um könnunina en umsjón með gerð og ritun lokaskýrslu um verndarsvæði væri í höndum hreppsins.

Auk þeirra Elínar og Hjörleifs kom Gylfi Helgason fornleifafræðingur hjá Fornleifastofnun að verkinu en hann safnaði upplýsingum um húsin og sló inn í gagnagrunn Minjastofnunar Íslands, áður en vettvangsvinna hófst.

Áður en til húsakönnunar kom sumarið 2018 hafði Hjörleifur skoðað nokkur af húsunum í Skorradal auk þess sem hann hafði látið mæla nákvæmlega upp íbúðarhús í Bakkakoti, Haga, á Háafelli, Sarpi, Stálpastöðum og Vatnshorni og gera af þeim teikningar¹ en

Íslandskort sem sýnir staðsetningu Skorradalshrepps. Verndarsvæðið nær yfir suðaustanverðan dalinn.
Grunnkort: Gísli Pálsson

¹ Óútgefið efni um hús í Skorradal í fótum Hjörleifs Stefánssonar.

umræddar teikningar fylgja með skýrslunni sem viðhengi. Elín hafði áður skráð minjar í heimatúnum jarðanna í framdalum að frátöldum Stálpastöðum og Fitjum² en Kristborg Þórsdóttir og fleiri starfsmenn Fornleifastofnunar skráðu svo minjar í túnum þessara jarða tveggja og allar minjar utan túna á svæðinu öllu sumarið 2016. Sumarið 2017 fór Kristborg aftur á svæðið, í tengslum við hugmyndir um verndarsvæði í byggð á því og mældi upp allar sýnilegar rústir. Öll ofangreind vinna nýttist vel við þessa úttekt.³

Aðferðafræði

Í þessari skýrslu er að finna húsakönnun fyrir hús innan marka ráðgerðs verndarsvæðis í framdali Skorradals og stutta samantekt um sögu svæðis og einkenni þeirra húsa sem skráð voru. Frekari greining á svipmóti svæðis verður að finna í verndarsvæðisskýrslu sem Skorradalshreppur ráðgerir að komi út fyrir árslok 2018. Hreppurinn ákvað í samráði við Minjastofnun Íslands að við úttekt á húsum á svæðinu yrði miðað við heimatún jarðanna átta en nánari skilgreining á mörkum túna var gerð af höfundum þessara skýrslu.

Húsakönnunin var unnin í samræmi við leiðbeiningar Minjastofnunar Íslands um skráningu húsa og í gagnagrunn stofnunarinnar og leiðbeiningabækling sömu stofnunar um húsakönnun vegna verndarsvæðis í byggð og vísast til þessara gagna varðandi aðferðafræði verksins.⁴

Húsaskráin er þannig uppsett að sérstök umfjöllun er fremst fyrir hverja jörð þar sem stiklað er á stóru um landshætti og sögu jarða og gefið stutt yfirlit um íbúðarhús og önnur hús og minjar sem skráð hafa verið í heimatúni hverrar jarðar. Í kjölfarið fylgir svo skráningartexti fyrir sérhvert hús sem skráð var innan hvers heimatúns. Í húsaskránni er hvert hús kennt við þá jörð sem það tilheyrir, en önnur hús en sjálft íbúðarhúsið aukinheldur aðgreind með hlutverki (dæmi: Fitjar – fjárhús). Við skráningu húsa voru öll standandi hús á svæðinu skráð, óháð aldri eða hlutverki, í samræmi við fyrirmæli Minjastofnunar Íslands. Í húsakönnun er því að finna yfirlit yfir öll standandi hús innan verndarsvæðisins.⁵ Þetta var gert sökum þess að jafnvel þótt slík hús hefðu verið hnitsett við aðalskráningu var gerð þeirra ekki lýst. Auk standandi húsa voru skráð nokkur hús sem eru nú horfin en voru of ung til að

² Elín Ósk Hreiðarsdóttir. 2012.

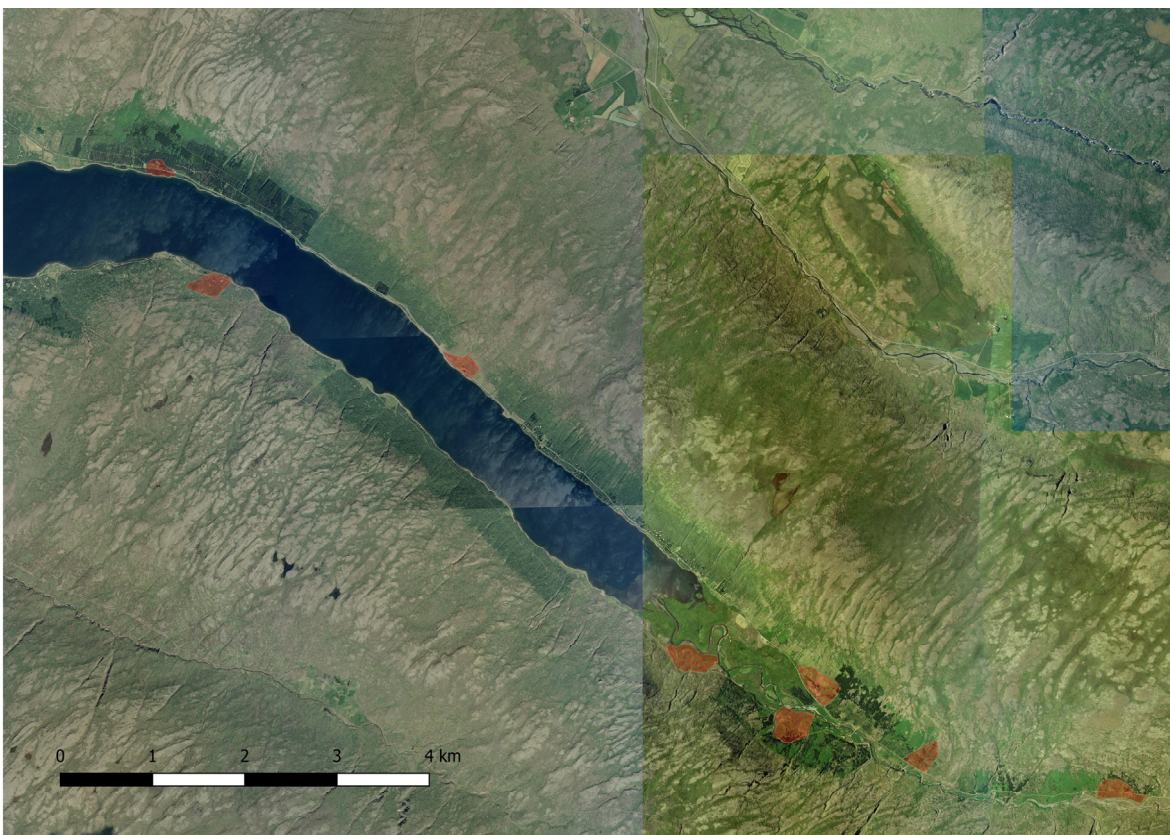
³ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017a og Kristborg Þórsdóttir. 2017b.

⁴ Guðný Gerður Gunnarsdóttir. 2017.

⁵ Þessari reglu var fylgt, jafnvel þótt fjallað hefði verið um einstaka hús í fornleifaskrá, þá ýmist sökum þess að þau höfðu náð lágmarksaldri til að teljast til fornleifa (sem er 100 ár) eða þau voru byggð úr torfi og grjóti, að gamalli byggingarhefð.

vera tekin með í fornleifaskráningu. Að auki var ákveðið að taka síðasta íbúðarhúsið í Efstabæ með í húsaskráningu, jafnvel þótt að lítið sjáist nú eftir af því nema grunnurinn og að bæjarþyrpingin hafi verið skráð í fornleifaskráningu. Mikilvægt þótti að ná bæjarmynd allra jarða á svæðinu með í húsakönnun og fremur greinargóðar upplýsingar lágu fyrir um gerð íbúðarhússins.

Við úttektina var leitað fanga í opinberum gögnum um húsin (fasteignamati, fundargerðum, tiltækum teikningum o.fl.) og útgefnum heimildum, auk þess sem ljósmyndir, loftmyndir og túnakort af svæðinu voru könnuð eftir mætti. Sömuleiðis var rætt við staðkunnuga. Þegar skýrsludrög lágu fyrir voru þau birt á vef sveitarfélagsins og

*Yfirlitskort sem sýnir túnin átta (merkt með rauðum lit) sem voru til úttektar í húsakönnun.
Loftmynd: Loftmyndir ehf*

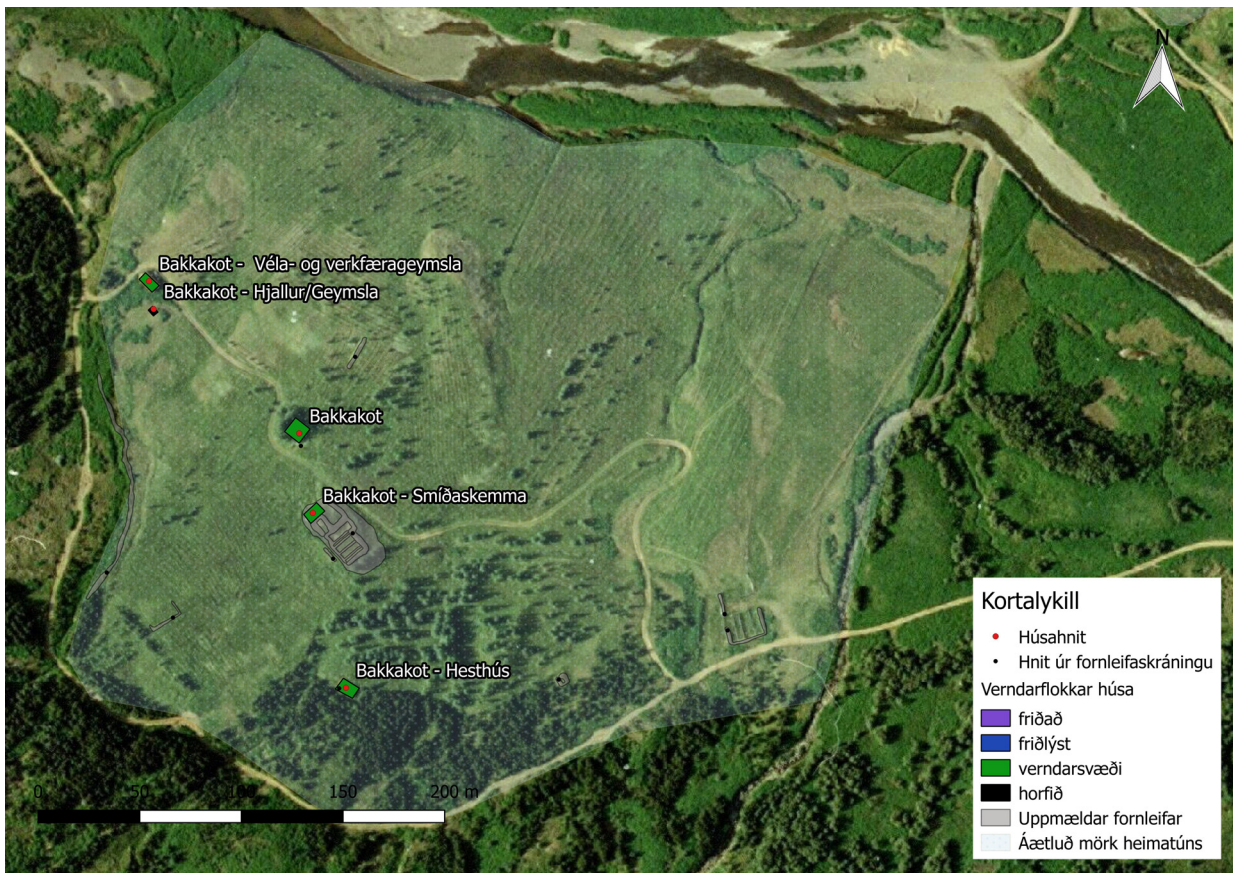
áhugasömum gefinn mánuður til að koma á framfæri athugasemdum og viðbótum og er sú útgáfa skýrslunnar sem hér lítur dagsins ljós lokaútgáfa þar sem tekið hefur verið tillit til innsendra athugasemda og viðbóta. Heimildamanna, sem og þeirra sem sendu inn athugasemdir við skýrsludrög er getið í heimildaskrá.

Þakkir

Framdalsfélagið sýndi verkinu mikinn áhuga og aðstoðaði við vinnslu þess. Talsverðar upplýsingar fengust um hús af vef Framdalsfélagsins en félagið hafði t.d. gengist fyrir söfnun gamalla ljósmynda af bæjum og fólki sem nýttust vel við úttektina og fékkst góðfúslegt leyfi fyrir notkun þessara gagna. Gögn þessi juku mikið við upplýsingar um húsin á svæðinu. Vilja skýrsluhöfundar koma á framfæri þakklæti til þeirra sem lögðu verkinu lið og miðluðu fróðleik, ljósmyndum eða öðru efni. Sérstakar þakkir fær Hulda Guðmundsdóttir formaður félagsins fyrir sína aðstoð og óþrjótandi áhuga.

Húsakönnun

Bakkakot

Yfirlitskort af heimatúninu í Bakkakoti. Á kortinu má sjá húsin 5 sem skráð voru innan verndarsvæðis í heimatúni Bakkakots. Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Staðsetning og umhverfi

Bakkakot er við austurenda Skorradalsvatns neðarlega í suðurhlíð dalsins. Undirlendi er takmarkað á þessum slóðum og hallar landi til norðurs. Talsverð skógrækt hefur verið á jörðinni allt frá 1970. Íbúðarhúsið í Bakkakoti stendur skammt norðan við eldra bæjarstæði og í kring eru gömul tún sem komin eru í órækt. Íbúðarhúsið snýr göflum í norður-suðurstefnu, upp og niður eftir landhallanum. Vestan við húsið er þéttur trjagarður með allháum trjám. Næsti bær vestan við Bakkakot er Vatnshorn, en skammt er líka til Fitja til norðausturs, handan árinna.

Saga

Bakkakot, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Bakkakot byggist á seinni hluta 17. aldar úr landi Fitja. Jörðin er hjáleiga frá Fitjum 1707, og 1847⁶ en jörðin var seld undan Fitjum árið 1894.⁷ Árið 1919 stóðu eftirfarandi hús í heimatúninu:

Baðstofa (b. 1906), 8 ¼ x 5 álnir, alþiljuð og stæðileg.

Bæjardyr, stæðilegar.

Búr, 5x4 álnir, með járnri undir torfbaki. Stæðilegt.

Eldhús úr torfi, 4x4 álnir. Stæðilegt.

Fjárhús (fyrir 50 kindur með grjóttveggjum og járnþaki)

Þrjú fjárhús úr torfi (fyrir 60 kindur)

hesthús (fyrir 60 hross)

heyhlaða með fjósi

geymsluskúr með járnþaki og járnvörðum göflum.⁸

⁶ JÁM IV, 163 og JJ, 112

⁷ BB, II, 222

⁸ FB II, 127-128

Árið 1929 virðist núverandi íbúðarhús komið upp að mestu þótt byggingu þess sé ekki lokið fyrr en 1931. A.m.k. er húsakosti það ár lýst eftirfarandi: "Íbúðarhús: Steinbær með kjallara 6,91+4,39 m og skúr við hlið 2,1 m breidd.⁹

Innri skipan íbúðarhúss

Íbúðarhúsið í Bakkakoti er lítið steinsteypt hús sem er nú í talsverðri niðurníðslu. Nú er gengið inn í húsið á suðurhlið, um skúrbyggingu sem er sambyggð húsinu að suðaustan en inngangurinn var upphaflega að norðanverðu og var breytt milli 1945-50 samkvæmt staðkunnugum. Þegar gengið er inn eftir skúrganginum eru á vinstri hönd tvær geymslur auk stigans til kjallara og 1. hæðar. Gólfhlötur skúrbyggingarinnar er um 18 m². Útveggir hússins eru úr steinsteypu sem virðist vera í góðu lagi nema hvað austurveggur skúrbyggingarinnar er sprunginn að endilöngu og er farinn að hallast. Sá veggur er klæddur að utan með bárujárni. Augljóst er að steypa "aðalbyggingarinnar" er miklu betri en steypa skúrsins. Gaflveggir ná upp fyrir þakið sem er klætt bárujárni. Steinsteypt gólf er í kjallara. Gólf skúrsins er að hluta steinsteypa, en að öðru leyti timbur og mold. Á fyrstu hæðinni er gólfíð hins vegar úr timbri. Tveir steinsteypureykháfar eru á húsinu, annar í miðju eldhúss og baðstofu, hinn í norðausturhorni skúrsins, utan á gaflvegg hans. Strompurinn að norðanverðu var settur vegna breytinga sem gerðar voru í viðbyggingunni og þjónaði hann þvottaaðstöðu að sögn staðkunnugra.

Kjallarastiginn er steinsteyptur. Þegar komið er niður í kjallarann er geymsla á hægri hönd en eldhús á vinstri hönd. Beint framundan eru dyr að búrinu og á vinstri hönd eru dyr að lítilli geymslu. Inn af eldhúsinu í miðju húsinu er geymsla við suðurgaflinn. Norðan við eldhúsið er búið og milli þess og eldhússins er steinsteyptur veggur tengdur reykháfi. Gólfhlötur kjallarans er um 27 m².

Stiginn til fyrstu hæðarinnar er úr timbri og leiðir að litlum gangi og þaðan er gengt í baðstofu við suðurgaflinn og svefnherbergi við norðurgaflinn. Þunnt timburþil skilur á milli og liggur það að steiptum reykháfi. Öll er hæðin opin upp í mæni en langveggir eru um 166 cm á hæð mælt frá gólfi upp undir þaksúð. Vatnsveita hefur verið í húsinu en óvíst hvort hún er enn í lagi. Í eldhúsinu er JUNO-eldavél sem jafnframt hefur verið notuð sem miðstöðvarketill og húsið hitað með miðstöðvarofnum. Rafmagn hefur verið leitt í húsið en hefur fyrir löngu verið aftengt.

⁹ Þí. Fr. BAc

Bakkakot er að mörgu leyti í slæmu ástandi. Þó er aðalhúsið miklu mun skárri en skúrbyggingin sem er svo léleg orðin að nauðsynlegt er að endurbyggja hana að langmestu leyti.

Önnur hús í túni, skráð í húsaskönnun

Auk íbúðarhúss voru skráð þrjú hús undir þaki í heimatúni Bakkakots. Vélaskemma stendur undir þaki í túninu og tvö önnur hús eru þar hálfhrunin, annars vegar smíðakofi og hins vegar hesthúskofi. Að auki var tekinn með í húsaskráningu hjallur sem stóð nærri vélaskemmu en er horfinn (þar sem byggingin var of ung til að vera skráð með í fornleifaskráningu).

Fornleifar í túni

Auk húsa undir þaki eru margvíslegar aðrar mannvistarleifar innan túnmarka í Bakkakoti og voru allar þekktar fornleifar skráðar við aðalskráningu.¹⁰ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-141:001	Bæjarhóll
BO-141:002	Útihús+kálgarður
BO-141:003	Útihús
BO-141:006	Rétt (Bakkakotsrétt)
BO-141:013	Lambhús (undir þaki - einnig í húsaskönnun)
BO-141:015	Rétt/kálgarður
BO-141:019	Hesthús

¹⁰ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017: 83-93.

Fyrsti eigandi: Þorbj. Jóhannss. Ingibj. Magnúsd.
Hönnuður: Jóhann Fr. Kristjánsson?

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: í eyði

Bakkakot á 6. áratug 20. aldar.

Bakkakot sumarið 2018 horft til NNA

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	2015 Smíðaðir tveir gluggar í húsið	
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Kjallari Inngönguskúr (bísлаг) Reykháfur	Viðbygging Kjallari Reykháfur Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Steinsteypt íbúðarhús, ferhyrnt að grunnfleti, kjallari og ein hæð með mænisþaki. Við austurhlíðina er samfelld skúrbygging er austurgafli hennar klæddur bárujárn. Gólf hennar er mitt á milli gólfa kjallara og 1. hæðar og tengist þeim með tröppum. Við suðurenda skúrsins er líftið anddyri. Húsið var mælt upp og teiknað árið 2010 á vegum Gullinsniðs ehf af Keith Daly arkitekt.

Saga húss:

Íbúðarhúsið sem nú stendur í Bakkakoti var reist árið 1931 og er það 35-40 m norðvestan við gamla bæinn sem þá var yfirgefinn (sjá fornleifaskrá nr. BO-141:001). Árið 1940 er húsunum lýst á eftirfarandi hátt: "Íbúðarhús úr steinsteypu þak járnv. Torf. Hæð og kjallari á hæðinni. 2 herb. Eldhús í kjallara. Stærð 7,6x4,4x,7 m. og ofn. Miðstöð frá eldavél 1 ofn." (Þí. Fr. BAc). Jörðin féll í eyði árið 1964. Jörðin er nú eign Skógræktar ríkisins, sem hefur plantað ýmiss konar trjágróðri á landinu (BB II, 222). Íbúðarhúsið er skv. vef Framdalafélagsins eitt örfárra húsa sinnar tegundar sem enn standa, teiknað af Jóhanni Fr. Kristjánssyni. Jörðin fór í eyði 1964.

Önnur hús í heimatúninu:

Undir þaki eru: Geymsluhús/smíðaskemma b.1958, véla- og verkfærageymsla b. 1961 og hesthús (byggingarár óþekkt). Að auki fjölmargar fornleifar skráðar innantúns (Sjá fornleifaskrá BO-141:001-002, 006, 013, 015 og 019)

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Sérstök húsagerð, áberandi á svæðinu, líklega sprottin af hitunartækni þar sem eldavél og miðstöðvarketill eru sameinuð.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Sérstök húsagerð, áberandi á svæðinu, líklega sprottin af hitunartækni þar sem eldavél og miðstöðvarketill eru sameinuð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægasta mannvirkið í heimatúninu, mikilvægt í menningarlandslaginu
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur ekki tekið miklum breytingum.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Ástand hússins er mjög bágborið.
Varðveislugildi:	Hátt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Eiríkur Þorsteinsson
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Vélaskemma/geymsla
Núverandi notkun: í eyði

Véla og verkfærageymsla sumarið 2018

Véla- og verkfæraskemman sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt
Útlit:	Einlyft	Einlyft

Helstu breytingar: Hönnuðir breytinga:

Saga

Lýsing húss:

Húsið er einfalt, bárujárnsklætt hús með timburgrind. Það stendur á steinsteyptum grunni og er með mænisþaki. Stórar dyr með tvöfaldri hurð fyrir eru á norðvesturgafli og þar fyrir ofan gluggi. Þrír gluggar eru á suðvesturhlíð hússins en hvorki gluggar á norðausturhlíð né suðausturgafli.

Saga húss:

Véla- og verkfæraskemma frá Bakkakoti. Samkvæmt fasteignamati var húsið byggt 1961 (Þjóðskrá Íslands, 2018), aðeins þremur árum áður en jörðin leggst í eyði. Allt timbur í grind hússins var endurnýtt úr ýmsum áttum. Húsið er á köflum geysilega þéttneigt, t.d. á hurð og umhverfis glugga með pappasaumi.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Einföld skúrbygging með lítið listrænt gildi
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Sem hluti af þeirri heild sem bæjarstæðið er.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Sem hluti af menningarlandslagi Bakkakots
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur lítið breyst frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið hefur ekki verið haldið við um langt skeið.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Eiríkur Þorsteinsson
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun: í eyði

Hesthús sumarið 2018

Hesthúsið sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, þil á aumri grind,	Timbur, þil á aumri grind,		
Útveggir:		Timburskífur (spónn)		
Þakgerð:		Flatt þak		
Þakklæðning:		Bárujárn		
Undirstaða:				
Útlit:				

Saga

Lýsing húss:

Hesthúsið er að mestu leyti fallið ofan í tóft sína sem er úr torfi og grjóti. Timburgrind er í húsinu og timburþil að vestan sem hangir uppi að mestu. Bárujármsklætt einhalla eða flatt þak hefur verið á húsinu. Húsið hefur verið naumlega víðað, með sperrum og langböndum. Húsið sneri austur – vestur. Á vesturgaffli voru dyr og gluggi og aðrar dyr rétt við norðurhornið. Mögulegt er að grjót- og torfveggirnir eldri en uppsmíðin.

Saga húss:

Ekki er vítað hvenær húsið var byggt en það telst því að líkindum ekki til fornleifa en var engu að síður skráð í fornleifaskráningu undir númerin BO-141:013. Húsið var fyrir 6-8 hesta og var byggt um miðja 20. öld. Mikil trjárækt er allt í kring og hefur verið plantað nokkuð nærri tóft.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Einfaldur og óvandaður timburkofi
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Sem hluti af menningarlandslagi Bakkakots
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Sem hluti af menningarlandslagi Bakkakots
Upprunalegt gildi:	Lágt	Óljóst um upphaflega gerð húss.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið er að hruni komið.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis. Húsin hafa gildi sem hluti af menningarlandslagi á svæðinu en þætti verið að einfaldast væri að varðveita hann sem rúst

Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Eiríkur Þorsteinsson

Hönnuður:

Upphafleg notkun: Hjallur

Núverandi notkun: var hjallur, nú horfið

Hjallurinn á loftmynd frá 1990 (LMÍ)

Horft yfir svæðið þar sem hjallurinn stóð áður,

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, byggt svo að	Timbur, byggt svo að		
Útveggir:		Timburskífur (spónn)		
Þakgerð:		Flatt þak		
Þakklæðning:		Bárujárn		
Undirstaða:				
Útlit:				

Saga

Lýsing húss:

Húsið er horfið. Aðeins fannst ein þökkaleg ljósmynd við húsakönnun. sem birtist í Byggðum Borgarfjarðar (bls. 222) en hún sýnir húsið úr nokkrri fjarlægð. Af henni má sjá að það hefur verið lítið og með flötu þaki. Af loftmynd af svæðinu frá 1990 (Landmælingar Íslands) má sjá að húsið hefur verið næstum ferningslaga. Aðrar upplýsingar um gerð þess er ekki að fá af myndinni. Að sögn Huldu Guðmundsdóttur stóð þarna hjallur úr timbri.

Saga húss:

Geymsluhús frá Bakkakoti. Samkvæmt fasteignamati er húsið byggt 1958 (Þjóðskrá Íslands, 2018). Í Byggðum Borgarfjarðar eru geymslur Bakkakots samtals taldar 140 m³ og hefur hjallurinn verið hluti að þeirri stærðarmælingu (BB II, 222).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Ekki hægt að gera mat á þar sem húsið er horfið.

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi:

Hönnuður:

Upphafleg notkun:

Núverandi notkun: Innan túns stendur einnig íbúðarhúsið í

Smíðaskemman 1950-1960.

Smíðaskemman sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:				
Útveggir:	Timbur	Timbur		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:		Nú er timburþak á húsinu,		
Undirstaða:				
Útlit:	Einlyft	Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Húsið var einföld timburbygging en stærstur hluti er nú fallinn þannig að erfitt er að lýsa því sem skyldi. Þó má sjá að mænisþak hefur verið á húsinu sem nú er að hluta fokið burt. Tveir gluggar voru á vesturgaffli ig sá þriðji í risi yfir þeim og a.m.k. einn gluggi á suðvesturhlið og þar voru einnig dyr. Aðrar hliðar hússins eru að mestu fallnar/foknar og því er ekki hægt að lýsa því nánar. Hluti innviða sést enn og er ljós að þarna hefur verið smíðaskemma. Húsið var einangrað með torfi. Sambyggt austan við skemmuna vvoru fleiri hús eins og sjá má af ljósmynd sem tekin var af svæðinu á 6. áratug 20. aldar.

Saga húss:

Ekki er vítað hvenær húsið er byggt en það var a.m.k. risið á 6. áratugnum (sbr. ljósmynd frá því skeiði) og er líklegast byggt 1950-1960. Það er byggt inn í gamla bæjarhólinn og gæti verið byggt ofan í eldri rústir eftir að yngri íbúðarhús er byggt á nýjum stað. Timbrið í húsinu var afgangstimbur sem átti að henda frá Sementsverksmiðjunni á Akranesi.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Erfitt að leggja mat á þar sem húsið er að hluta hrunið.

Menningarsögulegt gildi:

Erfitt að leggja mat á þar sem húsið er að hluta hrunið.

Umhverfisgildi:

Erfitt að leggja mat á þar sem húsið er að hluta hrunið.

Upprunalegt gildi:

Erfitt að leggja mat á þar sem húsið er að hluta hrunið.

Tæknilegt ástand:

Erfitt að leggja mat á þar sem húsið er að hluta hrunið.

Varðveislugildi:

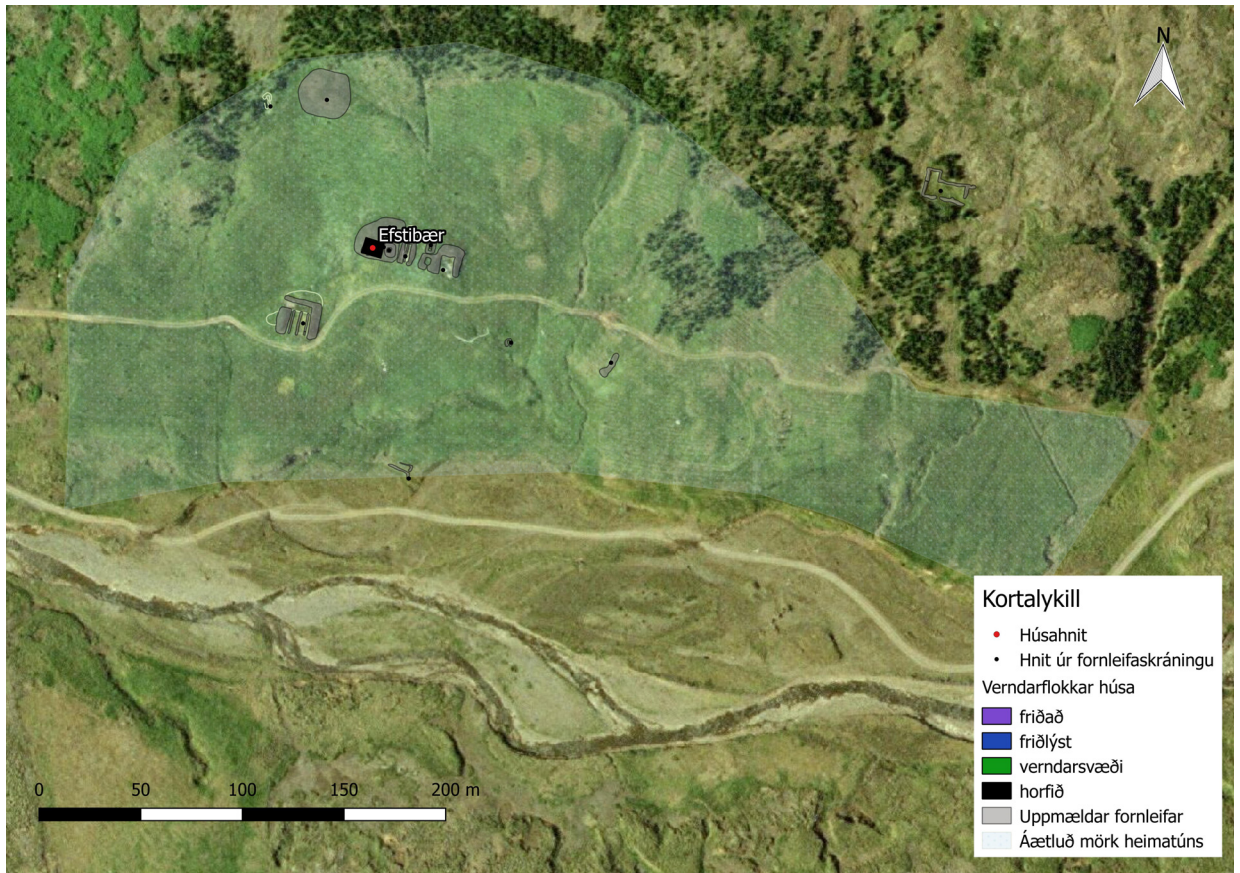
Lágt

En þó er erfitt að leggja mat á þar sem húsið er að hluta hrunið.

Verndarflokkar:

Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Efstibær

Yfirlitskort af heimatúninu í Efstibæ. Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Staðsetning og umhverfi

Efstibær var fremstur bæja í Skorradal. Á þessum slóðum er dalurinn er þröngur og undirlendi lítið. Tún Efstabæjar eru í dalnum norðanverðum, í aflíðandi halla. Þau eru nú í órækt og hafa verið plægð. Innan túns er talsvert af trjám, einkum barrtrjám, þó hefur mun meira verið gróðursett utan túns en innan. Lúpína vex víða. Bæjarhúsin í Efstabæ voru vestast í þyrpingu húsa á miðju túni. Næsti bær norðvestan við Efstabæ er Sarpur en engin bær var til móts við Efstabæ handan ár, Bakkakot, og er næsti bær sunnan ár um 3,5 km vestar sunnar.

Efstibær, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Saga

Elsta þekkt ritheimildin um Efstabæ er frá 1699.¹¹ Jörðin var metin á 16 hdr. 1707 og var þá í eigu bænda norðvestar í dalnum.¹²

Síðasta íbúðarhúsið á jörðinni var timburhús á grjóthlöðnum kjallara, byggt 1902 en talið er að það hafi staðið á svipuðum stað og eldri torfbær. Grunnur hússins er enn greinilegur þótt sjálft húsið hafi verið rifið. Árið 1919 stóðu eftirfarandi hús í heimatúninu:

Íbúðarhús með steinlímdum kjallara, einlyft úr timbri og járn. Skúrar eru við hlið og gafi hússins. 3. al. Stæðilegt. Byggt 1902.

Eldhús með grjótveggjum og torfbaki 6x4 1/6 al. Stæðilegt.

Hjallur með lofti og með járnþaki.

Fjárhús úr torfi með standþili, yfir 20 kindur

Eldiviðarhús 3x2 al.

Fjós yfir 7 gripi með grjótveggjum og járnþaki

Fjóshlaða, með hálfveggjum úr torfi, hitt járnvarið 12x81/4x5 al. Byggt 1902.

¹¹ JS 143 4to, 218-220.

¹² JÁM IV, 164.

Fjánhús 4 yfir 210 kindur með veggjum úr grjóti og með járnþökum. Byggt á árunum 1900-1910.

Fjánhúshlaða uppi á túni 12x7 al eins byggt sem hin fyrri. Það sem er ekki járnvarið af veggjunum er byggt úr grjóti. Byggt 1902.

Hesthús með grjótveggjum af járnú undir torfpaki.¹³

Efstibær fór í eyði 1947 og hafði jörðin þá að hálfu verið nýtt frá Sarpi og hélst svo áfram en Háafellsbóndi keypti hinn hlutann. Eignarhald er nú óskipt milli Ríkiseigna/Skógræktar ríkisins og einkaaðila.

Önnur hús í túni

Engin hús standa lengur undir þaki í túni Efstabæjar.

Fornleifar í túni

Allmörg hús sem orðin eru að tóftum og annars konar mannvistarleifar voru skráðar innan túnmarka í Efstabæ við aðalskráningu.¹⁴ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-143:001	Bæjarhóll (húsgrunnur líka skráður í húsakönnun)
BO-143:002	Fjánhús
BO-143:003	Fjós
BO-143:004	Hlaða
BO-143:005	Fjánhús
BO-143:006	Fjánhús
BO-143:034	Hesthús
BO-143:036	Kvíar
BO-143:037	Brunnur
BO-143:041	Brunnur

¹³ FB II, 125

¹⁴ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017: 118-149.

Fyrsti eigandi: Sveinbj. Bjarnas.Halldóra Pétursd.
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Húsið er horfið, jörðin í eyði

Efstibær 1930

Grunnur íbúðarhússins á Efstabæ sumarið 2018

Gerð húss: **Upphafleg:** **Núverandi:** **Helstu breytingar:** **Hönnuðir breytinga:**

Byggingarefni:

Útveggir: Bárujárn
Þakgerð: Mænisþak
Þakklæðning:
Undirstaða: Hlaðin úr hraungrýti/grjóti
Útlit: Einlyft
 Ris
 Kjallari
 Viðbygging
 Inngönguskúr (bísлаг)

Saga

Lýsing húss:

Síðasta húsið í Efstabæ var einlyft timburhús á hlöðnum grunni en nú er aðeins hálfhrundar undorstöður eftir. Á ljósmynd sem tekin var af húsinu um 1930 má sjá að inngönguskúr hefur verið norðarlega á vesturhlíð og líklega nokkrar tröppur þar upp að. Skúrbygging hefur einnig verið meðfram austurhlíðinni. Kjallari er 6 X 3 m að innanmáli, snýr austur-vestur, er nær alveg niðurgrafinn og mest 2,2 m á dýpt. Grjóthleðslur eru límdar með sementslími. Austurveggurinn stendur best sem og austurhluti norðurveggjar. Gluggi virðist hafa verið á suðurvegg kjallarans um 2 m frá inngangi í um 1,2 m hæð frá botni. Hann hefur verið um 30 cm á breidd. Af málverki Gunnlaugs Stefáns Gíslasonar málara af bænum (sem byggir á ljósmynd) að dæma kann að hafa verið annar gluggi á suðurvegg kjallara austast en engin ummerki sjást um hann í hleðslunni og svæðið sést ekki vel á ljósmynd af bænum frá 1930. Frá því að tóftin var skoðuð 2010 hefur norðurveggur kjallara hrunið mikið. Samkvæmt Guðrúnu Hannesardóttir var mjög kalt í íbúðarhúsinu á Efstabæ og var reynt að bæta úr því síðar með því að einangra allt með strengjatorfi. Ekki er vitað annað en að bærinn hafi ætíð verið á þessum sömu slóðum.

Saga húss:

Síðasta íbúðarhúsið á Efstabæ var byggt 1902. Til er lýsing af jörðinni frá því um 1930: „Í þá tíð sem Sveinbjörn og Halldóra bjuggu í Efstabæ taldist hún með betri bújörðum í Borgarfjarðarháða. Þá voru hvorki aðrar jarðir betur hýstar né fleiri hús undir jarnþaki í héraðinu, en í Efstabæ“ (Af heimasiðu Framdalsfélagsins). Jörðin fór í eyði 1947 og hafði þá að hálfu verið nýtt frá Sarpi BO-142 en Háafellsbóndi keypti hinn hlutann. Húsið líklega rífið mjög fljótlega á að það féll í eyði það. Eignarhald er óskipt milli Ríkiseigna/Skógræktar ríkisins og einkaaðila.

Önnur hús í túni:

Engin hús standa undir þaki í heimatúni Efstabæjar. Þar voru hins vegar fjölmörg hús og voru þau skráð í fornleifaskráningu (sjá fornleifanúmer BO-143:001-006, 034, 036, 037 og 041).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

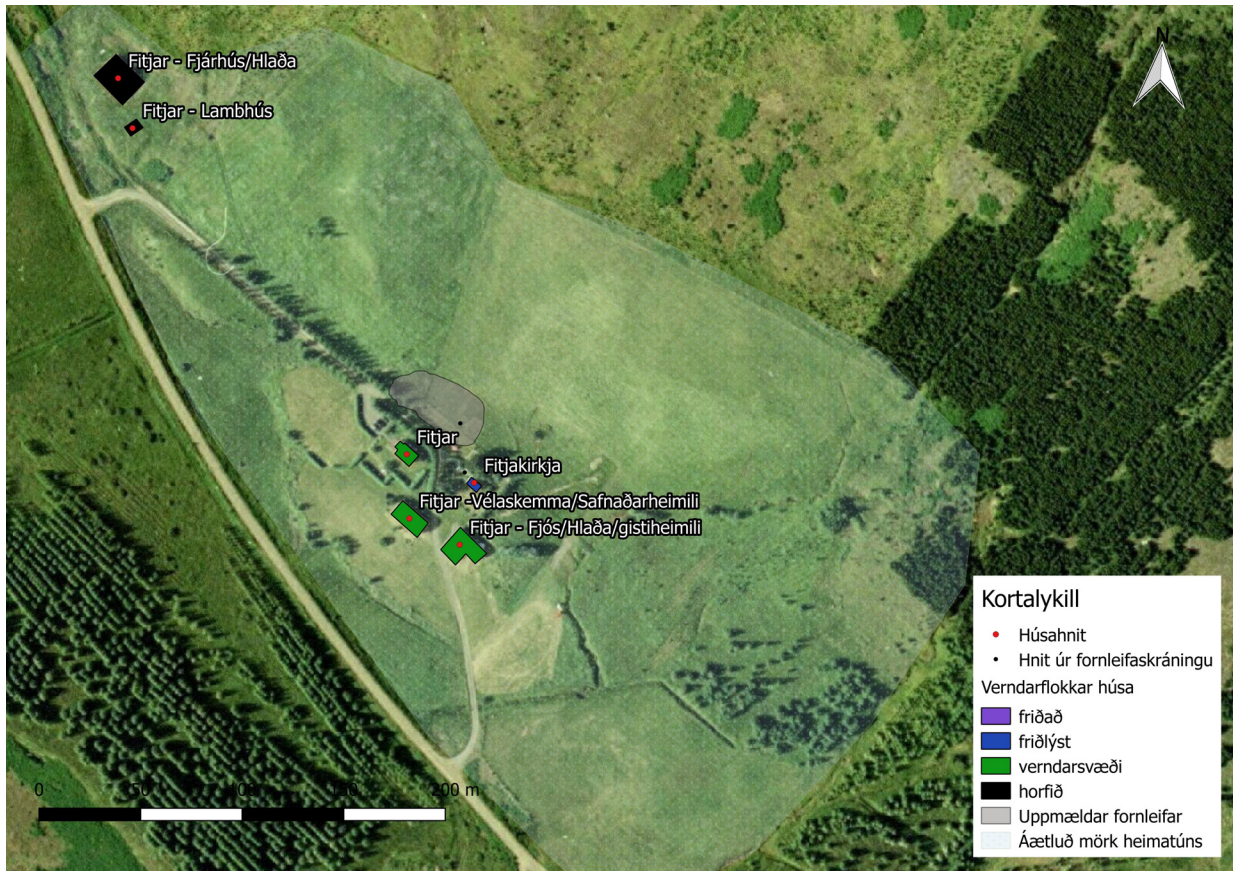
Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Ekki hægt að leggja mat á þar sem húsið horfið og aðeins grunnurinn eftir. Þó rétt að tryggja varðveislun hans

Verndarflokkar:

Fitjar

*Yfirlitskort af heimatúni Fitja. Á því má sjá merkt húsin 6 sem koma við sögu í húsakönnun.
Loftmynd: Loftmyndir ehf.*

Staðsetning og umhverfi

Fitjar eru norðan við Fitjaá en jörðinni tilheyrir einnig land sunnan við ána á Botnsheiði. Það svæði er á milli Bakkakots og lands sem tilheyrir Efstabæ. Fitjar áttu skógarítak í Vatnshornshlíð. Jörðin á góð engjalönd og mýrar ofan við þær og að fjallsrótum.

Gamli bærinn á Fitjum var skammt norðvestan við Fitjakirkju sem enn stendur, skammt norðan við núverandi íbúðarhús sem byggt var árið 1939. Gamli bílvegurinn lá um hlaðið á bænum til ársins 1993, á milli bæjarhóls og núverandi íbúðarhúss, að kirkjunni og áfram í átt að Sarpi, sem er næsti bær austan við. Til norðvesturs er næsti bær Háafell í um 5 km fjarlægð og til móts við bæjarstæðið, sunnan Fitjaár er Bakkakot.

Fitjar, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Saga:

Fitjar eru án efa ein þeirra jarða sem byggjast fyrst upp í framdalnum, ásamt Vatnshorni. Jarðarinnar er fyrst getið í kirknaskrá Páls biskups Jónssonar frá um 1200¹⁵ og í fjölmörgum öðrum rituðum heimildum fram eftir öldum. Árið 1707 er jörðin kirkjustaður, metin á 30 hdr. (að frátöldu Bakkakoti sem var talin $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{5}$ af jörðinni eins og hún var áður).¹⁶

Árið 1919 er húsum í heimatúninu lýst á eftirfarandi hátt:

Baðstofa úr torfi 9x6 al alþiljuð með standþil. Járn er ofan á súð undir torfþaki. Byggð 1903. Bæjardyr 9x3 al - Hrörlegar.

Eldhús 6x4 al.

Eldiviðarkofi 6x4 al - Hrörlegur

Fjós f. 10 gripir með járnpaki. Byggt 1910.

Fjóshlaða 12x9x6 al að mestu úr timbri og járn. Skúr 4 al breiður.

Fjárhúsin eru 6 yfir 200 fjár, öll úr torfi, flest gömul.

Hesthús yfir 9 hross - Stæðileg¹⁷.

¹⁵ DI XII, 10.

¹⁶ JÁM IV, 165

¹⁷ FB II, 119

Á túnakorti frá 1918 eru sýnd fjögur hús á bæjarhólnum sem öll eru skráð með honum í fornleifaskráningu. Austast var hlóðældhús, þar vestan við var bærinn, þá fjárhúshlaða. Aftan/norðan við hlóðældhúsið var fjósið. Árið 1929 voru eftirtalin hús á jörðunni: "Íbúðarhús: Baðstofa með kjallara grjóthl. 5,6 + 3,76 m og járnþak."¹⁸ Hefðbundnum búskap lauk á Fitjum 1981 en ábúendur bjuggu þó helming ársins á Fitjum á meðan heilsa leyfði. Árið 1988 hófst skógarbúskapur á Fitjum og þar er enn búið árið um kring.

Íbúðarhúsið

Íbúðarhúsið á Fitjum er vafalítið byggt eftir teikningu frá Teiknistofu landbúnaðarins sem varð til árið 1938 við sameiningu nokkurra stofnana sem áður höfðu veitt bændum aðstoð og ráðgjöf í byggingarmálum. Yfirmsiður hússins var Þorbjörn Pétursson frá Draghálsi. Um það leyti sem Fitjahúsið var byggt var Þórir Baldvinsson nýlega tekinn við sem forstöðumaður Teiknistofunnar. Þórir hafði numið byggingarlist í Bandaríkjunum og honum fylgdu nýir straumar. Svo virðist sem flest hús sem teiknuð voru á vegum ráðgjafastofnananna framan af hafi verið í anda þjóðlegrar rómantíkur og mörg þeirra með burstabæjarformi. Þórir fylgdi nytjastefnu eða funksjónalisma og flest húsinn sem teiknuð voru eftir að hann kom til starfa voru í þeim anda. Þau voru gjarna á einni hæð, nær ferningslaga að grunnfleti, með lágreistu valmáþaki og oft með hornpluggum. Fitjahúsið ber þessi einkenni nema hvað það er með kjallara og þar var eldhúsið frá fyrstu tíð. Við vesturhlið hússins er inngönguskúr með einhalla þaki. Framan við útidyrnar sem eru á suðurhlið skúrsins eru tröppur með fjórum þrepum og palli efst. Úr forstofu eru tröppur niður í kjallara og upp á íbúðarhæðina.

Önnur hús í túni, skráð í húsakönnun

Þrjú hús standa undir þaki í heimatúninu: vélageymsla sem nú þjónar hlutverki safnaðarheimilis Fitjasóknar, fjós og hlaða sem nú hefur verið innréttað sem gistiheimili og Fitjakirkja. Að auki náði húsakönnunin til fjárhúsa/hlöðu og lambhúss sem eru bæði horfin (en eru of ungar byggingar til að þær hafi verið teknar á fornleifaskrá).

¹⁸ Þí. Fr. BAc.

Fornleifar í túni

Auk húsa undir þaki eru margvíslegar aðrar mannvistarleifar innan túns á Fitjum og voru allar þekktar fornleifar skráðar í aðalskráningu.¹⁹ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-140:001	Bæjarhóll
BO-140:002	Kirkja (líka skráð í húsakönnun)
BO-140:003	Kálgarður
BO-140:004	Kálgarður
BO-140:006	Lambhús
BO-140:007	Fjárhús
BO-140:008	Smalagerði (örnefni)
BO-140:009	Kvíar
BO-140:010	Fjós
BO-140:011	Heygarður
BO-140:015	Gerði (örnefni)
BO-140:022	Traðir
BO-140:030	Öskuhaugur
BO-140:049	Kvíar
BO-140:055	Brunnur

¹⁹ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017a: 55-82.

Fyrsti eigandi: Karólína Hallgrímsdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Íbúðarhúsið á Fitjum um 1940

Fitjar sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Bárujárn		
Þakgerð:	Valmaþak	Mænispak	1988 Húsið klætt utan með hvítu trapisustáli og einangrað	Jón Hannesson, húasmíðameistari,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:			1989 Þaki var skipt um þakjárn og sperrur og þaki breytt, rishæð byggð ofan á og	Jón Hannesson, húasmíðameistari,
Útlit:	Reykháfur Kjallari	Ris Inngönguskúr (bíslag) Úttröppur Kjallari		

Saga

Lýsing húss:

Íbúðarhúsið á Fitjum er steinsteypt, kjallari, hæð og íbúðarris undir mænispaki með stefnu austur – vestur. Húsið bar upphaflega sterk einkenni fúnkisstefnu með hornluggum og valmaþaki. Að sögn Huldu Guðmundsdóttur var timbur úr gamla bænum notað í nýja íbúðarhúsið. Í samantekt Huldu Guðmundsdóttur um hús í Skorradal kemur fram að veggir Fitja voru steyptir tvöfaldir, með reiðingstorfi á milli. Húsið er í mjög góðu ásigkomulagi. Því er vel við haldið og allt hið snotrasta innan sem utan.

Saga húss:

Byggt árið 1939. Fastrí búsetu lauk 1981 en skógarbúskapur hófst 1988 (BB II, 226). Árið 1988 voru útveggir einangraðir að utan og klæddir trapisustáli. Þá var timbur í þakinu orðið verulega skemmt af fúa og það endurbýgt sem mænispak og risið innréttað til íbúðar. Gluggaskipan hússins er óbreytt frá upphaflegri gerð nema hvað stór, nútímalegur gluggi er á vesturgafli rishæðarinnar. Líklegt er talið að húsið hafi verið teiknað á Teiknistofu landbúnaðarins, og þá sennilega af Þóri Baldvínssyni eða undir leiðsögn hans. Nú (2018) stendur til að byggja íbúðarhús á Smalagerði í túninu á næstu misserum. Gamli bærin á Fitjum var um 20 m norðan við núverandi íbúðarhús. Eigendur eru Jón Arnar og Karólína Hulda Guðmundsbörn.

Önnur hús í heimatúninu:

Fitjakirkja b. 1897, fjárhús b. 1959, fjós og hlaða b. 1967-1868 og vélageymsla b. 1974. Að auki voru skráð fjárhús/hlaða sem stóðu talsvert norðvestar og lítið lambhús sem stóð þar nálægt en umrædd hús voru of ung til að vera tekin með á fornleifaskrá en öll ummerki um þau eru horfin. Fjölmörg önnur mannvirki voru í túninu og voru skráð í fornleifaskráningu þar (sjá númer BO-140:001-004, 006-011, 015, 022, 030, 049 og 055)

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Listrænt gildi hússins hefur heldur rýrnað við seinni tíma breytingar
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Menningarsögulegt gildi hússins hefur heldur rýrnað við seinni tíma breytingar
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægur hluti af menningarlandslagi Fitja
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur tekið talsverðum breytingum en innri skipan og gluggaskipan að mestu óbreytt
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið er í góðu ástandi
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun í listrænt-, menningarsögulegt og umhverfisgildi.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Karólína Hallgrímsdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun:

Loftmynd af fjárhúsasamstæðunni frá 1972 Mynd:

Horft yfir autt fjárhússtæðið sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt
Útveggir:		
Þakgerð:	Mænisþak	
Þakklæðning:	Bárujárn	
Undirstaða:	Steinsteypt	
Útlit:	Kjallari	

Helstu breytingar: Hönnuðir breytinga:

Saga

Lýsing húss :

Húsið er nú horfið og sjást engin ummerki þess. Af tiltækum upplýsingum að dæma var það samsett úr fjórum sambyggðum húsum. Að baki voru þrjú hús í röð sem sneru norðvestur-suðaustur en framan við þau var fjórða húsið sem var sjálft fjárhúsið. Húsin voru byggð í nokkrum skrefum, elst var ein hlaðan sem stóð að húsabaki. Yngri hlaða stóð austar og fjárhús utar. Hlöður voru rífna á fyrri hluta 10. áratug 20. aldar en fjárhúsið neðst stóð lengst eða fram undir 2005. Gengið var inn í fjárhúsin að suðvestan. Húsin voru úr blönduðu efni, hluti veggja var úr torfi og grjóti en húsin annars bárujárnshús með timburgrind.

Saga húss:

Samkvæmt Byggingarvottorði og virðingagjörð frá 1959 byggði Guðmundur Stefánsson, ábúandi, húsið árið 1959. Þar segir einnig að hliðarveggir fjárhúsanna og undirstöður séu steyptar, og bárujárnklæddar. Undir fjárhúsunum var 1 m djúpur kjallari (ÞÍ. BL. 2005 A/74). Í Byggðum Borgarfjarðar frá 1989 segir að fjárhús sé á jörðinni f. 360 fjár (BB II, 226).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Ekki hægt að leggja mat á þar sem húsið horfið.

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi: Guðmundur og Stefán Stefánssynir
Hönnuður: Jón Hannesson húsamíðameistari

Upphafleg notkun: Landbúnaður / Geymsla / Díselstöð
Núverandi notkun: Þjónusta

Fjós og hlaða á 9. áratug 20. aldar.

Fjós og hlaða sem nú þjóna hlutverki gistihúss,

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt
Útveggir:		Bárujárn
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak
Þakklæðning:		Bárujárn
Undirstaða:		
Útlit:	Einlyft Tvílyft	Tvílyft Einlyft

Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
2009 Endurbýggð og -bætt og breytt í gistiheimili	Hulda og Jón Arnar Guðmundsbörn,

Saga

Lýsing húss:

Fjós með hlöðu að baki. Fjósið var steinsteypt, með timburgaflí. Samkvæmt byggingarvottorði og virðingagjörð frá 1969 var húsið var innréttað fyrir gripi, en helmingur hússins nýttur sem geymsla og fyrir díselstöð. Húsið var einangrað með plasti og dúkum. Yfirsíður verksins var Jón Hannesson. (ÞÍ. BL. 2005 A/74). Fjósið snýr framgaflí í suður. Það er með steinsteyptar langhlíðar og timburgaflí undir mænisþaki. Gengið er um dyr á gaflinum í forstofu. Á hægri hönd er baðherbergi með tveimur litlum gluggum fram á hlaðið. Á vinstri hönd er gegnið í setustofu með stórum glugga fram á hlaðið og tveimur gluggum á vesturvegg. Inn af stofunni er eldhús og borðkrókur. Tvílyft hlaðan er aftan við fjósið og snýr göflum í austur – vestur. Á efri hæðinni er gístaðstaða í stóru, opnu rými. Þangað er gengið um dyr á bakvegg eldhússins um stiga upp á hlöðulofti. Gistiplássíð nær þó ekki að austurgafli hússins, en þar er opið frá neðri hæðinni upp í mæni. Á neðri hæð hlöðunnar er verkstæði og vélageymsla. Dyr hennar eru á suðurhlíðinni, austan við fjósið. Austasti hlutinn er vélageymsla sem opin er upp í mæni. Húsið er í mjög góðu ásigkomulagi. Því er vel við haldið og allt hið snotrasta innan sem utan.

Saga húss:

Í Byggingarvottorði og virðingagjörð frá 1970 kemur fram að Guðmundur Stefánsson, ábúandi á Fitjum, byggði á árunum 1968 til 1970 fjós, 55 m² að stærð. Í Byggðum Borgarfjarðar frá 1989 er fjós skráð á lóð Fitja fyrir 10 nautgripi (BB II, 229). Fjósið og hlaðan voru endurbýggð eða endurbætt árið 2009 og breytt í gistiheimili.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einföld byggingargerð en dæmigerð fjós og hlaða fyrir sitt tímaseið
Menningar sögulegt gildi:	Miðlungs	Vel hefur tekist til við að breyta húsinu í takt við nýjar þarfir
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Sem hluti af menningarlandslagi Fitja
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur tekið nokkrum breytingum en lögun þess er óbreytt
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu er vel við haldið
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi:
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun:

Lambhúsið á loftmynd frá 1972.

Horft yfir svæðið þar sem fjárhús og lambhús stóðu.

Gerð húss:

Upphafleg:

Núverandi:

Helstu breytingar:

Hönnuðir breytinga:

Byggingarefni:

Útveggir:

Þakgerð: Mænisþak

Þakklæðning:

Undirstaða:

Útlit: Einlyft

Saga

Lýsing húss:

Lítill lambhús var nærri fjárhúsum sem stóðu rúmlega 200 m norðvestan við íbúðarhúsið á Fitjum. Lambhúsið sést á loftmynd af Fitjum frá 1972 (í eigu ábúenda). Lambhúsin virðast hafa verið lítil bygging og einföld. Húsið hefur snúið ANA-VSV, með mænisþaki og inngangi á suðvesturgafli.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Ekki hægt að leggja mat á þar sem húsið horfið.

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi: Stefán og Guðmundur Stefánssynir
Hönnuður: Jón Hannesson

Upphafleg notkun: Vélageymsla
Núverandi notkun: Þjónusta: Málverkasýning er í húsinu

Vélaskeima á 9. áratug 20. aldar.

Fitjar - Vélageymsla/safnaðarheimili sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:		Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Járn	Bárujárn		
Undirstaða:				
Útlit:	Einlyft	Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Húsið var byggt sem vélagskeima. Það stendur á steinsteyptum undirstöðum og er með steypu gólfi. Það er bárujárnsklætt timburhús með mænisþaki. Gengið er í húsið um dyr á austurgaffli og þar eru líka stórar dyr fyrir vélar. Á hvorri langhlið eru sex gluggar og þrjár á vesturgaffli og þar eru einnig dyr. Húsið er einn stór salur. Veggir eru klæddir furuspóni að mestu að innanverðu en grenispóni á neðri hluta veggja. Furan er unnin úr skógi á Fitjum en grenið er úr Stálpastaðaskógi. Í loftinu er bárujárn klætt neðan á bita. Húsið er búið sýningarbúnaði svo mögulegt sé að fylgjast þar með athöfnum í kirkjunni. Í lofti salarins eru ljósabráutir og kastarar til að lýsa upp myndlist á veggjum. Vélageymslan var endurbætt eða endurbyggð árið 2010 og breytt í safnaðarheimili. Húsið er í mjög góðu ásigkomulagi. Því er vel við haldið og allt hið snotrasta innan sem utan.

Saga húss:

Húsið er byggt árið 1974, yfirmiður var Jón Hannesson. "Grunnveggir eru steypir á harðan malarveg, 1,6 m timbugrind úr 2x4 og kraftsperrur, langbönd 5/4x5 og 1x6 pappi er undir járn [...] , frágangi er lokið að öðru leyti en því að eftir er að steypa gólf, en verður að sjálfsgöngu gert við fyrstu veðurskilyrði" (ÞÍ. BL. 2005 A/74).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Hús af einfaldri gerð en að mörgu leyti dæmigert fyrir sitt byggingarskeið og hlutverk
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Vel hefur tekist til við að breyta húsinu í takt við nýjar þarfir
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Mikilvægur hluti af menningarlandslagi Fitja
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Form hússins er óbreytt
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu er vel viðhaldið
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Vigdís Magnúsdóttir Waage
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Kirkja / Menningarstarfsemi /
Núverandi notkun: Kirkja / Menningarstarfsemi

Fitjarkirkja, mynd af síðunni framdalur.is

Fitjarkirkja sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur	Timbur	Bárujárnið rífið, og kirkjan klædd timbri í staðinn.	
Útveggir:	klæðningsborðar alls	Timbur		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	1902 Grunnur kirkjunnar endurbættur; kirkjan réttt f og grunnur steinlímdu.	
Þakklæðning:	Slétt járn	Bárujárn	1954 Kirkjan máluð í fyrsta skipti.	
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	1993 Kirkjan fest á grunni með niðurgrafna stólpa og hlaðið umhverfis	
Útlit:	Einlyft Útitróppur	Einlyft Útitróppur	1994 Skipt um gólf í kirkjunni.	

Saga

Lýsing húss:

Fitjarkirkja er 6,41 x 4,48 m að grunnfleti. Hún er úr timburkirkja með mænisþaki án turns og forkirkju, járnklædd á hlöðnum grunni. Krossmark á vesturgafli og dyr. Tveir sexrúðna gluggar með miðjupósti eru á hvorri langhlíð. Veggir eru klæddir listasúð, grárri að lit en rauðmálað bárujárn á þaki. Tvöfaldar vænghurðir eru fyrir kirkjudyrunum. Við dyr eru tvö þrep úr tilhöggnu grágrýti. Kirkjan er í miðjum kirkjugarði. Garðurinn er ferhyrningslaga, 25x24 m og ósléttaður. Talsvert er af trjágróðri í honum og umhverfis hann er timburgirðing. Sáluhlíð er gegnt kirkjudyrum, með skorinni áletrnum "Fitjarkirkja 1897". Kirkjan er í mjög góðu ástandi og umhirðan hennar eins og best verður á kosið. Hún stendur í litlum kirkjugarði með ýmsum minningarmörkum á leiðum sem sum eru upphlaðin. Kirkjan er raflýst (Kirkjur Íslands XIII, 70, 73). Nánari lýsingu á kirkjunni er að finna í bókinni Kirkjur Íslands.

Saga húss:

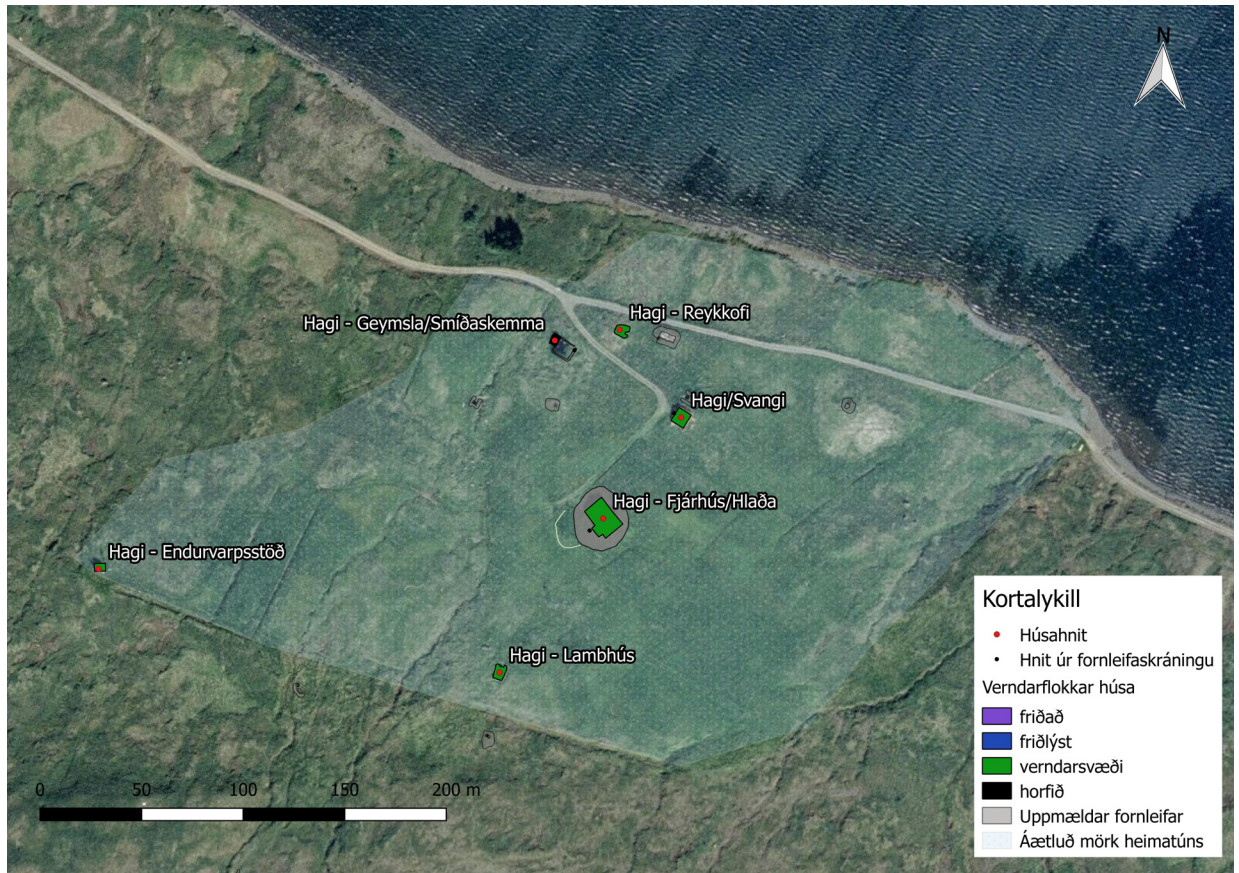
Kirkjunnar er fyrst getið í kirknaskrá Páls frá sirka 1200 (DI XII, 10). Núverandi kirkja var byggð á árunum 1896 til 1897. Í upphafi var kirkjan reist sem útkirkja frá Lundi og tíu árum síðar var sóknin lögð til Hestþinga og síðan til Hvanneyrar. Kirkjuhúsið er smíðað af Júlíusi og Stefáni Guðmundssonum, Fitjabændum. Hún er meðal síðustu kirkna, sem voru reistar í hinum turnlausa og fábreytta stíl. Ekki fóru aðeins guðþjónustur þar fram heldur var kirkjan einnig notuð fyrir samkomur og dans (Svipþing, 229). Árið 1898 er kirkjan skoðuð af prófasti Jóni Sveinssyni. Þar kemur fram að kirkjan sé krossreit og stendur á einhlöðnum grunni úr steini. Að utan hafi kirkjan verið klædd sléttu klæðningsborðum alls staðar ólistuðnum ef frá er talið á austurgafli. Austurgaflinn sé byggður úr byggingarefni af gömlu kirkjunni og er viður tekinn að fúna. Þakið hafi allt verið járnklætt með skarsúð undir (ÞÍ. B. AA/13). Þar kemur fram að gagnger lagfæring fór fram á Fitjarkirkju árunum 1990-1994. Hún var klædd með upprunalegri klæðningu að innan. Eigendur staðarbændur á Fitjum. Kirkjan er ein af fáum bændakirkjum sem enn er viðhaldið hér á landi (BB, 219).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Elsta hús dalsins. Dæmigerð fyrir einföldustu gerð kirkna undir lok 19. aldar
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Sóknarkirkja svæðisins og elsta hús dalsins.
Umhverfisgildi:	Hátt	Miðdepill sóknarinnar og elsta hús hennar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur lítið breyst frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Nýlega uppgert og vel viðhaldið.
Varðveislugildi:	Hátt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis
Verndarflokkar:		Friðlýst hús - blár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Hagi/Svangi

Staðsetning og umhverfi

Yfirlitskort af heimatúninu í Haga. Á því má sjá merkt inn húsin 6 sem fjallað er um í húsakönnun.
Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Hagi er við Skorradalsvatn sunnanvert, nálæga um mitt vatnið. Undirlendi er lítið á þessum slóðum og brattlent fyrir framan bæinn. Út og upp með bænum er hlíðin að mestu vaxin vallendis- og móagróðri, með mýrarteygingum á stöku stað. Á vestanverðri jörðinni er talsverður skógur. Næsti bær suðaustar er Vatnshorn en norðvestar á jörðin landamerki við Stóru-Drageyri. Handan Skorradalsvatns er jörðin Stálpastaðir.

Saga

Elsta þekkta heimild um Svanga (sem eftir 1922 hefur nefnst Hagi) er frá því um 1220 en jarðarinnar er þar getið sem afréttar Garðakirkju en ekki getið um ábúð.²⁰ Elsta heimildin um býli á þessum stað er hins vegar frá 15. öld en þá tilheyrði jörðin (Svangakot sem líklega var á sama stað heimatúnið er nú) Leirárkirkju og hún var enn eigandi 1707.²¹ Árið 1707 var jörðin

²⁰ DI I, 418.

²¹ DI X, 33 og JAM IV, 160-161

Hagi/Svangi, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

metin á 10 hdr. Kirkjulegt eignarhald jarðarinnar endurspeglast m.a. í því að ýmsar kirkjur áttu þar ítök til skógarhöggs og beitar eða uppreksturs. Á 17. öld er tvíbýli á jörðinni.

Í heimatúninu voru 1919 eftirtalin hús:

Baðstofa 7x6 al úr torfi, súð alþiljuð. Byggð 1913.

Eldhús 4x3 al - lélegt torfhús.

Búr 3x5 al mjög hrörlegt.

Fjós yfir 3 gripi - næstum fallið.

Skemma með þili - hrörlegt torfhús.

Fjárhús 3 yfir 70 fjár - lítilfjörleg

Hesthús yfir 3 hesta.²²

Árið 1929 var bæjarhúsum lýst á eftirfarandi hátt: "Baðstofa með kjallara 5,65+3,45, skúrar við báðar hliðar, kjallari grjóthlaðinn. Torfveggir með jarnþaki, byggð 1928. Fjós fyrir 3

²² FB II, 136-137

kýr. Torfhús nýlegt. Hesthús 5 hesta Torfhús. Fjánhús fyrir 80 fjár Torfveggir járnþaki. Hlöður 120 m³, nýleg timburhlaða með torfvegg. Aðrar byggingar eða mannvirki: Vatnsveita í fjós og bæ 120 m.²³

Gamli bærinn var 120 m SSA við íbúðarhús sem byggt var árið 1927 og stendur enn á jörðinni. Jörðin fór í eyði 1996.

Innri skipan íbúðarhúss

Gengið er inn í íbúðarhúsið um dyr á norðvesturhlið inngönguskúrs sem er við húsið norðaustanvert. Gólf inngönguskúrsins er um það bil einu þrepi ofar en jarðvegur fyrir utan, miðja vegu milli gólfa kjallara og baðstofu og tréstigir á milli. Eldhús er í kjallara við vesturgaflinn en íveruherbergi uppi. Í eldhúsi er gömul eldavél og gömul innrétting. Eldavélin hefur jafnframt verið miðstöðvarkynding, líkt og á Háafelli og í Bakkakoti (og í eldri bæjarhúsum á Fitjum og Sarpi).

Önnur hús í túni, skráð í húsakönnun

Þrjú hús standa undir þaki í heimatúni Haga: Fjánhús/ hlaða, reykkofi og lambhús og það fjórða, endurvarpsstöð, er í túnjaðri. Auk þessara húsa var í húsakönnun skráð smíðaskemma sem stóð í túninu þar til nýlega (en var of ung til að fara með á fornleifaskrá).

Fornleifar í túni

Auk húsa undir þaki er margvíslegar aðrar mannvistarleifar innan túns í Haga og voru allar þekktar fornleifar skráðar í aðalskráningu.²⁴ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-146:001	Bæjarhóll
BO-146:002	Útihús
BO-146:003	Útihús
BO-146:009	Leið
BO-146:014	Lambhús (undir þaki, líka skráð í húsakönnun)
BO-146:015	Fjós

²³ Þí. Fr. BA c

²⁴ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017: 183-198

BO-146:016	Hlaða
BO-146:017	Reykkofi (undir þaki, líka skráð í húsakönnun)
BO-146:018	Rafstöð
BO-146:019	Útihús
BO-146:020	Kálgarður
BO-146:023	Þúst (óþekkt hlutverk)

Fyrsti eigandi: Þórður Runólfss. Halldóra Guðjónsdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Eyðibýli

Hagi, mynd af framdalur.is

Hagi sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur	Timbur		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:		Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Kjallari	Viðbygging Reykháfur Einlyft Kjallari Inngönguskúr (bislág)		

Saga

Lýsing húss:

Lítið einlyft timburhús með risi á lágum steinsteyptum kjallara. Gaflar snúa í vestur og austur. Við báðar langhlíðar eru skúrbyggingar með einhalla þaki. Veggir og þak er klætt bárujárn. Á miðjum mæni er langt, grannt reyrkrör fest með vírstögum. Skúrinn við norðurhlíðina er geymsla og virðist hann heldur yngri en þó reistur í tveimur áföngum. Sá hluti hans sem nær að vesturgafli er með steinsteyptum vegg að sunnan og að hluta til að vestan. Á vesturgaflinum eru dyr og gluggi við hlið þeirra. Eystri hluti skúrsins er hins vegar bárujárnsklæddur og með litlum glugga á austurgafli. Húsið hefur staðið ónotað í nokkra áratugi og er nokkuð farið að hrörna. Bárujárn á þaki er ryðgað og allmargar plötur virðast lausar. Gat hefur rofað á austurgafli inngönguskúrsins og þar má sjá að veggurinn er stoppaður með heyi og máttarviðir eru fúnir. Brotin rúða er í glugga á sama gafli. Steinsteypuveggur geymsluskúrsins er mjög veðraður og sprunginn. Húsið var mælt upp og teiknað árið 2010 á vegum Gullinsniðs ehf af Keith Daly arkitekt.

Saga húss:

Árið 1940 eru á jörðinni þessi hús: "Bær með hlöðnum kjallara veggir að mestur undir járn. Stærð 5,65x3,5x3,5 m. Miðstöð frá eldavél 3 ofnar. Eldhús í kjallara og geymsla. (Þí. Fr. BAC). Gamli bærinn í Haga/Svanga var um 120 m SSA við íbúðarhúsið sem nú stendur á jörðinni en íbúðarhúsið va líklega byggt á rústum útihúss sem teiknað var inn á túnakort ári 1918. Í bókinni Eyðibýli á Íslandi 3, bls. 143: kemur fram að viðbygging að norðan er viðbót við íbúðarhúsið en að sunnan var hæsnakofi Nyrst var reyndar hrörlegt timburskýli þegar bærinn lagðist í eyði 1996 (sést á ljósmynd). Bærinn fór í eyði árið 1996 og er jörðin að hálfu í eigu afkomenda síðustu ábúenda og að hálfu í eigu sjóðs Steinunnararfs í vörslu Landspítalans.

Önnur hús í heimatúninu:

Fjárhús, reykkofi, og og endurvarpsstöð standa undir þaki í túni og voru skráð í húsakönnun. einnig smíðaskemma sem er fallinn en of ung til að hafa verið skráð með í fornleifaskráningu. Að auki fjölmargar mannvistarleifar í túni sem skráðar voru í fornleifaskráningu (BO-146:001-003, 009, 014-020 og 023).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Sérstök húsagerð, áberandi á svæðinu, líklega sprottin af hitunartækni þar sem eldavél og miðstöðvarketill eru sameinuð.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Sérstök húsagerð, áberandi á svæðinu, líklega sprottin af hitunartækni þar sem eldavél og miðstöðvarketill eru sameinuð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Sem ein mikilvægasta byggingin í heimatúni Haga. Mikilvægur hluti af menningarlandslagi jarðarinnar
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur tekið litlum breytingum
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið hefur verið í vanhirðu árum saman
Varðveislugildi:	Hátt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi:
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun: endurvarpsstöð

Endurvarpsstöð sumarið 2018

Endurvarpsstöð sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		steyptir stöplar		
Útlit:		Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Lítill bárujárnsklæddur timburskúr með lágu rispaki á steinsteypum undirstöðum. Mænir snýr í austur-vestur og dyr á miðri vesturhlið og hjá þeim málmskilti með áletruninni: Keflavíkurvektakar hf. Framleiðslunúmer 009. Við austurgafi eru tveir háir „símastaurar“ með ýmiss konar loftnetum sem tengd eru inn í skúrinn með rafmagnssnúruknipti. Á suðurhlið skúrsins eru stöðir úr málmörum með áfestum loftnetum. Skúrinn virðist í góðu ástandi. Húsið er í túnjaðri/fast utan við tún.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Kofi af einföldustu gerð, byggt án listræns metnaðar.
Menningarsögulegt gildi:	Lágt	Nýleg bygging án tengingar við menningarsögu svæðisins.
Umhverfisgildi:	Lágt	Ekki í samhengi við minjar í túni.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt
Tæknilegt ástand:	Hátt	Nýlegt hús
Varðveislugildi:	Lágt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Þórður Runólfss. Halldóra Guðjónsdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Var fjánhús og hlaða, nú í eyði

Fjánhúsin, mynd af vef Framdalsfélagsins

Fjánhús og hlaða sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Bárujárnsklædd hús á	Bárujárnsklædd hús á		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:				
Útlit:	Einlyft	Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Fjánhús og hlaða sambyggð. Bæði húsin eru klædd bárujárni á viðalítla timburgrind. Fjánhúsið er að hluta til á steinsteyptum undirstöðum en hlaðan á grjóthlöðum undirstöðum. Fjánhúsið snýr austur – vestur með fernar dyr á vesturgaffli með fimm gluggum fyrir ofan en hlaðan er þvert fyrir fjárhúsinu að austan með mæni í suður – norður. Að sunnan er hlaðan grafin inn í brekkuna og grjóthleðslan hefur að nokkru leyti hrunið inn í húsið bæði að norðan og austan. Hlöðudymar eru á suðurgaffli og við austurhlíð hlöðunnar er skúrbygging með einhalla þaki, líklega hefur hlaðan verið stækkuð. Á suðurhlíð skúrsins eru stórar dyr. Garðar fjárhússins eru á grjóthlöðnum bálkum. Ástand hússins er slæmt. Húsið byrjað að falla.

Saga húss:

Fjánhúsið byggir á gömlum grunni. Á sama stað stóð fjánhús þegar túnakort fyrir jörðina var teiknað 1918 en líklega var það hús rífið fyrir 1929 og þá byggt nýtt fjánhús á sama stað og það gæti að hluta til verið sama hús og enn stendur (Þjóðskrá Íslands, 2018). Í fasteignamatið frá 1929 segir: "Fjánhús fyrir 80 fjár Torfveggir járnþaki." (Þí. Fr. BAc). Á árunum milli 1930 til 1940 var húsið stækkað, en í Fasteignamati 1940 segir: "Fjánhús fyrir 120 kindur." (Þí. Fr. BAc).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Dæmigerð fjánhús og hlaða fyrir sitt tímaskeið
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Dæmigerð fjánhús og hlaða fyrir sitt tímaskeið
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið hefur umhverfisgildi sem hluti af þeirri heild sem minjar um búskap í Hagi eru
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Mjög óljóst um byggingarsögu
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsin eru að hruni komin
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis. Húsin
Verndarflokkar:		Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Þórður Runólfss. Halldóra Guðjónsdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Smíðakofi/geymsla
Núverandi notkun: Horfið

Geymsla/Smíðaskemma árið 2010, ljósmynd

Hússtæðið 2018

Gerð húss:**Upphafleg:****Núverandi:****Helstu breytingar:****Hönnuðir breytingar:**

Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar
Útveggir:	Bárujárn	
Þakgerð:	Mænisþak	
Þakklæðning:	Bárujárn	
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	
Útlit:	Einlyft	

Saga**Lýsing húss**

Smíðahúsið er gjörfallið. Móta sér fyrir grunninum og spýtnabrák og bárujárnsstafla við hlið hans vitan um að smíðahúsið var bárujárnsklætt smáhús með viðalítili grind. Við rústinna má sjá leifar af allstóru verkfæri, sem að mestu leyti er gert úr tré en með ýmiss konar málmshældum, skífum og trissuhjólum. Húsið var rífið (eða hefur fokið) eftir 2010 þegar fornleifaskráning var gerð. Af ljósmyndum að dæma var það einfalt timburhus, bárujárnsklætt með bárujárnsklæddu mænisþaki. Húsið sneri nálega norður suður, með tvöfaldar dyr til norðurs og yfir þeim lítill gluggi.

Saga húss:

Húsið var byggt 1960. Í Bygðum Borgarfjarðar frá 1989 segir: "Geymslur 41 m²." (BB II, 228).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Lágt

Húsið horfið en rústin hefur umhverfis- og varðveislugildi sem hluti af þeirri heild sem minjar um húskaft í Hagga eru

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi:

Upphafleg notkun: Landbúnaður

Hönnuður:

Núverandi notkun: Var lambhús en nú í eyði

Innviðir Lambhúss 2018

Lambhúsið sumarið 2018

Gerð húss:**Upphafleg:****Núverandi:****Helstu breytingar:****Hönnuðir breytingar:**

Byggingarefni: Hlaðið, torf og grjót

Hlaðið, torf og grjót

Útveggir: Torf

Torf

Þakgerð: Mænisþak

Mænisþak

Þakklæðning: Bárújárn

Bárújárn

Undirstaða:

Útlit: Einlyft

Einlyft

Saga**Lýsing húss:**

Lambhúsið er torfhús með stefnu norður – suður, snýr undan brekkunni. Dyr hafa verið á norðurgafli, sem hefur verið timburklæddur en gluggi á efri hluta austurgafis. Langveggir eru úr torfi og grjóti og einnig neðri hluti suðurveggjar en hleðslan hefur riðlast nokkuð. Uppsmíð hússins hefur verið óvönduð. Sperrur hvíla á langböndum ofan á torfveggjum. Á sperrum er lárétt bárújárn, kolryðgað og í tætlum. Vesturgafi er klæddur lóðréttum, mjóum panelborðum að hluta til. Efri hluti austurgafis er klæddur láréttum bárújárnsplötum. Húsið er að talsverðu leyti byggt inn í brekkuna að sunnanverðu og inn í því er moldargólf. Þakið er klætt lágréttu bárújárni. Húsið er hálffallið.

Saga húss:

Ekki er vitað hvenær húsið var byggt. Það var áður skráð með í fornleifaskráningu (BO-146:014) en ekki er ljóst hvort það er nógu gamalt til að teljast til fornleifa. Húsið er rétt utan túnsins eins og það var skilgreint 1918 en er nú innan túns.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Einfaldur kofi úr blönduðu efni.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Hluti af menningarlandslagi Fitja
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið hefur umhverfisgildi sem hluti af þeirri heild sem minjar um búskap í Hagi eru
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Óvíst er um byggingarsögu hússins
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið að hruni komið
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis. Húsin
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi:
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun: var reykkofi en jörðin er nú í eyði

Reykkofi sumarið 2018

Reykkofinn sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Hlaðið, torf	Hlaðið, torf		
Útveggir:	Torf	Torf		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Torf	Torf		
Undirstaða:				
Útlit:		Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Kofinn stendur enn undir þaki en talsvert hefur greinilega hrunið saman af honum, svo mjög að ekki er hægt að opna dyrnar inn í hann. Timburgrind er í kofanum og bárujárni var í þaki að innanverðu. Kofinn er grafinn inn í brekkunna og aðeins greinilegur sem torfþúst í landinu, að mestu samfallinn. Móta sér fyrir inngangi sem skarð í torfþústina og upp úr henni stendur steypujárnsrórbútur sem verið hefur reykþáfur. Líklegast hefur kofinn verið notaður allt fram á síðustu áratugi 20. aldar. Húsið er 6 x 5-6 m að stærð.

Saga húss:

Ekki er vitað hvenær húsið var byggt en þess er getið í fasteignamati 1940, þar segir: "Aðrar byggingar og mannvirki: Reykingarkofi úr torfi." Kofinn var einnig skráður í fornleifaskráningu, undir númerinu BO-147:017

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Einfaldur torfkofi með timburgrind
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Hluti af menningarlandslagi Haga
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Kofinn hefur umhverfisgildi sem hluti af þeirri heild sem minjar um búskap í Haga eru
Upprunalegt gildi:	Hátt	Kofinn hefur líklega litlum breytingum tekið frá upphafi
Tæknilegt ástand:	Lágt	Kofinn er að hruni kominn
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis. Kofinn
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

Háafell

Yfirlitskort af heimatúninu í Háafelli. Á því má sjá húsin 5 sem fjallað er um í húsakönnun.
Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Staðsetning og umhverfi

Háafell er norðan við Skorradalsvatn vestan við mitt vatnið. Undirlendi er mjög lítið á þessum slóðum og er hlíðin víða brött og skógi vaxin. Fast sunnan við bæ er brött brekka sem nær allt niður að Skorradalsvatni en milli þess og bæjar er þjóðvegurinn inn Skorradal. Hann lá áður um hlaðið, en var færður 1966. Næsti bær austan við eru Fitjar en vestar Stálpastaðir.

Saga

Jarðarinnar er fyrst getið í heimildum 1599.²⁵ Skálholtsbiskupsstól var eigandi jarðarinnar 1703 en hún var seld 1787 og var í bændaeign 1847.²⁶ Hún var þá metin á 12 hdr.

Árið 1919 er húsum í heimatúninu lýst á eftirfarandi hátt:

Baðstofa úr torfi með kjallara, þili fyrir og járnþaki, alþiljuð. Byggt 1911.

Eldhús úr torfi 5x4 al., gamalt en stæðilegt.

²⁵ JS 143 4to, 218-220.

²⁶ JÁM IV, 166 og JJ, 112.

Háafell, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Geymsluhús úr timbri, með járnpaki og með lofti 5x6 al - Gamalt hús.

Fjós yfir 4 gripi með grjóttveggjum og járnpaki, nýlega uppsett.

Fjóshlaða 11x7 al með járnpaki settu á torfveggi.

Fjánhúshlaða 10x7 al úr sama efni. Stæðilegt.

Fjánhús gamalt yfir 40 fjár. Stæðilegt.²⁷

Árið 1929 var bæjarhúsi lýst svona: "Íbúðarhús: Baðstofa 5+ 5,75 m með kjallara grjóthlöðnum, járnpaki, byggt 1911."²⁸

Gamli bærinn á Háafelli stóð á svipuðum slóðum og bárujárnsklætt íbúðarhús úr timbri, byggt 1930, gerir nú. Háafell fór í eyði árið 1968 en jörðin er nýtt til beitarr og búið í húsinu hluta úr ári.

Lýsing innviða núverandi íbúðarhúss

Gengið er inn í húsið um suðurdyr á inngönguskúr sem viðbyggður er húsinu að norðvestan. Íbúðarherbergi eru á hæðinni en gólf inngönguskúrsins er mitt á milli kjallaragólfs og timburgólfs hæðarinnar og timburstigi upp á efri hæð ein steypur stigi (3 þrep) niður í

²⁷ FB II, 115-116

²⁸ ÞÍ. Fr. BAC

kjallara. Eldhús er í kjallara, þar er Sólóeldavél, olíukynt, sem einnig gegnir hlutverki miðstöðvarketils. Steinsteyp gólf er í kjallara en timbur ofan á því..

Önnur hús í túni, skráð í húsakönnun

Engin hús standa nú undir þaki í túni Háafells, önnur en sjálft íbúðarhúsið. Þrjú hús voru þó skráð aukalega í húsakönnun, bílskúr og vélaskemma og fjárhús/ hlaða norðan og norðvestan við bæ sem allt er horfið. Að auki var skráð rafstöð við Eystrilæk sem einnig er horfin en ekkert umræddra mannvirka telst til fornleifa og var því ekki skráð við fornleifaskráningu.

Fornleifar í túni

Auk húsa undir þaki er margvíslegar aðrar mannvistarleifar innan túns í Háafelli og voru allar þekktar fornleifar skráðar í aðalskráningu.²⁹ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-139:001	Bæjarhóll (íbúðarhús á bæjarhóli – líka skráð í húsakönnun)
BO-139:002	Lambhús
BO-139:003	Fjárhús
BO-139:004	Túngarður
BO-139:008	Brunnur
BO-139:009	Útihús
BO-139:010	Fjós
BO-139:011	Skemma
BO-139:012	Fjárhús
BO-139:013	Útihús
BO-139:014	Hesthús
BO-139:018	Kálgarður
BO-139:019	Kálgarður
BO-139:020	Traðir
BO-139:023	Brunnur

²⁹ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017: 40-54.

Fyrsti eigandi: Guðný Magnúsdóttir, Benóný Helgason
Hönnuður: Þorbjörn Pétursson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð / Frístundir/sumarhús

Háafell sumarið 2018

Háafell sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur	Timbur		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Kjallari Einlyft	Inngönguskúr (bíslag) Reykháfur Úttröppur Kjallari Útskot (karnap)		

Saga

Lýsing húss:

Háafell er bárujárnsklætt timburhús með mænisþaki með norður - suðurstefnu, ein hæð á steinsteyptum kjallara. Húsið stendur í halla, þvert á brekkuna og norðurendi þess nokkuð grafinn inn í hana. Steinsteyptur reykháfur er á miðjum mæni. Skúrbyggingar úr timbri með einhalla þaki eru við báðar langhlíðar. Að vestan er inngönguskúr og við suðurhlíð hans er forstofa úr steinsteypu, einnig með einhalla þaki. Útidyr eru á suðurhlíð forstofunnar og á vesturhlíð hennar er gluggi með miðjupósti. Skúrinn við austurhlíð hússins er geymsluhús með lofti. Hann nær eftir um það bil 2/3 hlutum af húslengdinni. Dyr geymsluhússins eru austurhlíðinni. Á austurhlíð íbúðarhússins, aftan við geymsluskúrinn, er einn krosspóstsgluggi, sem nær upp úr þakinu og þar er því lágur kvistur á þakinu. Húsið var mælt upp og teiknað árið 2010 á vegum Gullinsniðs ehf af Keith Daly arkitekt.

Saga húss:

Núverandi íbúðarhús stendur nálega á sama stað og eldri bær þótt hann hafi náð lengra til norðvesturs. Árið 1940 voru eftirtalin hús á jörðinni: "Íbúðarhús: Timbur, jármv, kjallari steini 1 hæð með 3 herbegjum, eldhús í kjallara stærð 7,5x4,4x4 m. Kjallari miðstöð frá eldavél. (Þí. Fr. BAc). Bærinn brann árið 1964 og skemmdist talsvert af sóti og í björgunaraðgerðunum. Í Byggðum Borgarfjarðar kemur fram að jörðin fór í eyði 1968 en var nýtt til beitars og heyskap (BB II, 229). Eigendur eru afkomendur síðustu ábúenda. Húsið er í mjög góðu ásigkomulagi. Því er vel við haldið, gluggar allir nýlegir með tvöföldu gleri, bárujárn vel málað og húsið allt hið snotrasta.

Önnur hús í heimatúninu:

Engin hús standa lengur undir þaki á jörðinni ef frá er talið sjálft íbúðarhúsið. Í húsaskráningu voru hins vegar skráð fjárhús, bílskúr og vélaskemma og rafstöð sem allt eru byggingar sem eru horfnar en of ungar til að þær væru skráðar með í fornleifaskráningu. Fjölmargir eldri staðir voru í túni sem skráðir voru í fornleifaskráningu (BO-139:001-004, 008-14, 018-020, 023).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Sérstök húsagerð, áberandi á svæðinu, líklega sprottin af hitunartækni þar sem eldavél og miðstöðvarketill eru sameinuð.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Sérstök húsagerð, áberandi á svæðinu, líklega sprottin af hitunartækni þar sem eldavél og miðstöðvarketill eru sameinuð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægasta mannvirkid í heimatúninu, mikilvægt í menningarlandslaginu
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur tekið litlum breytingum
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu er mjög vel við haldið
Varðveislugildi:	Hátt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Björn Þorsteinss. Guðrún Hannesdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Bílskúr
Núverandi notkun: Horfið

Svæðið þar sem bílskúrin stóð áður. Mynd tekin

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Hlaðið, torf og grjót	Hlaðið, torf og grjót		
Útveggir:				
Þakgerð:	Flatt þak			
Þakklæðning:				
Undirstaða:				
Útlit:				

Saga

Lýsing húss:

Bílskúrin var úr blönduðu efni en bárujárnsklæddur að mestu með timburgrind og var byggður yfir Willy's jeppa sem Björn Þorsteinsson, ábúandi, eignaðist fyrir tilstilli Marshall-aðstoðarinnar. Bílskúrin var með flötu þaki. Bílskúrin var fast ofan við þáverandi veg (fornleif nr. BO -139:020) og á sömu slóðum var hæsnakofi samkvæmt Ingibjörgu Björnsdóttur heimildamanni.

Saga húss:

Bílskúrin var byggður árið 1947 og hann var líklega rifinn í kringum 1960.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Húsið er horfið og því ekki hægt að meta gildi þess.

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi: Björn Þorsteinss.Guðrún Hannesdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun:

Fjánhúsin rétt fyrir 1990 (BB II, bls. 229)

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Bárujárn			
Þakgerð:	Mænisþak			
Þakklæðning:	Bárujárn			
Undirstaða:				
Útlit:	Kjallari Einlyft Glerskáli/Sólstofa			

Saga

Lýsing húss:

Samkvæmt Byggingarvorttorði og virðingagjörð frá 1960 var húsið væri samstæðufjánhús og hliðarveggir úr steinsteypu. Undir húsinu var áburðarkjallari, 90 cm djúpur með rimlagólfi yfir. Þar segir einnig að húsið sé sæmilega byggt (ÞÍ. BL. 2005 A/101-4). Í ódagsettu brunabótamati segir: "Fjánhús fyrir 190 fjár (lýsing) Grjótveggir járv. stafni og þaki. (Brunabótamat, No. 6). Hlaða var sambyggð fjánhúsinu og er hún líklega hluti af því sem lýst sem svo í BB: "Hlöður: 664 m² þurrey, 90 m³ vothey." Byggðir Borgarfjarðar frá 1989 (BB II, 229). Í Byggðum Borgarfjarðar frá 1989 er fjánhús skráð á lóð Háafells fyrir 360 fjár (BB II, 229); mjög sennilega er það sama fjánhúsið og hér er fjallað um og að það hafi á einhverjum tímapunkti verið stækkað. Á ljósmynd af húsinu sem birtist í BB að dæma voru stór fjánhús suðvestar og hlaða sem snéri þvert á húsin (eða norðvestur-suðaustur) aftan við og var skúrbygging við norðvesturenda hennar blásarahús. Austast var súrheysgryfja. Húsið virðist bárujárnsklætt, a.m.k. að hluta.

Saga húss:

Samkvæmt Byggingarvorttorði og virðingagjörð frá 1960 var fjánhúsið reist árið 1957 af Birni Þorsteinssyni, ábúanda á Háafelli (ÞÍ. BL. 2005 A/101-4). Húsin voru rifin að mestu 1998-99.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Húsið er horfið og því ekki hægt að meta gildi þess.

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi:
Hönnuður: Eggert og Ólafur Benónýssynir

Upphafleg notkun: Rafmagnsframleiðsla
Núverandi notkun:

Líkleg staðetning rafstöðvar.

Gerð húss: **Upphafleg:** **Núverandi:** **Helstu breytingar:** **Hönnuðir breytinga:**

Byggingarefni:
Útveggir:
Þakgerð:
Þakklæðning:
Undirstaða:
Útlit:

Saga

Lýsing húss:

Ekki er neitt vitað um gerð hússins eða byggingarefni og ekki er vitað til þess að varðveist hafi ljósmynd af því. Engar augljósar minjar sjást heldur um húsið við lækinn líklegast er að það hafi staðið þar sem svolítið hæð er við lækinn, nálægt norðausturhorni túngarðs.

Saga húss:

Á 4. áratug 20. aldar var byggð rafstöð við Eystri bæjarlækinn í Háafelli. Rafstöðina gerði Eggert Benónýson (f. 1908) útvarpsvirki ásamt Ólafi Benónýssyni. Aðeins er getið í fasteignamati 1940, þar segir: "Rafstöð 1/8 hestöfl" (Þ.Í. Fr. BAc). Í rafstöðinni voru m.a. hlaðnir sýrugeymar, fyrir Háafell og einnig komu bændur af nágrennbæjum til að hlaða sína geyma.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Húsið er horfið og því ekki hægt að meta gildi þess.

Verndarflokkar:

Fyrsti eigandi: Björn Þorsteins. Guðrún Hannesdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun:

Grunnur vélaskemmu fyrir 1990 (BB II, 229)

Svæðið þar sem vélaskemman stóð.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Bárujárn			
Þakgerð:	Mænisþak			
Þakklæðning:				
Undirstaða:				
Útlit:				

Saga

Lýsing húss:

Vélaskemma stóð á hæð fast neðan við gamla veginn (BO139:020) skv. Ingibjörgu Björnsdóttur, heimildamanni. Vélaskemman var á steiptum grunni en úr timbri og bárujárni. Á henni var mænisþak en mól var í gólfi. Hún var fast austan við hesthústóft BO-139:014 sem skráð var í fornleifaskráningu fyrir jörðina. Húsið snéri norðvestur-suðaustur.

Saga húss:

Húsið var byggt um 1960 samkvæmt Ingibjörgu en var rífið árið 1978.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:

Menningarsögulegt gildi:

Umhverfisgildi:

Upprunalegt gildi:

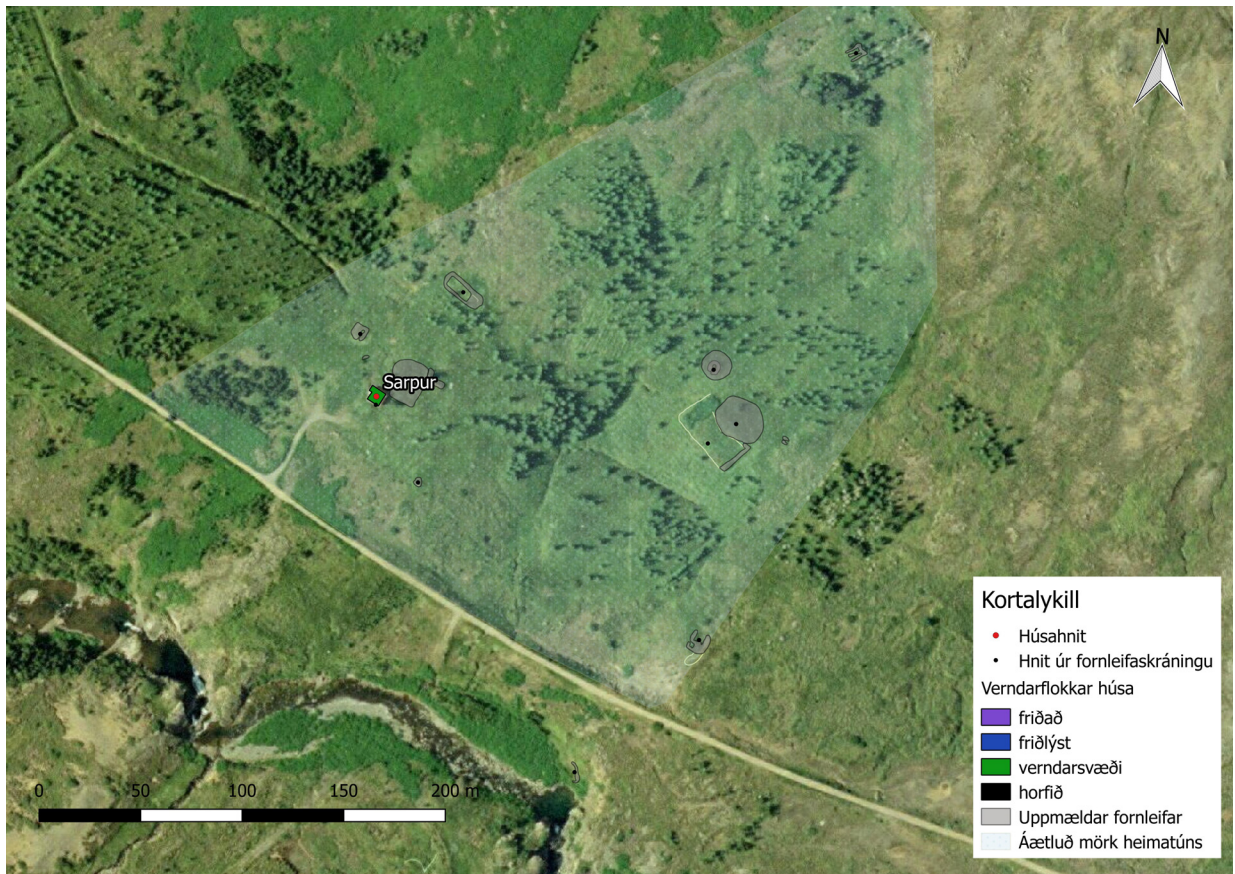
Tæknilegt ástand:

Varðveislugildi:

Húsið er horfið og því ekki hægt að meta gildi þess.

Verndarflokkar:

Sarpur

Yfirlitskort af heimatúninu í Sarpi. Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Staðsetning og umhverfi

Bærinn Sarpur er skammt austan við Skorradalsvatn, norðanmegin í dalnum, þar sem hann tekur að þrengjast. Landi hallar þar til suðurs og vesturs í átt til vatnsins. Íbúðarhúsið er á hallalitlum stalli í landinu rúmum 170 m vestan við þar sem gamli bærinn í Sarpi stóð áður. Allmörg tré standa nærri húsinu að vestan, austan og norðan. Næsti bær vestan við Sarp er Fitjar sem stendur sömu megin árinna en hinum megin hennar, gengt Fitjum, er Bakkakot. Næsti bær að austan var Efstibær en þar eru nú engin hús uppi standandi.

Sarpur, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Saga

Jarðarinnar er getið í Laxdælasögu en samkvæmt henni átti þar að vera sel frá Vatnshorni.³⁰ Sarps er svo getið sem bújarðar í skjali frá 1397 en þá er bænhús á jörðinni.³¹ Jörðin er eign Fitjakirkju 1707 og er þá metin á 16 hdr.³²

Árið 1919 er húsum í heimatúninu lýst á eftirfarandi hátt:

Baðstofa 7x5 al. Byggð 1906.

Búr 4x4 al.

Smiðja 6x al.

Eldhús 5x21/2 al.

Fjós yfir 4 gripi.

Þrjú fjárhús yfir 16 kindur

Fjárhús yfir 49 kindur - Mjög lítilfjörlegt.

Hesthús yfir 4 hross - gömul.

Skúr með torfveggjum og járnþaki, Stæðilegur.³³

³⁰ ÍF V, 184-190, sagan talin rituð um 1250.

³¹ DI IV, 119.

³² JAM IV, 164

Árið 1929 var íbúðarhúsi lýst svona: "Íbúðarhús: Baðstofa torfhús, 5,65+3,14. Önnur bæjarhús: Búr og stofuhús gamalt, lélegt skemma með járnþaki. Fjós fyrir 4 kýr gamalt torfhús. Hesthús fyrir 10 hesta torhús. Fjánhús fyrir 100 fjár torfhús fornt."³⁴ Jörðin fór í eyði árið 1970 og er nú ríkiseign sem Skógræktin nýtir.

Innri skipan íbúðarhúss

Gengið er í kjallarann um anddyri undir tröppum að 1. hæð. Komið er í gang með stiga að 1. hæð og undir honum er snyrting. Á hægri hönd eru dyr að eldhúsi og þaðan gengt í stórt búr. Við enda gangsins eru dyr að geymslu. Kjallaragólfíð er steinsteypt en þó er gólf í ganginum klætt timbri. Steinsteyptir innveggir eru í kjallara nema veggur milli eldhúss og gangs sem er úr timbri svo og þil að snyrtingu. Í miðju húsi er steinsteyptur reykháfur. Gólfhlötur kjallarans er um 29 m². Gengið er inn á fyrstu hæðina í lítið anddyri þar sem er stigi til kjallarans. Þaðan er gengið í lítinn gang sem veitir aðgang að dagstofu til hægri handar og þaðan eru dyr að svefnherbergi. Beint framundan í ganginum eru dyr að öðru svefnherbergi. Gólf 1. hæðar og allir innveggir eru úr timbri. Gólfhlötur fyrstu hæðar er um 26 m². Hið innra er húsið í slæmu ástandi. Gólf 1. hæðar er brotið og bramlað við stigann. Upphaflegri klæðningu innan á útveggjum í dagstofu hefur að hluta til verið svipt af.

Önnur hús í túni, skráð í húsakönnun

Engin hús standa nú undir þaki í túni Sarps, önnur en sjálft íbúðarhúsið.

Fornleifar í túni

Auk húsa undir þaki er margvíslegar aðrar mannvistarleifar innan túnmarka í Sarpi og voru allar þekktar fornleifar skráðar í aðalskráningu á svæðinu.³⁵ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-142:001	Bæjarhóll
BO-142:002	Fjós

³³ FB II, 122

³⁴ ÞÍ. Fr. BAc

³⁵ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017a: 94-117

BO-142:003	Fjárhús
BO-142:011	Fjárhús
BO-142:021	Kálgarður
BO-142: 022	Kálgarður
BO-142:023	Útihús
BO-142:024	Leið
BO-142:025	Áveita
BO-142:029	Útihús
BO-142:030	Vatnsból
BO-142: 032	Útihús
BO-142:033	Óþekkt hlutverk
BO-142:034	Útihús
BO-142:035	Óþekkt hlutverk

Fyrsti eigandi: Hannes Vilhjálmss. Ingibjörg Lárusdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: byggt sem íbúðarhús nú í eyði

Sarpur 1972, mynd af framdalur.is

Sarpur, sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Bárujárn		
Þakgerð:	Geiraris	Geiraris		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Kjallari	Útitróppur Kjallari Reykháfur Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Íbúðarhúsið í Sarpi er steinsteypt, ferningslaga að grunnfleti, kjallari og ein hæð með þak með geiraris. Við vesturhlíðina er lítil steinsteypt útbygging sem myndar tröppur að aðaldyrum á fyrstu hæð og anddyri og útidyrum kjallara. Útveggir eru úr steinsteypu, bárujárnsklæddir. Mól í steypuna var tekin við ána hjá Fitjum. Þakið var einangrað með reiðingi og er bárujárnsklætt. Húsið var mælt upp árið 2010 og mæliteikning gerð af því á vegum Gullinsniðs ehf af Keith Daly arkitekt.

Saga húss:

Gamli bærinn í Sarpi var rúmum 170 m austan við það íbúðarhús sem nú stendur á jörðinni. Húsið var byggt 1938. Í viðtali Huldu Guðmundsdóttur við Ingibjörgu Björnsóttur frá Háfelli kom fram að húsið verið unnið eftir teikningu frá Nýbýlasjóði sem þá (1938) var til og var Þorbjörn Pétursson yfirmiður. Upphaflega voru veggir einangraðir að innanverðu með torfi en síðar var einangrun sett utan á veggina og þeir klæddir með báruðum málmplötum. Allir gluggar hússins hafa verið endurnýjaðir og þeim breytt. Þeir eru jafn stórir upphaflegum gluggum en pótaskipan er önnur. Gluggarnir eru að hluta til ófrágengnir sem bendir til að húsið hafi verið yfirgefið áður en endurnýjun þeirra var að fullu lokið. Seinasti ábúandi átti hálfan Efstabæ og nýtti þar tún, sem og reisti fjárhús þar. Búskap lauk á jörðinni árið 1970 og í kjölfarið keypti Skógrækt ríkisins jörðina og hefur girt hana af og hafið trjárækt (BB II, 238).

Önnur hús innan túns:

Engin hús standa undir þaki í heimatúni Sarps að frátöldu sjálfu íbúðarhúsinu. Þar voru áður fjölmörg hús sem geti er í fornleifaskráningu fyrir jörðina (sjá fornleifaskrá nr. BO-142:001-003, 011, 021-025, 029, 030, 032-035).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Dæmigert hús eftir teikningu sem Þórir Baldvinsson gerði
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Dæmigert hús eftir teikningu sem Þórir Baldvinsson gerði
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Mikilvægasta mannvirkið í heimatúninu, mikilvægt í menningarlandslaginu
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Meginform hússins er óbreytt
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið hefur verið í vanhirðu áratugum saman
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Stálpastaðir

Yfirlitskort af heimatúninu á Stálpastaðum. Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Staðsetning og umhverfi

Stálpastaðir eru norðan Skorradalsvatns, neðarlega í hlíðinni. Undirlendi er mjög lítið á þessum slóðum. Umhverfis bæinn er tún sem komið er í órækt, í halla til suðurs. Umhverfis túnið og að hluta innan þess hefur verið plantað trjám: reyniviði, öspum og greni.

Saga

Árið 1599 er fyrst minnst á jörðina Stálpastaði í heimildum svo vitað sé.³⁶ Jörðin var bændaeign 1707 og 1847 og var metin á 8 hdr. 1707.³⁷

Jörðinni tilheyrðu árið 1919 eftirtalin hús:

Baðstofa 8x51/2 al úr torfi með hálfþili og alþiljuð að innan. Byggð 1911.

Búr og eldhús 8x3 al - stæðileg.

³⁶ JS 143 4to, 218-220.

³⁷ JÁM IV, 166 og JJ, 112

Stálpastaðir, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Fjós yfir 4 gripi.

Hesthús yfir 3 hross.

Fjárhús yfir 40 fjár. Öll eru þessi hús vel stæðileg torfhús

Geymsluhús með torfveggjum og járnþaki og þili járnvörðu.

Fjárhús úr torfi yfir 3 kindur vel stæðilegt

Heyhlaða 10x8x4 al með járnþaki. Farin að bila.³⁸

Búskap á Stálpastöðum var hætt 1946 og jörðin hefur verið ríkiseign í umsjá Skógræktar ríkisins (nú Skógræktarinnar) frá 1951.

Önnur hús í túni, skráð í húsakönnun

Engin hús standa nú undir þaki í túni Stálpastaða, önnur en hlaðan

³⁸ FB II 112-113

Fornleifar í túni

Númer	Hlutverk
BO-138:001	Bæjarhóll (eina húsið á jörðinni stendur á bæjarhólnum og er það skráð í húsakönnun)
BO-138:002	Útihús
BO-138:010	Túngarður
BO-138:015	Áveita
BO-138:017	Túngarður
BO-138:019	Kálgarður

Fyrsti eigandi:

Upphafleg notkun: Landbúnaður

Hönnuður:

Núverandi notkun: Hlaða, þá íbúð skógræktarfólks en ekki

Stálpastaðir (hlaðan til hægr)

Fjóshlaðan á Stálpastöðum sumarið 2018

Gerð húss:**Upphafleg:****Núverandi:****Helstu breytingar:****Hönnuðir breytinga:**

Byggingarefni: Steinsteipt

Steinsteipt

Útveggir:

Í dag er steypan

Þakgerð: Mænisþak

Mænisþak

Þakklæðning: Bárujárn

Bárujárn

Undirstaða:

Útlit: Einlyft

Útskot (karnap)
Einlyft**Saga****Lýsing húss:**

Af bæjarhúsum á Stálpastöðum stendur aðeins eftir steinsteipt hlöðuhró. Húsin voru í einfaldri röð. Íbúðarhúsið var með mænisþaki og sneri gafil að hlaðinu. Að vestan var torfveggur en við austurhlíð þhússins skúrbygging með einhalla þaki. Um það bil 2 m austar var steinsteipt hlaða, sú sem enn stendur, og á milli hennar og skúrsins var annar skúr með þaki sem hallaði frá hlöðuveggnum að þaki hins skúrsins. Við austurvegg hlöðunnar var enn einn skúrin. Hlaðan er með steinsteiptum útveggjum og bárujárnþaki með stefnu í norður – suður. Dyr eru á suðurgaffli, tveir gluggar með krosspóstum og einn líftill gluggi við dyrnar. Við norðurgaffli er steinsteipt súrheysgrýfja. Steypan er mjög mikið veðruð og víða standa blágrýtissteinar út úr henni. Sums staðar hafa myndast göt í gegnum veggina og suðurgafflinn er auk þess sprunginn. Grannar sperrur með langböndum bera bárujárnþakið. Húsið var mælt upp árið 2010 og mæliteikning gerð af því á vegum Gullinsniðs ehf. af Keith Daly arkitekt.

Saga húss:

Síðasta íbúðarhúsið á Stálpastöðum var byggt 1911 en sjálf hlaðan er án efa nokkru yngri. Ekki er annað vitað en bærinn hafi ætíð verið á sömu slóðum. Búskap lauk á jörðinni árið 1946. Jörðin var afhent Skógrækt ríkisins árið 1951 og ári síðar hófst ræktun skógrækt á jörðinni. Eftir að hætt var að nota húsið sem hlöðu var það innréttað til dvalar fyrir starfsmenn skógræktarinnar og var það þá klætt að innan með texplötum og hólf að í þrennt. Leifar af þessari innréttingu eru einn til staðar, en öll er hún í tætlum. Húsið er bókstaflega að hruni komið. Talið var að íbúðarhúsið hefði verið rífið fyrir 1960 en á ljósmynd í eigu Ólafur Ólafsson sem tekin af svæðinu 1966 má sjá að húsið stendur enn þá.

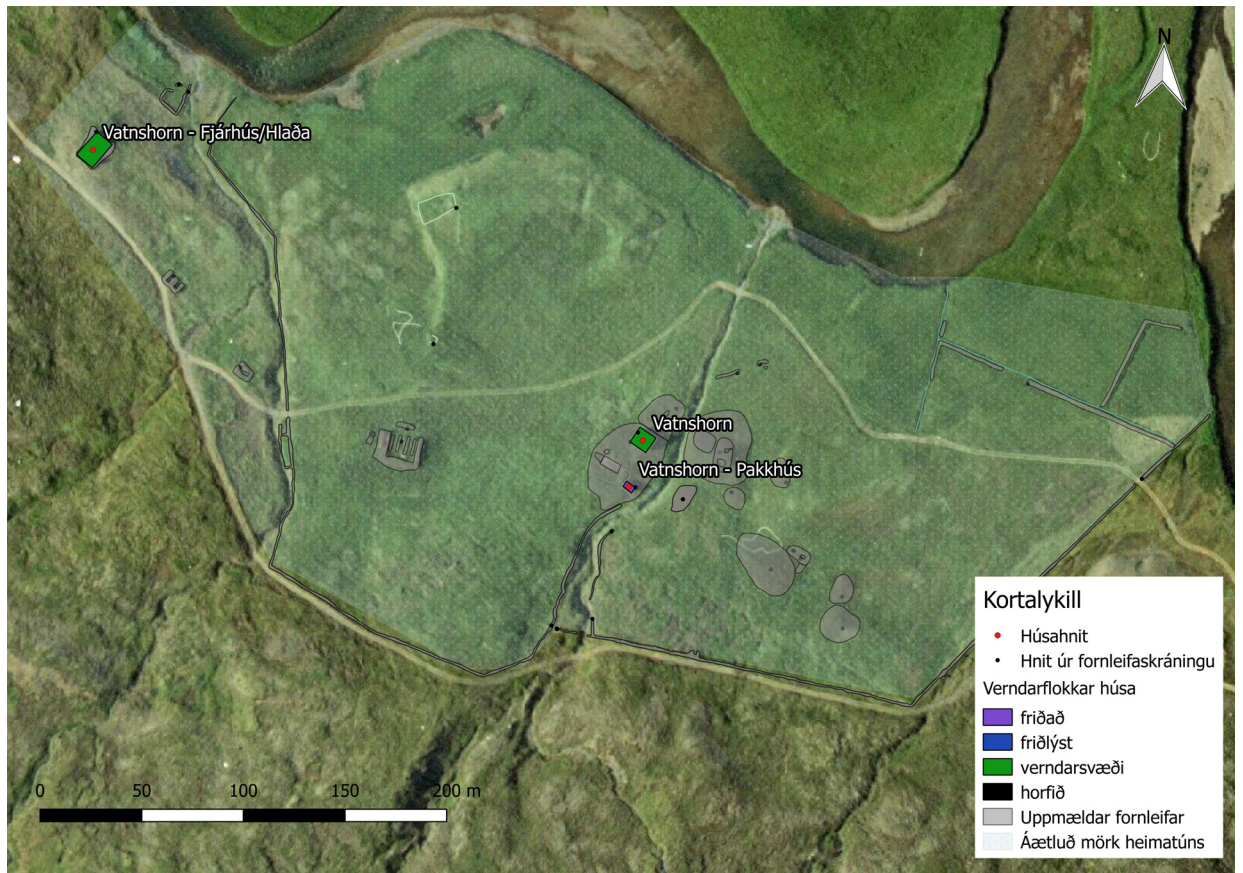
Önnur hús í túni:

Engin önnur hús (en íbúðarhúsið) standa nú undir þaki í heimatúni Sarps en fjöldi húsa var þar áður og var skráður með í fornleifaskráningu (sjá nr. BO138:001-002, 010, 015, 017 og 019).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið sem slíkt hefur ekki mikið listrænt gildi en gildi þess er fólgið í því að það er minnisvarði um horfnar byggingar
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur gildi sem það eina sem eftir er að sjáanlegum byggingum á Stálpastöðum og hefur gildi sem minnisvarði um horfna heild
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hefur gildi sem það eina sem eftir er að sjáanlegum byggingum á Stálpastöðum og hefur gildi sem minnisvarði um horfna heild
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur tekið ýmsum breytingum
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið er að hruni komið
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Vatnshorn

Yfirlitskort af heimatúninu í Vatnshorni. Á því má sjá húsin þrjú sem fjallað er um í húsakönnun.
Loftmynd: Loftmyndir ehf.

Staðsetning og umhverfi

Vatnshorn er sunnan við Fitjaá skammt suðaustan við Skorradalsvatn. Ofan við túnið er brött hlíð en talsverður skógur er bæði utan og innan við túnin og er það náttúrulegur birkiskógur sem er að breiðast út með beitifriðun. Umhverfis eru grösug tún í órækt sem hallar til norðurs, að Fitjaá. Undirlendi á þessum slóðum er takmarkað en þó eru grundir og eyrar með ánni og vatninu austan bæjar. Næsti bær vestan við Vatnshorn er Hagi en austan við er Bakkakot.

Saga

Jarðarinnar er getið í Laxdælu og fleiri fornritum og er án efa ein fyrsta jörðin í framdalum til að komast í byggð.³⁹ Jörðin var í bændaeigu 1707 og 1847 og metin á 20 hndr. 1707.⁴⁰

³⁹ ÍF V

⁴⁰ JÁM IV, 162 og JJ, 112

Samkvæmt Laxdælu átti jörðin selstöðu í Sarpi og bendir það til þess að allur dalbotninn hafi

Vatnshorn, málverk eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

áður tilheyrð Vatnshorni. Á síðari öldum áttu fjölmargar jarðir í og utan Skorradals íttök í Vatnshornsskógi.

Jörðinni tilheyrðu árið 1919 eftirtalin torfhús:

Baðstofa með kjallara 10x51/2 al úr torfi með hálfþili og alþiljuð innan. Byggð 1896. Vel stæðileg.

Frammihús, alþiljað með þili járnvörðu og með járnþaki. Byggð 1896. Vel stæðilegt.

Eldhús 5x3 al.

Fjós yfir 7 gripi; úr torfi með járnþaki. Byggð 1905.

Brunnhús er áfast við fjósið með járn undir torfþaki. 3x3 al.

Geymsluhús 6x5 al með torfi; og skúr sem er 5x3 al úr timbri með járnþaki. Byggð 1893.

Fjóshlaða 18x8x51/2 al með torfveggjum og járnþaki.

Fjárhúshlaða 24x7 al með hliðhlöðunnar er skýrmynduð fjárhús yfir 200 fjár eru að nokkru notuð fyrir hesta. Byggð 1908.⁴¹

⁴¹ FB II, 131

Árið 1929 var bænum lýst á eftirfarandi hátt: "Baðstofa með hlöðnum kjallara 6,28+8,14 byggð 1894. Önnur bæjarhús: frammihús með jarnþaki - Eldhús gamalt. Skemma með timburgafla. Fjós fyrir 7 kýr gamalt torfhús með jarnþaki. Hesthús fyrir 5 hesta Torfhús. Fjánhús fyrir 200 fjár torfhús jarnþaki. Hlöður 372 m³ grjótveggir að hluta [með] jarnþaki. Aðrar byggingar eða mannvirki: Vatnsleiðsla"⁴²

Vatnshorn fór í eyði 1961 en var notað frá Háafelli fyrir vetrarhýsingu fjár og sem sumarbeutiland fram til 1968 og frá Innri-Skeljabrekku í Andakílshreppi sem sumarbeutiland fram yfir 2000. Íbúðarhúsið var notað til sumardvalar á árunum 1970-1980 og á árunum 1995-2005. Nú er unnið að endurbótum á húsinu.

Innri skipan íbúðarhúss

Í kjallara hússins voru geymslur og þvottahús með suðukatli. Íbúðin var á aðalhæðinni og þar var eldhúsið með eldavél, sem einnig var notuð sem miðstöðvarketill, stofur og gangur. Risið var óinnréttað og ekki einangrað en þar var þó sofið á sumrum. Í viðtali Huldu Guðmundsdóttur við Sigríði Höskuldsdóttur kom fram að litað gler var í rúðunum í útidyrhurðinni, tvær voru gular, tvær grænar og tvær rauðar og eru þær enn í hurðinni sem nú er uppgerð.

Önnur hús í túni, skráð í húsakönnun

Pakkhús og fjánhús/hlaða standa enn undir þaki í heimatúninu og voru skráð í húsakönnun.

Fornleifar í túni

Auk húsa undir þaki er margvíslegar aðrar mannvistarleifar innan túns í Vatnshorni og voru allar þekktar fornleifar skráðar í aðalskráningu.⁴³ Fornleifar innan túns eru:

Númer	Hlutverk
BO-144:001	Bæjarhóll (íbúðarhús sem skráð var í húsakönnun við bæjarhól)
BO-144:002	Fjánhús
BO-144:005	Hesthús

⁴² Þí. Fr. BAç

⁴³ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017a: 150-182

BO-144:006	Lambhús
BO-144:007	Útihús
BO-144:008	Smiðja
BO-144:017	Kálgarður
BO-144:018	Leið
BO-144:019	Kálgarður
BO-144:020	Kartöflugarður
BO-144:023	Hesthús
BO-144:024	Túngarður
BO-144:026	Brunnur
BO-144:034	Hjallur (Pakkhús, einnig skráð í húsakönnun)
BO-144:035	Legstaður
BO-144:036	Rétt
BO-144:037	Hesthús
BO-144:038	Útihús
BO-144:039	Hrútakofi
BO-144:040	Kálgarður
BO-144:041	Útihús
BO-144:042	Fjánhús (undir þaki – einnig skráð í húsakönnun)
BO-144:043	Útihús
BO-144:044	Garðlag
BO-144:046	Nátthagi
BO-144:048	Mógrafir

Fyrsti eigandi: Bjarni Bjarnas.Sigríður Jónsd.
Hönnuður: Brynjólfur Guðmundsson frá Miðdal í Kjós

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Húsið var íbúðarhús en framtíðarnýting

Vatnshorn, af vef Framdalafélagsins

Vatnshorn sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1970 Einangrunarplast sett í loftið	
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	2012 Ræst fram frá íbúðarhúsinu.	
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt		2016 Meiriháttar viðgerðir á húsinu utanverðu hefjast	
Útlit:	Einlyft Kjallari Ris	Ris Kjallari Úttröppur Reykháfur Einlyft		

Saga

Lýsing húss

Vatnshornshúsið er steinsteypt, kjallari, hæð og ris með mænisþaki. Steyptir gaflar ná lítið eitt upp fyrir þakflötinn. Steyptur reykháfur er upp úr þaki. Útidyr eru á vesturgafli og framan við þær steinsteyptar tröppur og pallur. Gengið er í kjallarann um dyr norðan á tröppupalli en norður-austur- og vesturhlíðar hans eru niðurgrafnar að hluta en suðurhlíð að fullu. Húsið var mælt upp árið 2010 á vegum Gullinsniðs ehf. af Keith Daly arkitekt og gerðar af því teikningar.

Saga húss:

Gamli bærinn stóð fast ofan við íbúðarhúsið sem var byggt 1937 í kálgarði fram af honum. Árið 1940 voru eftirtalin hús á jörðinni: "Íbúðarhús: Steinveggir, kjallari og ein hæð, ris. Stærð 8,3x7,6 m. Byggt 1937. Í kjallara 5 geymslur. Á hæðinni voru stofur, eldhús og gangur. Ris var notað til geymslu (Miðstöð frá eldavél, vatnsleiðsla, skópleiðsla). (Þí. Fr. BAc). Árið 2013 hófust endurbætur á Vatnshornshúsinu að frumkvæði Huldu Guðmundsdóttur á Fitjum sem hefur verið haldið áfram af Ríkiseignum. Gluggar hafa allir verið endurnýjaðir með gamaldags sniði með strikuðum póstum og römmum en hinir endurnýjuðu gluggar eru þó frábrugðnir þeim sem upphaflega voru á húsinu. Yfirborð steypuveggjanna hefur verið endurbætt og þeir sementskústaðir. Bárujárn á þaki hefur verið endurnýjað og nýr þakgluggi settur að sunnanverðu. Ýmsum frágangi glugganna er enn ólokið bæði að utan og innan. Frágangur og viðgerðir innan dýra eru ekki hafnar. Jörðin lagðist í eyði árið 1961, og upp frá því hefur húsið verið nýtt sem sumarbústaður (BB II, 242). Því til viðbótar var jörðin nýtt fyrir vetrarhýsingu fjár frá Háafelli fram til 1968 og sem sumardeild frá Innri-Skeljabrekku í Andakílshreppi fram yfir 2000 (Kristborg Þórsdóttir 2017, 150) og til sumardvalar sum ár allt fram til 2005. Jörðin er nú í eigu ríkisins.

Önnur hús í heimatúninu:

Þakkhús b. á seinni hluta 19 aldar, fjárhús og hlaða b. 1955 og fjölmargar minjar sem skráðar voru í fornleifaskráningu á jörðinni (sjá nr. BO -144:001-002, 005-008, 017-020, 023-024, 026, 034-044 og 046).

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Dæmigert fyrir ákveðna húsagerð frá Teiknistofu landbúnaðarins
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Dæmigert fyrir ákveðna húsagerð frá Teiknistofu landbúnaðarins
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægasta mannvirkið í heimatúninu, mikilvægt í menningarlandslaginu
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur ekki tekið mikilum breytingum
Tæknilegt ástand:	Lágt	En unnið er að endurbótum
Varðveislugildi:	Hátt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Sigríður Jónsdóttir
Hönnuður:

Upphafleg notkun: Landbúnaður
Núverandi notkun: voru fjánhús og hlaða en jörð nú í eyði

Fjánhús og hlaða sumarið 2018

"Nýjuhús" sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Hlaðið, torf og grjót	Hlaðið, torf og grjót		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:				
Útlit:	Einlyft	Einlyft		

Saga

Lýsing húss:

Fjánhús og hlaða úr blönduðu efni. Bæði eru húsin með veigalítili timburgrind, klædd ryðguðu bárujárni á veggj og þök. Fjánhúsið snýr framstafni undan brekkunni til norðurs en hlaðan er bakatil með stefnu austur – vestur og er að miklu leyti grafin inn í brekkuna. Hlöðuopið snýr til vesturs. Húsin standa á grjóthlöðnum veggum sem eru huldur jarðvegi og torfi að utan. Grjóthleðslur eru að hluta til hrundar en að nokkru leyti í góðu lagi. Á timburpillinu eru tvennar dyr og 5 gluggar. Í fjánhúsunum eru tveir garðar. Greinilegt er að þil hefur skipt því upp í miðju en timburpilið hefur verið rífið. Garðar eru að talsverðu leyti á kafi í foki og uppsöfnun en þó má sjá að þeir hafa verið hlaðnir úr grjóti í grunninn. Hlaðan er stúkuð af með timburpili. Hún er að mestu grjóthlaðin. Húsin eru í mjög slæmu ástandi og eiga skammt eftir ólífað.

Saga húss:

Húsið var smíðað 1955 (Þjóðskrá Íslands, 2018) og í Byggðum Borgarfjarðar frá 1989 segir að fjánhúsið sé fyrir 100 fjár og hlaðan sem var við það var "180 m³." 1989 (BB II, 242). Þessi hús voru samkvæmt Sigríði Höskuldsdóttur í notkun fram að búskaparlokum 1960-61. Eftir það notaði Björn bóndi í Háafelli húsin fram til 1968. Húsið var áður skráð í fornleifaskráningu undir númerinu BO-144:042.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið er að mörgu leyti dæmigerð fjánhúsbygging úr blönduðu efni þótt það sé í stærra lagi
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Hluti af menningarlandslagi Vatnshorns
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Hluti af menningarlandslagi Vatnshorns
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur tekið litlum breytingum
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið að hruni komið
Varðveislugildi:	Miðlungs	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis. Húsin hafa
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Björn Bjarnarson

Hönnuður: Björn Bjarnarson

Upphafleg notkun: Geymsla

Núverandi notkun: Hjallur

Pakkhúsið á Vatnshorni

Pakkhúsið sumarið 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni: Timbur		Timbur		
Útveggir:		Timbur		
Pakgerð:		Mænisþak	2011 Niðurrif gamla pakkhússins samþykkt og húsið endurbyggt á sama stað	
Pakklæðning:		Bárujárni		
Undirstaða:		Hlaðin úr hraungrýti/grjóti		
Útlit:	Viðbygging Kjallari	Einlyft Ris Kjallari		

Saga

Lýsing húss:

Pakkhúsið er timburhús og grjóthlöðnum undirstöðum með mænisþaki sem snýr í austur – vestur. Veggir eru klæddir skarsúð nema austurgafi sem er með listasúð. Dyr eru á vesturgafli og fjögurra rúðna gluggi með miðjupósti á austurgafli. Húsið er með timburgólfi en óþiljað að innan. Í því er loft á bitum og lítil gluggi á vesturstafni. Húsið var tekið niður, spýtu fyrir spýtu árið 2010 og endurgert 2011.

Um 2010 var húsið gert upp að frumkvæði Huldu Guðmundsdóttur á Fitjum og með fjárstyrk frá Noregi og frá "Vinum pakkhússins". Húsið er í mjög góðu ásigkomulagi. Húsið var mælt upp árið 2010 á vegum Gullinsniðs ehf. af Keith Daly arkitekt og gerðar af því teikningar.

Saga húss:

Húsið er norskt timbureiningahús og er elsta húsið í Skorradalshreppi, byggt á síðari hluta 19. aldar. Í Endurminningum Björns Bjarnarsonar (1856-1951) segir: "Hjallurinn var lélegur kofi fyrst, en eftir nokkur ár var hann hressstur við og gerður að mestu af timbri með lofti í, vóru hlerar settir fyrir rindana í göflunum er hríðarvon var. Á loftinu var geymsla góð." (Endurminningar Björns Bjarnarsonar handrit í vörslu Þjóðskjalasafns Íslands. Talið er að Bjarni, sem fór til náms til Stend í Hordalandi, Noregi um 1880 hafi flutt heim með sér norskt tilsníðið timbur til pakkhússmiðinnar en samkvæmt því væri húsið líklega reist á níunda ára tug 19. aldar. Í Svippingi, æviminningum Sveinn Skorra Höskuldssonar segir að undir vesturstafni íbúðarhúss var viðbyggður hjalli með skúrþaki. Innangengt var í pakkhúsið um vesturgafliinn, en á norðurhlíð á hjallanum. Grjóthlaðinn, og gluggalaus, kjallari var undir Pakkhúsinu, notaður sem kartöflugeymsla. (Svipping, bls. 180). Pakkhúsið var endurbyggt 2011-2012 í samvinnu við Húsafríðunarnefnd. Notaðir voru viðir gamla hússins eins og hægt var en viðað upp með greni úr Stálpastaðaskógi sem unnið var af Stefáni Ólafssyni yfirmið en Unnsteinn Elfsson hleðslumeistari frá Ferjubakka sá um vegghleðslu undir húsið. Húsið er fyrsta húsið úr unnum íslenskum viði. Húsið var áður skráð í fornleifaskráningu undir númerinu BO-144:034.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Afar einfalt og án sýnilegs listræns metnaðar
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Fá dæmi eru til um sérstök smíðahús úr timbri við torfbæi frá þessu tímabili
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hefur talsverðt gildi sem hluti af menningarlandslagi Vatnshorns
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið var endurgert með upprunalega gerð að fyrirmynd
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið er nýuppgerð
Varðveislugildi:	Hátt	Með tilvísun til listræns-, menningarsögulegs- og umhverfisgildis.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Friðuð hús - fjóluþlár litur á korti

Samantekt

Ágrip af sögu byggðar⁴⁴

Mestur hluti Skorradals hefur án efa verið skógi vaxinn við landnám og hældust allmiklir skógar á svæðinu lengi. Lítið undirlendi er meðfram Skorradalsvatni og má ætla að menn hafi fyrst sest að þar sem undirlendi var og ekki farið að ryðja skóg meðfram vatninu fyrr en seinna. Þær vísbendingar sem eru fyrir hendi gefa sterklega til kynna að byggð í framdali Skorradals hafi fyrst hafist við austurenda Skorradalsvatns þar sem er undirlendi og engjar en aðrir hlutar framdalsins hafi byggst seinna og byggð haldist nokkuð stöðug. Líklegt er að framdalurinn hafi verið fullnuminn þegar á 10. öld (fyrir utan Svanga). Landslag á svæðinu hefur ráðið miklu um það að jarðirnar í framdalnum eru flestar litlar eða meðalstórar. Byggðin í framdalnum hefur verið nokkuð stöðug í gegnum aldirnar og lítið um hjáleigubbyggð en helst hefur hún verið þar sem eitthvert undirlendi er, líkt og á Fitjum og í Vatnshorni.

Það eina sem sagt er í Landnámu um landnám í Skorradal er að Skorri leysingi Ketils gufu (réttara líklega Gufu Ketilssonar)⁴⁵ hafi numið dalinn fyrir *ofan vatn* og verið drepinn þar.⁴⁶ Ekki er þess getið hvað bær Skorra hét en hann hefur að öllum líkindum verið á sömu slóðum og Vatnshorn eða Fitjar. Vatnshorn er getið í Laxdælu⁴⁷ en ekki er þar minnst einu orði á Fitjar. Mögulega gefur það til kynna að mikilvægi Vatnshorns hafi verið meira en Fitja á ritunartíma Laxdælu um miðja 13. öld. Ekki eru heimildir um að í Vatnshorni hafi verið kirkja. Þar hafa hins vegar komið upp mannabein við Smiðjuhól skammt frá bænum og bendir það staðsetning fundar helst til að þar hafi staðið bænhús eða kirkja þótt um það verði að sjálfsögðu ekki fullyrt nema að undangenginni fornleifarannsókn. Sögn er um að Skorri landnámsmaður sé heygður í landi jarðarinnar. Einnig er heimild um sverðsfund í landi Vatnshorns⁴⁸ sem gæti verið vísbending um kuml. Kirkja hefur verið um aldir á Fitjum og er það sterk vísbending um að byggð hafi snemma hafist á jörðinni. Ofangreindar heimildir benda til þess elsta byggð í framdali Skorradals sé í Vatnshorni og/eða Fitjum. Landshættir á þessum jörðum, landgæði og dýrleiki styðja það einnig.

Sjá má fyrir sér að þróunin hafi verið sú að fyrst hafi verið sett niður bú í Vatnshorni og því landnámi hafi tilheyrt það svæði sem Fitjar, Sarpur, Efstibær, Bakkakot (og

⁴⁴ Hluti samantektar byggir á fyrri úttektum Fornleifastofnunar um sama svæði, sjá Elín Ósk Hreiðarsdóttir. 2012 og Kristborg Þórsdóttir. 2017a.

⁴⁵ Sbr. Jón Jóhannesson. Gerðir Landnámabókar, 82-84.

⁴⁶ ÍF I, 71.

⁴⁷ ÍF V, 184.

⁴⁸ Sigurður Vigfússon, 1887, bls. 22 (nmgr. 1).

Grafardalur) byggðust úr. Það kann að hafa verið enn stærra og náð lengra til vesturs. Á eftir Vatnshorni byggðist býli á Fitjum og þar var snemma komin kirkja. Sel frá Vatnshorni var í Sarpri sem síðar varð sjálfstætt býli og þar var komið bænhús ekki seinna en 1397.⁴⁹ Í Grafardal var sel frá Vatnshorni og má geta sér til um að það hafi verið tekið í gagnið eftir að Sarpur var orðið sjálfstætt býli, mögulega á 14. öld en gæti hafa verið fyrr. Í máldaga kirkjunnar á Fitjum frá 1358 kemur fram að sjö bæir greiði tífund og lýsistoll til kirkjunnar.⁵⁰ Í svokallaðri Garðabók kemur fram að þeir bæir sem tilheyra Fitjakirkjusókn 1599 séu Efstibær, Sarpur, Vatnshorn, Háafell, Stálpastaðir, Digranes (Dagverðarnes) og Hvammur.⁵¹ Mögulega var Svangi inni í tölunni í eldri heimildinni en Efstibær ekki kominn í byggð þá (elsta heimildin um byggð í Efstabæ er frá 1599). Heimild er um að Svangakot hafi tilheyrt Leirárkirkju í skjali frá 1482.⁵² Bakkakot byggist ekki fyrr en á seinni hluta 17. aldar.

Lítill hjáleigubbyggð var í framdal Skorradals en heimildir eru um þrjú býli sem byggjast upp á 17. öld og leggjast fljótlega aftur í eyði (Fitjakot í landi Fitja, Ásahús í landi Vatnshorns og Eystri-Svangi í landi Svanga) og svipaða sögu er að segja um annað býli, Narfakot sem byggist upp í landi Fitja um miðja 19. öld.

Byggð hélst stöðug í framdalnum fram yfir miðja 20. öld en þá fór að halla verulega hratt undan fæti. Fyrst lögbýlanna á svæðinu til að fara í eyði voru Stálpastaðir og Efstibær sem fóru í eyði 1946 og 1947. Mikil holskefla varð svo í eyðingu byggðar á 7. áratug 20. aldar en þá fóru fjórar af jörðunum átta í framdalnum í eyði á einungis einum áratug: Vatnshorn (1961), Bakkakot (1964), Háafell (1968) og Sarpur (1970). Síðasti bærinn til að fara úr byggð á svæðinu var svo Hagi en hann fór í eyði 1996. Enn er búið á einni jörð í framdalnum, á Fitjum, þótt ekki sé stundaður þar hefðbundinn búskapur heldur er jörðin skógræktarjörð. Í Háafelli er reyndar búið hluta úr ári og hefur því húsi verið haldið mjög vel við í gegnum árin, ólíkt öðrum húsum á svæðinu sem hafa fengið lítið viðhald eftir að búseta lagðist af á þeim. Þessi misserin er þó unnið að gagngerum endurbótum á Vatnshorni og horfir til verulegra bóta þar.

⁴⁹ DI IV, 119.

⁵⁰ DI III, 124.

⁵¹ JS 143 4to, 218-220.

⁵² DI X, 33

Svipmót byggðar og húsa

Framan af reiddu íbúar í framdal Skorradals sig á hefðbundinn búskap og sjást ummerki þess víða á svæðinu í margvíslegum minjum um búskap og sauðfjárrækt (s.s. bæjarhólar, útihús, túngarðar, kálgarðar, réttir, kvíar, stekki og sel) sem og þeim húsum sem eftir standa á svæðinu. Undirlendi í framdalnum er víða takmarkað en á mótum kemur að aðgengi að skóglendi var gott fram eftir öldum, mótækja víða ágæt og að auki var hægt að stunda fiskveiðar til að draga björg í bú. Frá því að byggð tók að hopa í framdalnum hafa orðið gagnangerar breytingar á búskaparháttum, gróðurfari, eignarhaldi og mannlífi á svæðinu. Jarðirnar sem áður voru flestar í einkaeigu hafa að talsverðu leyti komist í eigu ríkisins og frá upphafi hefur umsjón með flestum eyðingaröndum verið í höndum Skógræktar ríkisins. Því hefur mikil skógrækt verið stunduð á svæðinu, allt frá því um miðja 20. öld.

Áberandi kennileiti á byggðinni í Skorradal í dag er sú gríðarlega sumarbústaðabyggð sem þar hefur risið á undanförunum áratugum, á fjölmörgum svæðum. Þar sem verndarsvæðið nær aðeins til heimatúnanna í framdalnum er sumarbústaðabyggðin utan þess svæðis sem er til úttekta í skýrslu þessari en þó er rétt að benda á að hún er mótandi afl á svæðinu í dag og hefur afgerandi áhrif á ásýnd og gróðurfar, svo ekki sé talað um menningarlandslag og mannlíf. Annar áhrifamikill þáttur í mótun menningarlandslags í framdal Skorradals á undanförunum áratugum er skógur og skógrækt. Á svæðinu er náttúrulegur skógur, m.a. Vatnshornsskógur sem var friðlýstur (sem friðland skv. náttúruverndarlögum nr. 44/1999) árið 2009.⁵³ Talsverð skógrækt hefur einnig verið stunduð í framdalnum allt frá miðri 20. öld. Þótt áhrifa hennar gæti víða í gömlu heimatúnunum hefur í flestum tilfellum verið reynt að hlífa þeim við stórfelldri skógrækt, enda ljóst að velferð mikilla menningarverðmæta eru þar í húfi. Mannvistarleifar eru hvergi eins þéttar eins og í heimatúnnum gamla jarða og því farsælast að stunda ekki skógrækt á slíkum svæðum. Að samanlögðu má því segja að ásýnd framdalsins í heild mótist í dag talsvert af þáttum sem setja sterkan svip á úthaga gömlu jarðanna en hafa minni áhrif haft á þeim svæðum sem eru til úttekta í verndarsvæðisúttekt, þ.e.a.s. í sjálfum heimatúnunum.

Heimatúnin sem mynda verndarsvæðið í framdalnum eru misjöfn að stærð og gerð. Þegar túnakort voru gerð fyrir jarðirnar átta árið 1918 var túnið í Haga minnst eða tæplega 17.500

⁵³ Aðalskiplag Skorradalshrepps 2010-2022, 98.

m² en flest tún á svæðinu á bilinu 20.000-40.000 m² (í Bakkakoti, Háafelli, Stálpastöðum og Sarpi). Stærstu túnin voru svo á Fitjum (63.200 m²), í Vatnshorni (um 74.500 m²) og Efstabæ en á síðastnefnda bænum var stærsta túnið á framdalnum á þessum tíma (76.000 m²).⁵⁴ Túnstærðin endurspeglar að nokkru stærð og landgæði jarðanna þótt óhætt sé að segja að í Efstabæ hafi túnstærðin nokkuð farið fram úr því sem vænta mætti út frá landgæðum jarðar á fyrri öldum. Efstibær virðist hins vegar hafa verið á miklu blómaskeiði á fyrstu áratugum 20. aldar og var jörðinni lýst svo um 1930 að „...hún [teljist] með betri bújörðum í Borgarfjarðarhéraði. Þá voru hvorki aðrar jarðir betur hýstar né fleiri hús undir járnþaki í héraðinu, en í Efstabæ“⁵⁵

Af fasteignamati sem gert var fyrir allar jarðir í framdalnum 1919 má sjá að þá hefur staðið töluverður fjöldi húsa í öllum heimatúnunum átta. Þau mannvirki teljast öll til fornleifa og er að finna nánari umfjöllun um þau flest í aðalskráningarskýrslu um framdalin.⁵⁶ Flest voru húsín úr torfi og grjóti eða blönduðu efni. Á næstu áratugum átti þeim eftir að fækka talsvert eins og algengt var í sveitum landsins og færri og stærri ný hús komu í stað fjölmargra minni kofa. Á síðari hluta 20. aldar, þegar framdalurinn fór í eyði, fækkaði húsunum enn, þar sem viður úr eldri húsunum var stundum endurnýttur þegar flutt var, hús hrundu eða fuku eða hús voru einfaldlega tekin niður þar sem þau voru orðin hættuleg mönnum og skepnum. Þegar húsakönnun var gerð á svæðinu 2018 stóðu 19 hús í heimatúnunum átta í framdalnum. Samtals voru hins vegar skráð 28 hús, þar sem níu hús sem reyndust horfin voru skráð. Af þeim húsunum sem skráð voru eru átta íbúðarhús.⁵⁷ Önnur hús voru flest ýmiskonar útihús og geymslur en einnig var skráð pakkhús og kirkja sem eiga það sameiginlegt að vera elstu hús svæðisins, kirkjan byggð 1897 en pakkhúsið líklega einhverju fyrr. Fitjakirkja er friðlýst og er eina húsið á svæðinu sem telst í þeim flokki friðunnar og pakkhúsið í Vatnshorni er friðað sökum aldurs. Íbúðarhúsin í Efstabæ og á Stálpastöðum sem bæði hafa vikið voru eldri en þau hús sem enn standa á svæðinu. Íbúðarhúsið í Efstabæ var byggt 1902 og íbúðarhúsið á Stálpastöðum 1911. Fyrirnefnda húsið var líklega rífið fljótlega eftir að bærinn leggst í eyði eða um miðbik 20. aldar en íbúðarhúsið á Stálpastöðum stóð fram á 7. áratuginn. Af ljósmyndum sem til eru af húsunum má sjá að þau hafa verið af einfaldri gerð timburhúsa, þar sem hleðsluþefðin var notuð samhliða

⁵⁴ Byggt á stærðum af túnakortum frá 1918.

⁵⁵ Af heimasíðu Framdalsfélagsins

⁵⁶ Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017a.

⁵⁷ Þótt aðeins standi nú eftir hlaða af bæjarröðinni í Stálpastöðum og því e.t.v. hæpið að tala um íbúðarhús þar

timbri. Á Efstabæ var kjallari undir húsinu alveg grjóthlaðinn (steinlímdur), en á Stálpastöðum var vesturveggur íbúðarhússins hlaðinn úr torfi og grjóti.

Elsta íbúðarhúsið sem enn stendur í framdalnum er íbúðarhúsið í Haga sem byggt var 1928, en húsin í Háafelli og Bakkakoti eru aðeins 2-3 árum yngri (Háafell byggt 1930 og Bakkakot 1931). Bakkakot er steinsteypt en hin húsin tvö eru timburhús, en öll eru þau þó svipuð að gerð. Öll eru húsin fremur löng og mjó með mænispaki og snúa gafli fram á hlað. Gengið er í húsin um skúrbyggingu við langhlið og er gólf hennar mitt á milli kjallaragólfs og gólfs meginhæðarinnar. Reykháfur er í miðju húsi. Eldhús er í kjallara og þar er eldavél sem jafnframt er miðstöðvarketill sem hitar ofna í öllum íveruherbergjum. Svo virðist sem hitunarbúnaður

nn hafi ráðið miklu um húsagerðina.

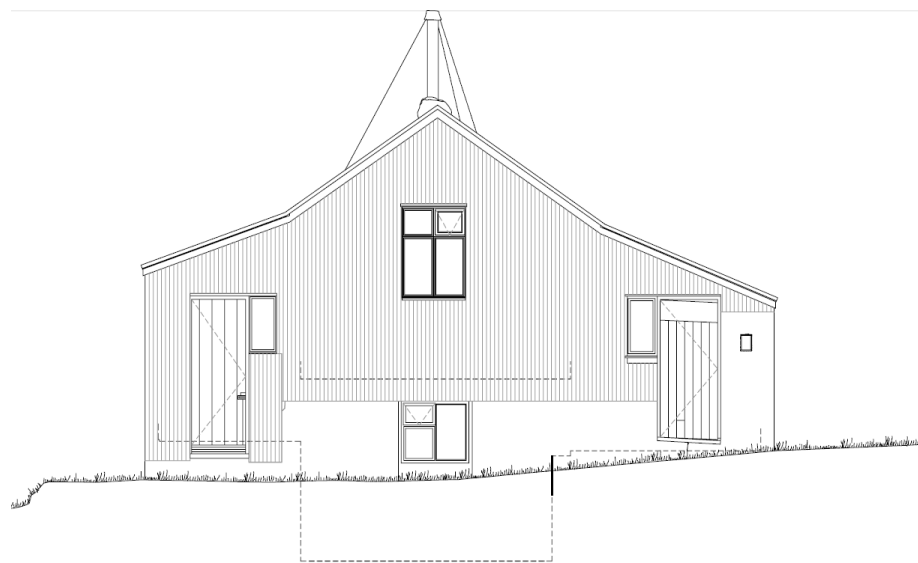
Háafellshúsið er ívið breiðara en hin húsin og þar eru tvö herbergi við suðurgaflinn, en í Bakkakoti og Haga aðeins eitt.

Gamla

íbúðarhúsið á Fitjum sem rífið var eftir að núverandi hús reis og íbúðarhúsið á Stálpastöðum virðast hafa verið áþekk húsunum í Bakkakoti, og Haga að lögun. Því er ekki úr vegi að telja þessi hús öll falla að staðbundinni byggingarhefð.

Örlítið yngri eru steinsteyptu húsin í Vatnshorni (byggt 1937), Sarpi (byggt 1938) og á Fitjum (byggt 1939). Vatnshornshúsið hefur verið byggt af meiri efnum og metnaði. Það er stærra en fyrrgreindu húsin þrjú. Þar er eldhúsið á aðalhæðinni en í kjallara var annar ketill til hitunar. Íbúðarhúsið í Sarpi hefur nokkur af sömu einkennum og Fitjahúsið en er mun minna.

Auk íbúðarhúsanna voru skráð margvísleg önnur hús innan verndarsvæðis. Sem fyrr segir voru tekin á húsaskrá níu hús sem stóðu áður á svæðinu en eru horfin. Á meðal umræddra húsa voru fjárhús/lambhús, hjallur, smíðaskemma, vélaskemma, rafstöð og bílskúr. Af þeim

Teikning af íbúðarhúsinu í Haga sem er á margan hátt dæmigert fyrir hluta íbúðarhúsabygginga í framdali Skorradals. Teikning: Gullinsnið.

húsum sem enn stóðu voru flest útihús (höfðu upprunalega verið byggð til að hýsa skepnur) þótt ekkert þeirra þjóni því hlutverki í dag. Kofarnir eiga það flestir sammerkt að vera einfaldir að gerð og hafa lítið varðveislugildi í sjálfu sér. Flestir eru þeir einfaldir og bárujárnsklæddir timburkofar eða úr blönduðu efni (torfi, grjóti, timbri og bárujárni). Kofarnir eru flestir úr sér gegnir og komnir að falli og ljóst að í sumum tilfellum gæti verið besta lausnin að taka þá niður en varðveita tóftir þeirra þar sem slíkar eru til staðar. Undantekning frá þessu er að finna á Fitjum þar sem vélaskemma og fjós/hlaða hafa verið gerð upp á hugvitsamlegan hátt og aðlöguð að breyttu hlutverki en vélaskemma Fitja er nú safnaðarheimili Fitjasóknar og fjós og hlaða hafa verið endurnýjuð og eru nú gistiheimili.

Tvö hús skera sig úr húsaflórunni í framdalum sökum aldurs. Það er annars vegar Fitjakirkja og hins vegar pakkhúsið í Vatnshorni. Kirkjan var byggð 1897 og er friðlýst en nákvæmt byggingarár pakkhússins er óþekkt. Pakkhúsið var þó líklega byggt á 9. áratug 19. aldar og er það friðað vegna aldurs. Húsin tvö teljast án vafa með merkustu húsum framdalsins ef ekki þau merkustu og vegur þar einnig þungt sú staðreynd að báðar byggingar eru í framúrskarandi ástandi.

Húsin í framdali Skorradals bera þess merki að stærstur hluti byggðarinnar er farinn í eyði og meirihluti húsanna á svæðinu hefur því hlotið lítið sem ekkert viðhald um áratuga skeið. Undantekningar eru þó frá þessu. Á Fitjum, þar sem enn er búið, hafa öll hús verið uppgerð og er viðhald þeirra eigendum til sóma og svipaða sögu er að segja af íbúðarhúsinu á Háafelli er einnig vel viðhaldið. Nú nýlega hefur færst líf í hús í Vatnshorni, fyrst með endurbyggingu pakkhúss og nú síðast þegar hafist var handa við að gera upp íbúðarhúsið. Önnur hús á svæðinu eru í bágbornara ástandi. Íbúðarhúsin í Efstabæ og á Stálpastöðum, sem fyrst fóru í eyði á svæðinu, eru þegar horfin og ljóst að stórfellt átak þarf til að bjarga íbúðarhúsum á Bakkakoti, Sarpi og Haga frá eyðileggingu. Sömu sögu er að segja um flest af þeim húsum af öðrum tegundum sem hanga uppi á eyðijörðum á svæðinu – þau munu víkja á næstu árum nema eitthvað verði að gert.

Húsaarfurinn í framdali Skorradal ber áhugaverðan vitnisburð um þróun húsagerðar til sveita almennt auk þess sem svæðið á sín sérkenni.⁵⁸ Þegar við bætist að ástand minja í heimatúnum á svæðinu er óvenjugott er ljóst að í framdali Skorradals leynist mikið af sóknarfærum á þessum vettvangi og er vonandi að með því að gera svæðið að verndarsvæði

⁵⁸ Nánar verður fjallað um sérkenni svæðis og ásýnd byggðar í skýrslu um verndarsvæði sem kemur út síðar á árinu.

Í byggð megi stuðla að auknu viðhaldi og verndun menningarminja, húsa sem og annarra menningarminja.

Heimildir

Aðalskipulag Skorradalshrepps 2010-2022: Greinargerð 20. apríl 2012. Unnin fyrir Skorradalshrepp af Teiknistofu Guðrúnar Jónsdóttur.

BB II: *Byggðir Borgarfjarðar II: Borgarfjarðarsýsla og Akranes.* 1989. Jakob Jónsson, Jón G. Guðbjörnsson og Þorsteinn Guðmundsson (ritstj.). Búnaðarsamband Borgarfjarðar. [án útgáfustaðar].

DI: *Diplomatarium Islandicum eða Íslenskt fornbréfasafn.* I–XV. bindi. 1857-. Kaupmannahöfn/Reykjavík. Hið íslenska bókmenntafélag: [án útgáfustaðar].

Elín Ósk Hreiðarsdóttir. 2012. *Í túninu heima: skráning fornleifa í heimatúnum á Háafelli, Bakkakoti, Sarpi, Efstabæ, Vatnshorni og Haga í Skorradal.* FS483-10021. Reykjavík.

Eyðibýli á Íslandi III: *Eyðibýli á Íslandi III: Rannsókn á eyðibýlum og yfirgefnum húsum í Dalasýslu, Snæfells- og Hnappadalssýslu, Mýrasýslu og Borgarfjarðarsýslu 2012.* Sigurbjörn Kjartansson og Gísli Sverrir Árnason (ritstj.). 2012. Eyðibýli – áhugamannafélag. [án útgáfustaðar].

Guðný Gerður Gunnarsdóttir. 2017. *Leiðbeiningar Minjastofnunar Íslands 3: Verndarsvæði í byggð: tillaga og greinargerð.* Minjastofnun Íslands. Reykjavík.

Fjallkonan 50. tbl. 11. des 1895, bls. 203. “Um beinafund í Vatnshorni”.

Gerðir Landnámabókar: Jón Jóhannesson. 1941. Gerðir Landnámabókar. Hið íslenska bókmenntafélag. Reykjavík.

ÍF: *Íslensk fornrit.* I–XVII. bindi. 1935–2002. Reykjavík. Hið íslenska fornritafélag.

JÁM VI: *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns IV: Borgarfjarðar- og Mýrasýsla.* 1925–1927. Kaupmannahöfn. Hið íslenska fræðafjelag í Kaupmannahöfn.

JJ: Johnsen, J. *Jarðatal á Íslandi.* 1847. Kaupmannahöfn. [Án útgefanda].

Kirkjur Íslands XIII: *Kirkjur Íslands XIII: Friðaðar kirkjur í Borgarfjarðarprófastadæmi I: Akraneskirkja, Fitjakirkja, Gilsbakkakirkja, Hvanneyrarkirkja, Innra-Hólmskirkja, Leirárkirkja, Reykholtskirkja, Stóra-Áskirkja.* 2009. Jón Torfason og Þorsteinn Gunnarsson (ritstj.). Reykjavík. Þjóðminjasafn Íslands/Húsafríðunarnefnd/Biskupsstofa/Hið íslenska bókmenntafélag.

Kristborg Þórsdóttir (ritstj.). 2017a. *Aðalskráning fornminja í Skorradal: Framdalur.* FS651-16011. Reykjavík. Fornleifastofnun Íslands.

Kristborg Þórsdóttir. 2017b. *Uppmæling fornminja í Skorradal. Greinargerð.* FS657-17031. Fornleifastofnun Íslands. Reykjavík.

Óskar Þórðarson. 1996. *Þórður í Haga: Hundrað ára einbúi.* [útgáfustað vantar]. Hörpuútgáfan.

Sigurður Vigfússon . 1887. "Rannsókn í Borgarfirði 1884". *Árbók hins íslenska fornleifafélags 1886*: 1-51.

Svipþing: *Svipþing: Minningaþættir*. Sveinn Skorri Höskuldsson. 1998. Reykjavík. Mál og menning.

Óprentaðar heimildir

Brunabótamat No. 6. Gögn geymd á Minjastofnun Íslands, Suðurgata 39, 101 Reykjavík.

Endurminningar Björns Bjarnarsonar í Vatnshorni handrit í vörslu Sigurðar Sigurðssonar.

FB II: *Fasteignamat 1916–1918: Undirmat; Borgarfjarðarsýsla II*. Reykjavík: Þjóðskjalasafn Íslands.

Framdalir.is : Vefur Fitjaskóknar. Vefslóðin er: www.framdalur.is (Heimsótt 3. maí, 2018).

Gagnasafn Minjastofunnar Íslands. Upplýsingar og skrár yfir mannvirki á Íslandi. Gögn geymd á Minjastofnun Íslands, Suðurgata 39, 101 Reykjavík.

Hreppsnefnd Skorradalshrepps. *Bókanir hreppsnefndar vegna Pakkhús Vatnshorns*. Númer: 1011018, dagsett: 17.01.2011.

Hreppsnefnd Skorradalshrepps. *Bókanir hreppsnefndar vegna Vatnshorns*. Númer: 1203024, dagsett: 12.04.2012.

Hulda Guðmundsdóttir. *Samantekt heimilda um jarðir í Skorradal* (handrit). Í vörslu höfundar, á.á.

JS 143 4to= Handrit JS 143 4to úr handritasafni Jóns Sigurðssonar í vörslu Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns, Reykjavík.

Minjastofnun Íslands. *Styrkúthlutun 2015: Bakkakot, Skorradal*. Tilvísunarnúmer: 3215. Reykjavík: Minjastofnun Íslands, 2014.

Óútgefið efni um hús í Skorradal í fórum Hjörleifs Stefánssonar.

Túnakort frá 1918 í Skorradalshreppi. Kortin eru varðveitt á Þjóðskjalasafni Íslands.

Viðtal Huldu Guðmundsdóttur við Sigríði Höskuldsdóttur frá Vatnshorni. Veturinn 2010-2011.

Varðveitt hjá Huldu Guðmundsdóttur.

ÞÍ. B. AA/13: Þjóðskjalasafn Íslands. Borgarfjarðarprófastsdæmi. Fitjar 1898. AA/13.

ÞÍ. B. AA/14: Þjóðskjalasafn Íslands. Borgarfjarðarprófastsdæmi. Fitjar 1902. AA/14.

ÞÍ. Fr. BAc.: Þjóðskjalasafn Íslands. Fasteignamat ríkisins. 1930–1970. BAc/2–4.

ÞÍ.BL.: Þjóðskjalasafn Íslands. Byggingastofnun landbúnaðarins. 2005 A/74.

Þjóðskrá Íslands. *Fasteignaskrá*. Aðgengilegt gegnum: www.skra.is (Heimsótt 3. maí 2018).

Loftmyndir/Kortagögn

Herforingjaráðskort 36 NA: *Botnsheiði – Ok* 1:50000. Útgáfuár 1911.

Herforingjaráðskort 36 NV: *Botnsheiði – Skarðsheiði* 1:50000. Útgáfuár 1911.

LMÍ Kort 36 1:100 000: Kort Landmælinga Íslands 36 – *Botnsheiði* 1:100 000. Útgáfuár 1933.

Loftmynd frá 1990, Loftmælingar Íslands. LMI-Kort-L17-L-4695-qv_1990

Loftmyndir frá Loftmyndum ehf.

Myndefni

Ljósmyndir í húsakönnun

Bakkakot íbúðarhús. Ljósmynd tekin 1950-1960, mynd af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#bakkakotBakkakot>

Bakkakot – Hjallur. Loftljósmynd frá 1990:

LMI-Kort-L17-L-4695-qv_1990.

Bakkakot – Smíðaskemma. Ljósmynd tekin 1950-1960, mynd af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#bakkakotBakkakot>

Ljósmynd af Efstabæ frá því um 1930. Í eigu Eiríks Blöndal. Birt á vef Framdalsfélagsins.

<http://framdalur.is/#efstibaer>

Fitjar, íbúðarhús. Mynd frá Huldu Guðmundsdóttur, af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#fitjar>

Fitjar – Fjánhús og hlaða: Loftmynd af fjárhúsasamstæðunni frá 1972. Eigendur Fitja

Fitjar – Fjós og hlaða á 9. áratug 20. aldar. Mynd í eigu Huldu Guðmundsdóttur.

Fitjar - Lambhúsið á loftmynd frá 1972. Ljósmynd: eigendur Fitja

Fitjar – Vélaskemma á 9. áratug 20. aldar. Mynd í eigu Huldu Guðmundsdóttur.

Fitjakirkja. Ljósmynd af vef Framdalsfélagsins: <http://framdalur.is/#fitjar>

Hagi íbúðarhús: Mynd af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#hagi>

Hagi – Fjánhús mynd af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#hagi>

Hagi – Geymsla/Smíðahús 2010. Ljósmynd Hjörleifur Stefánsson.

Háafell – Fjánhús/hlaða rétt fyrir 1990. Ljósmynd úr bókinni Byggðir Borgarfjarðar II, bls. 229.

Háafell – Vélaskemma rétt fyrir 1990. Ljósmynd úr bókinni Byggðir Borgarfjarðar II, bls. 229.

Sarpur – íbúðarhúsið árið 1972. Mynd af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#sarpur>

Stálpastaðir – Hlaða. Mynd úr skýrslu Huldu Guðmundsdóttur Samantekt heimilda um jarðir í Skorradal. Bls. 28

Vatnshorn íbúðarhús. Af vef Framdalsfélagsins

<http://framdalur.is/#vatnshorn>

Vatnshorn Pakkhúsið á Vatnshorni. Af vef Framdalsfélagsins:

<http://framdalur.is/#vatnshorn>

Málverk af öllum íbúðarhúsum framdalsins eftir Gunnlaug Stefán Gíslason.

Heimildamenn

Ágúst Árnason 03.08. 1930 um Stálpastaði 2017.

Guðrún Hannesdóttir 14.02. 1929 um Háafell, Efstabæ og Sarp 2017.

Hulda Guðmundsdóttir 04.05.1960 um Fitjar og Vatnshorn 2010, 2017 og 2018.

Ingibjörg Björnsdóttir 27.06. 1959 um Háafell 2018.

Jón Arnar Guðmundsson 17.06.1953 um Fitjar 2018.

Jónas Hannesson 11.04. 1945 um Sarp og Efstabæ 2017.

Lárus Lárusson 17.01. 1942 um Háafell 2017.

Óskar Þórðarson 05.06.1920 um Haga 2017.

Sigríður Höskuldsdóttir 19. 05. 1933 um Vatnshorn 2010.

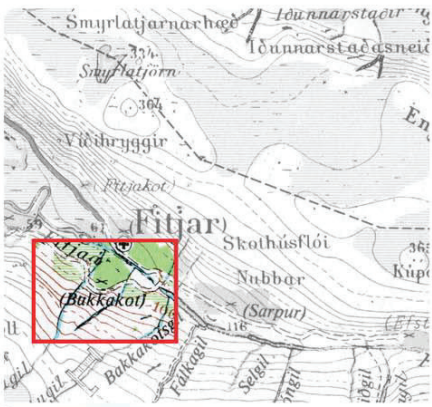
Sæbjörg Eiríksdóttir 12.08.1936 um Bakkakot 2010.

Athugasemdir/viðbætur við skýrsludrög bárust frá:

Benoný Eiríkssyni, Bakkakoti

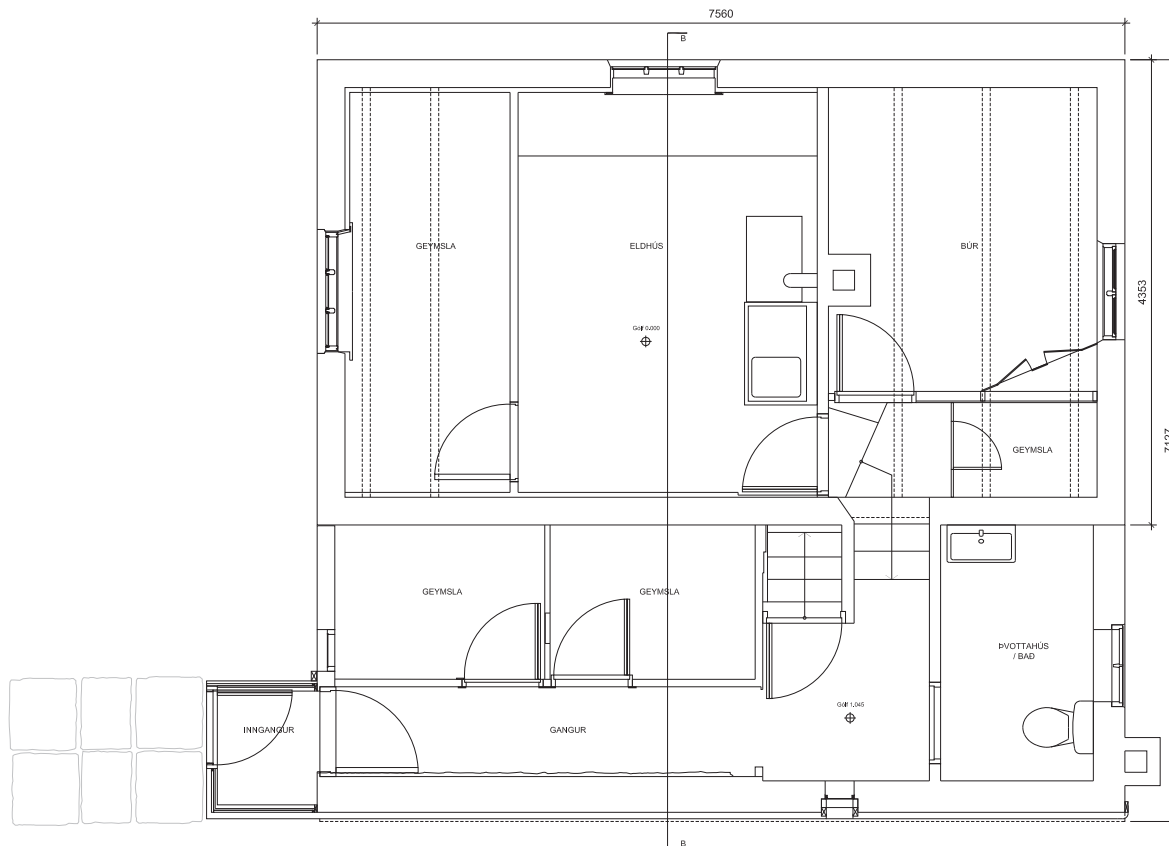
Huldu Guðmundsdóttur, Fitjum

Ingibjörgu Björnsdóttur, Háafelli

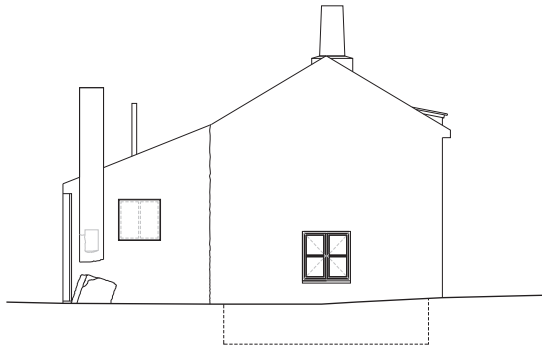

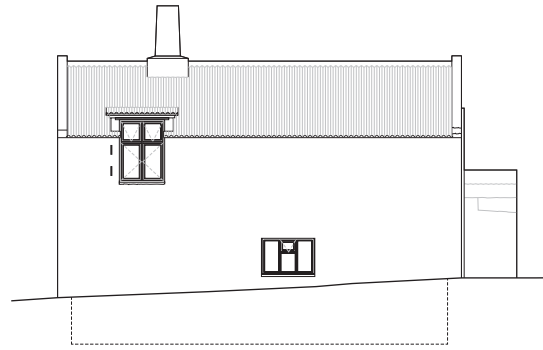
SÚÐURHLÍÐ

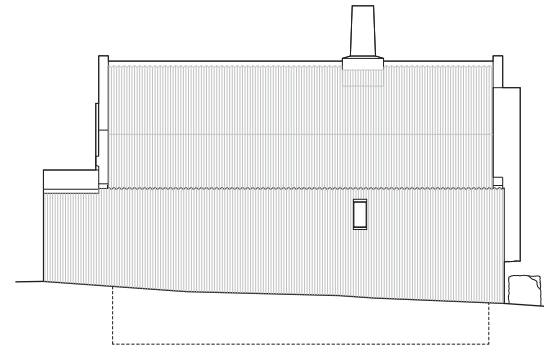
verk	Bakkakot, málíngarteikning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Grunnmynd & Hlíð
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	júni 2010
teiknað	Keith Daly RIBA
Hjörðefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf +(354)562 6628 hjord@ullinsnid.is	Fjöllisvegur 12 Reykjavík IS-101

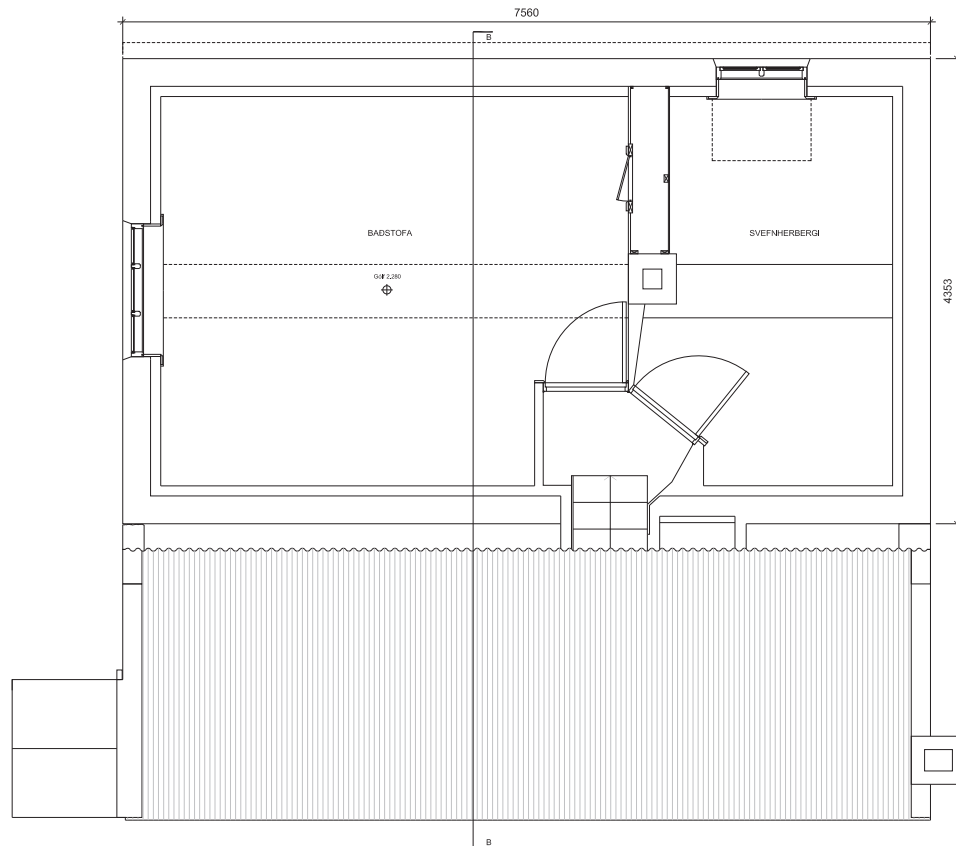
NORÐURLIÐ

VESTURLIÐ

AUSTURLIÐ

FYRSTA HÆÐ

verk	Bakkakot, málíngarteikning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Fyrsta Hæð & Hlíð
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	júni 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

Hjörtelgur Stefánsson arkitekt FAI
GULLINSNÍÐ ehf
 +(354)562 6628
 hjortelgur@gullinsnid.is

121247-3489
 Fjöllinsvegur 12
 Reykjavík
 IS-101

verk **Bakkakot, málartekning**

verkkaupi Skorradalshreppur

teikning Sníð BB

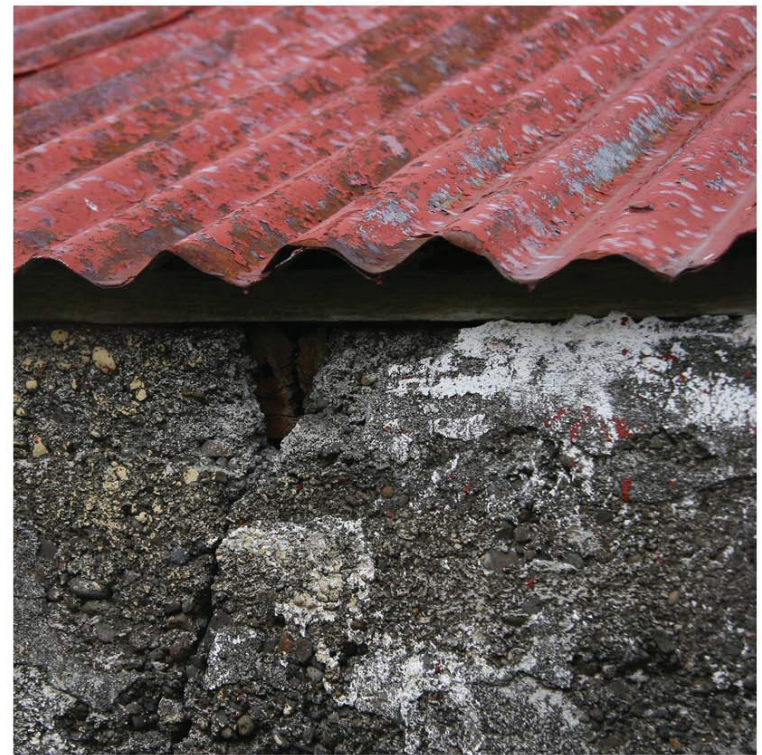
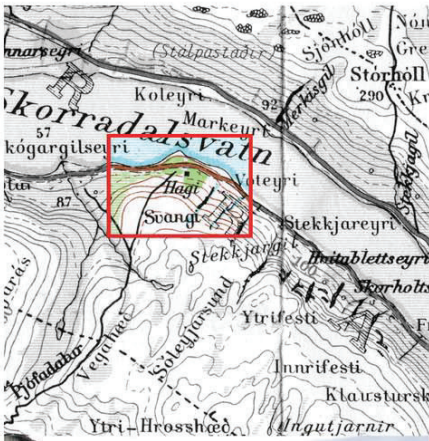
m.k.v. 1:50

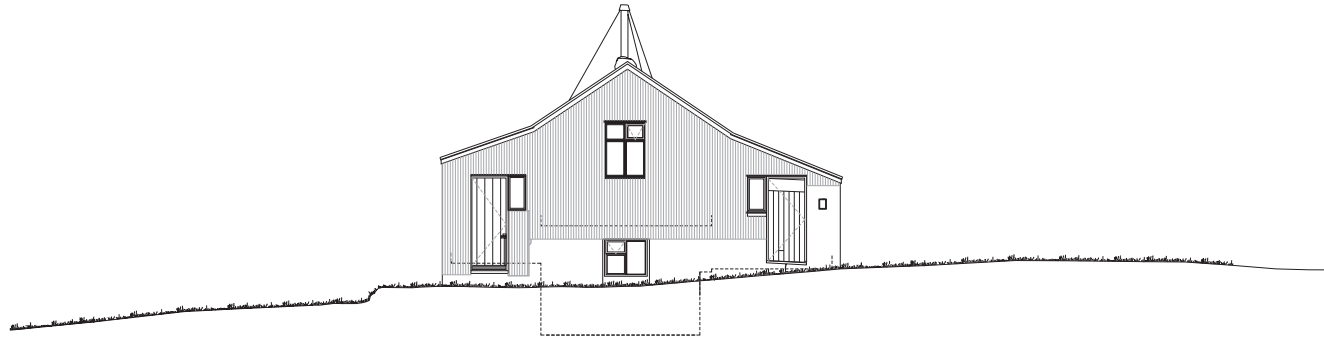
dags. júní 2010

teiknað Keith Daly RIBA

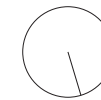
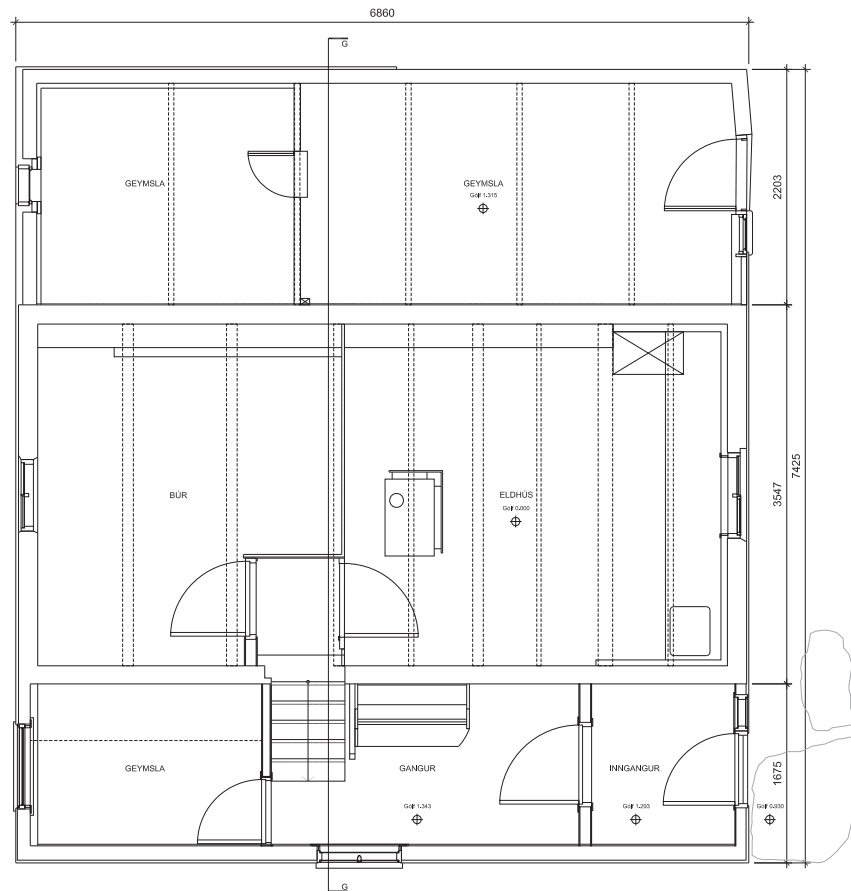
Hjörtelgur Stefánsson arkitekt FAI 121247-3489

GULLINSNÍÐ ehf
 +354(562)6628
 hjortelgur@gullinsnid.is
 Fjðlnisvegur 12
 Reykjavík
 IS-101

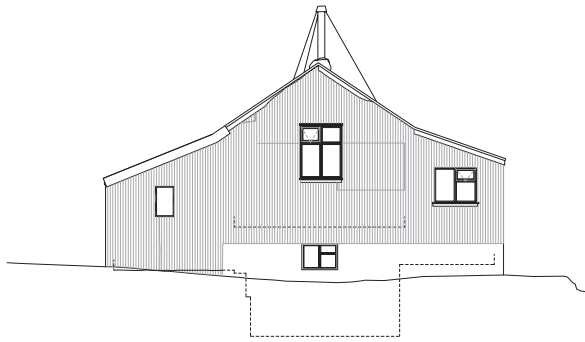

VESTURHLID

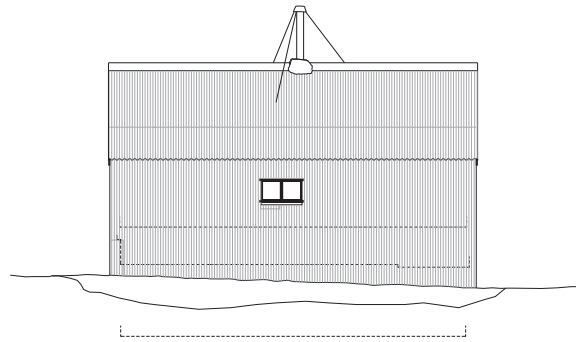

verk	Hagi, málíngarteikning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Grunnmynd & Hlíð
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	ágúst 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

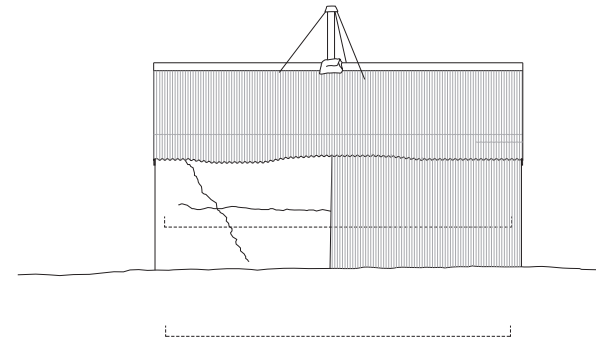
Hjörtelgur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf	Fjðlnisvegur 12
+354)562 6628	Reykjavík
hjoertelgur@gullinsnid.is	IS-101

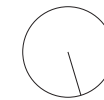
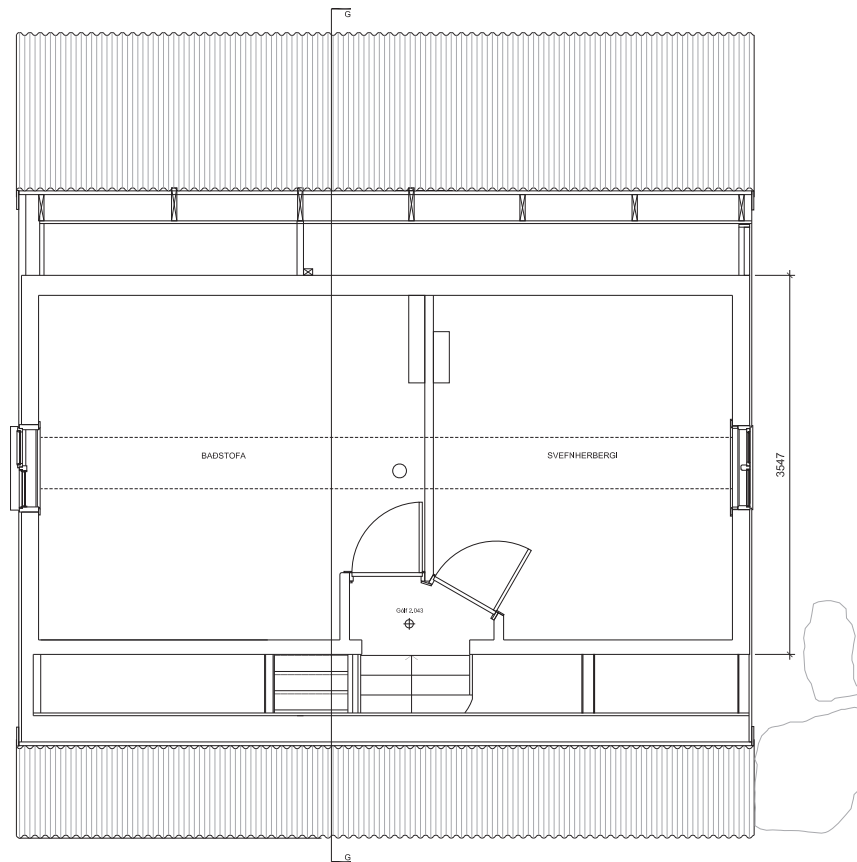
AUSTURHLIÐ

NORÐURHLIÐ

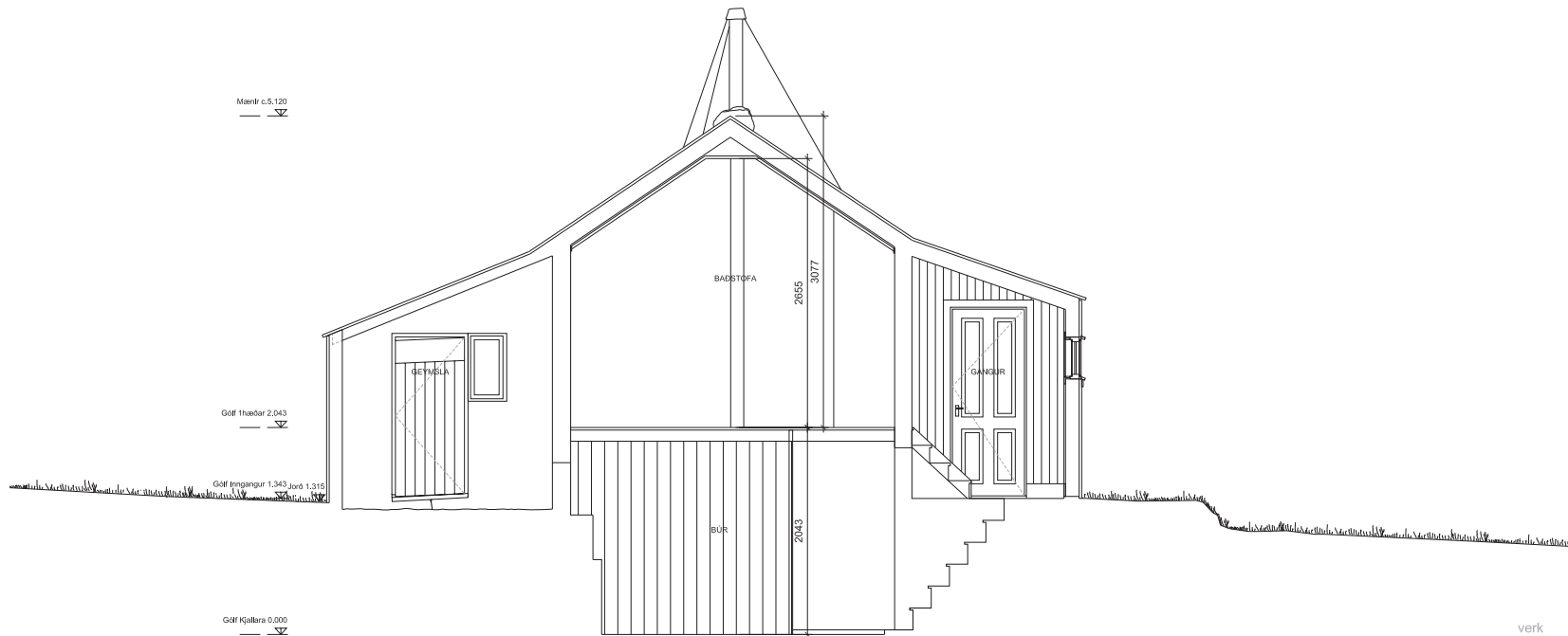

SUÐURHLIÐ

verk	Hagi, málningarteikning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Grunnmynd & Hlið
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	ágúst 2010
teiknað	Keiðh Daly RIBA

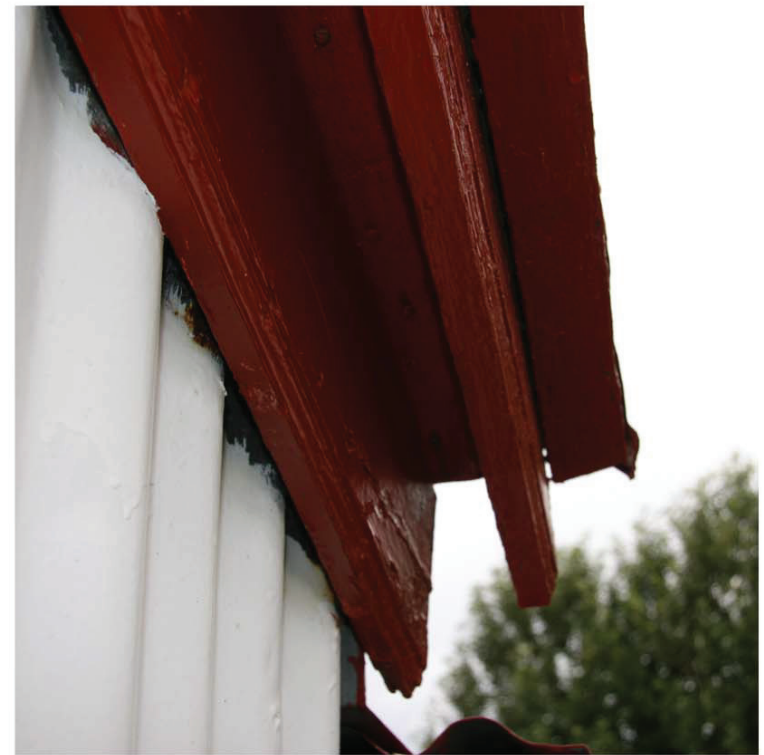
Hjóðtefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf	Fjðlnisvegur 12
+(354)562 6628	Reykjavík
hjoðtefur@gullinsnid.is	IS-101

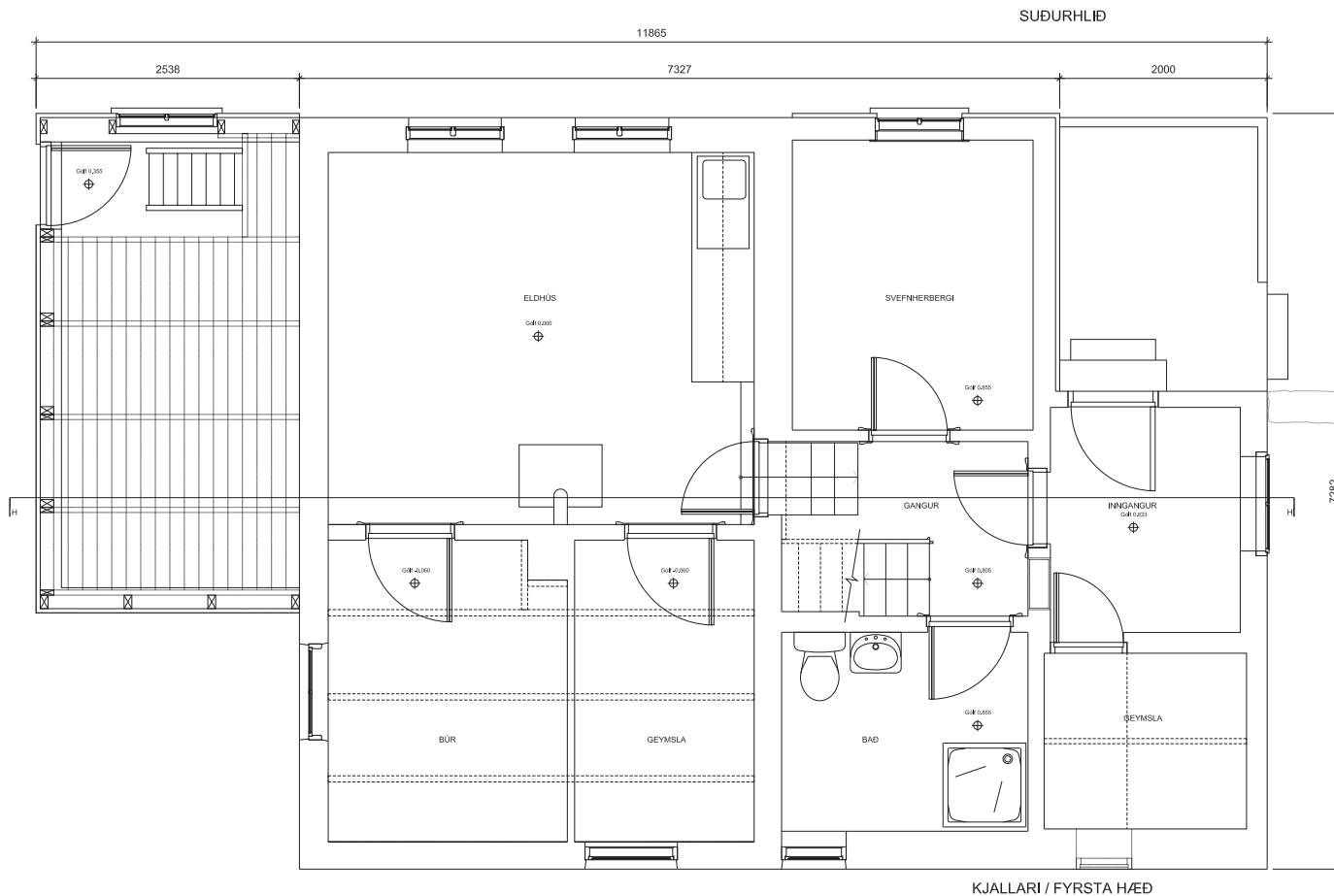

SNID GG

verk	Hagi, málíngarteikning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Sníð GG
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	ágúst 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

Hjörðefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNID ehf	Fjðlnisvegur 12
+354)562 6628	Reykjavík
hjordefur@gullinsnid.is	IS-101

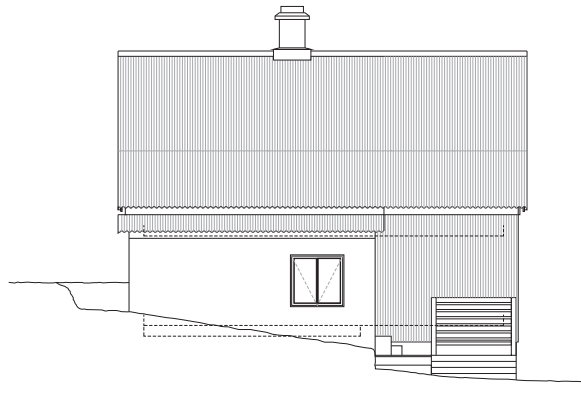

verk	Háafell, mælingartekning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Grunnmynd & Hlið
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	ágúst 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

Hjortefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf	Fjallinsvegur 12
+(354)562 6628	Reykjavík
hjortefur@gullinsnid.is	IS-101

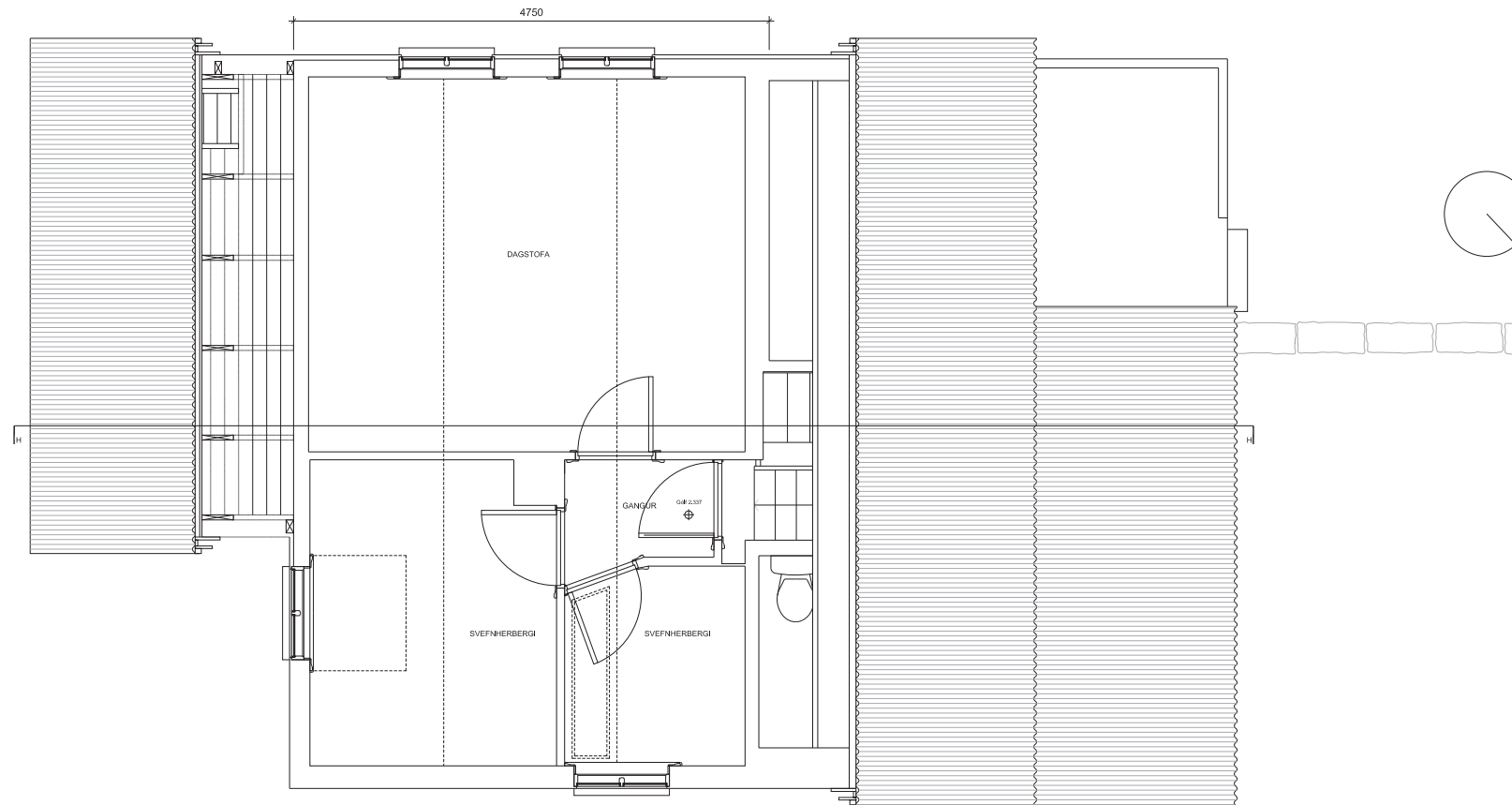
NORDURHLID

VESTURHLID

AUSTURHLID

ÖNNUR HÆÐ

verk	Háafell, mælingartekning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Grunnmynd & Hlið
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	ágúst 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

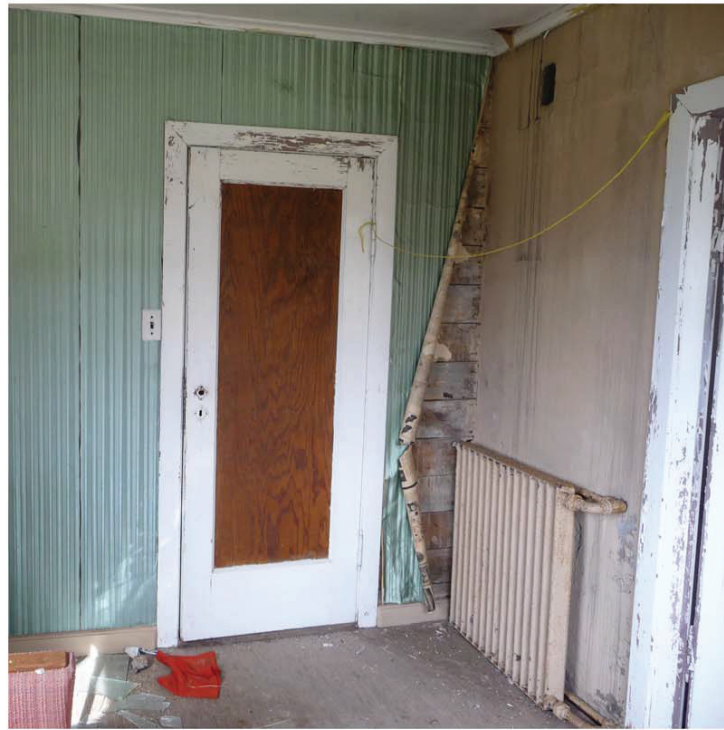
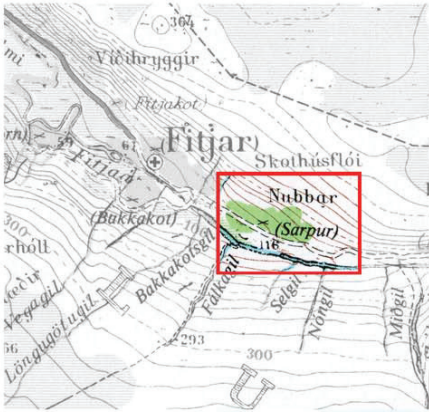
Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSÍÐ ehf	Fjallinsvegur 12
+(354)562 6628	Reykjavík
hjoertefur@gullinsid.is	IS-101

SNID HH

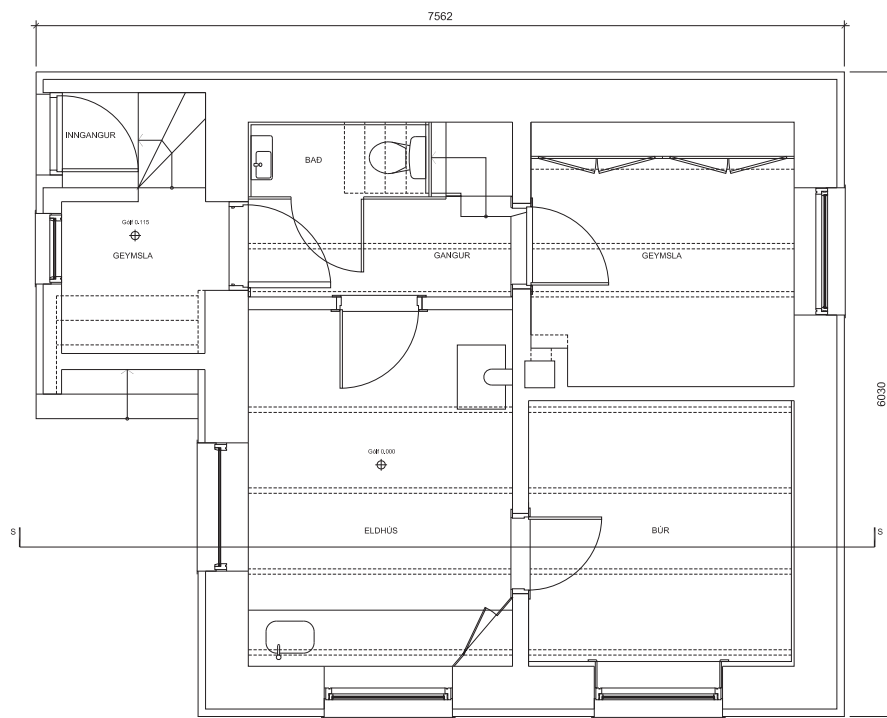
verk Háafell, mælingartekning
 verkkaupi Skorradalshreppur
 teikning Sníð HH
 m.k.v. 1:50
 dags. ágúst 2010
 teiknað Keith Daly RIBA

Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI 121247-3489
 GULLINSNID ehf Fjölísvegur 12
 +(354)562 6628 Reykjavík
 hjortefur@gullinsnid.is IS-101

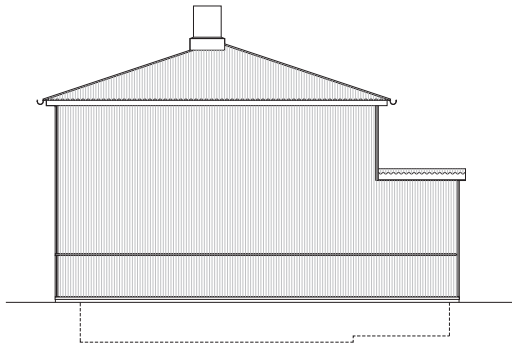

SÚÐURHLÍÐ

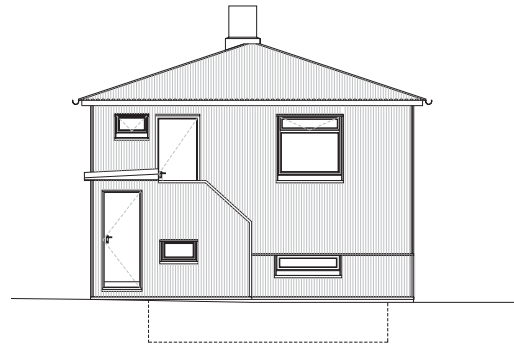

verk	Sarpur, mælingartekning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Grunnmynd & Hlið
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	júni 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

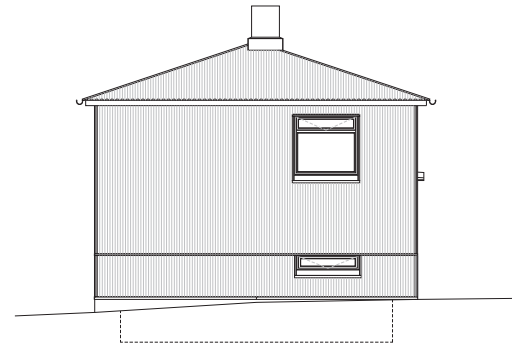
Hjörtleifur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNIÐ ehf	Fjallinsvegur 12
+354562 6628	Reykjavík
hjoertefur@gullinsnid.is	IS-101

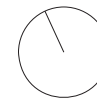
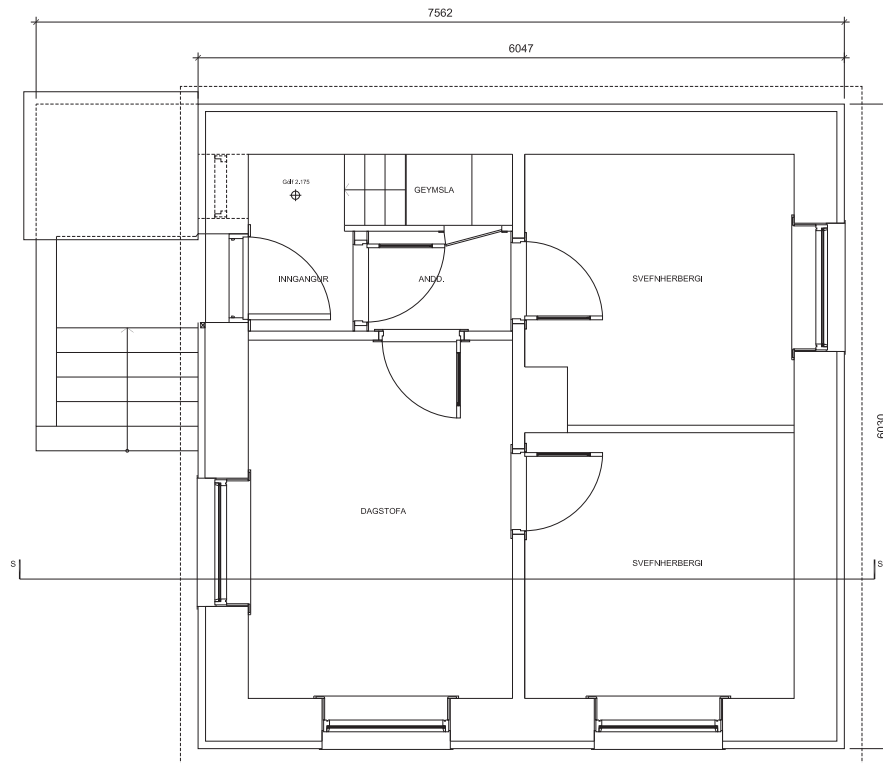
NORÐURHLID

VESTURHLID

AUSTURHLID

verk	Sarpur, mælingartekning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Fyrsta Hæð & Hlíð
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	júni 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

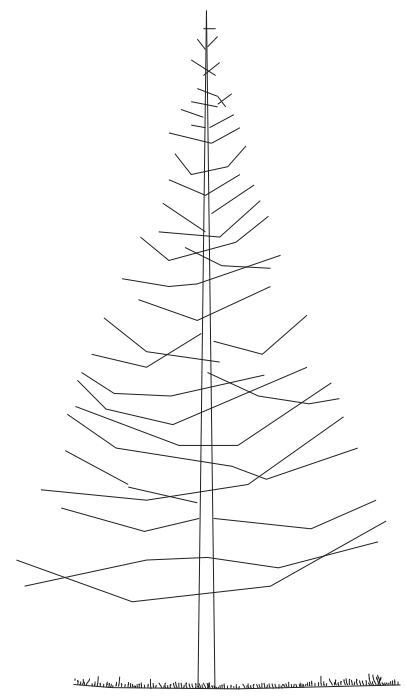
Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSÍÐI ehf	Fjallinsvegur 12
+354562 6628	Reykjavík
hjoertefur@gullinsid.is	IS-101

Mennir c.5,630

Gólf í haðar 2,175

Jörð 0,785

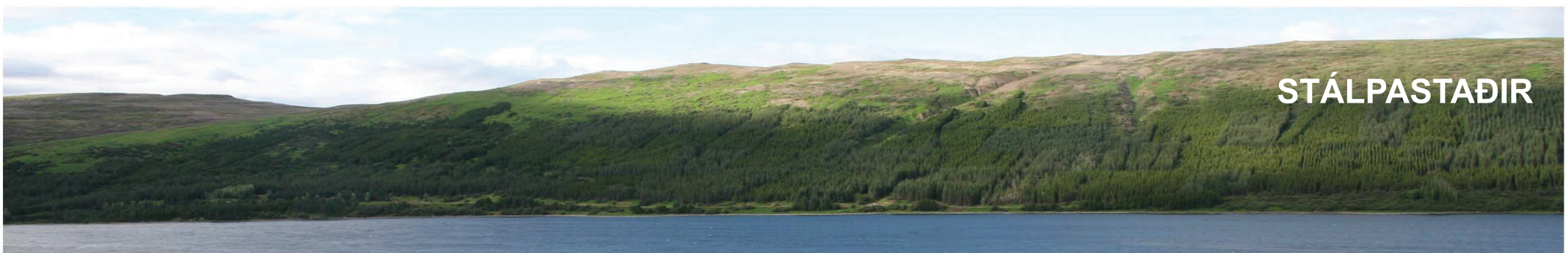
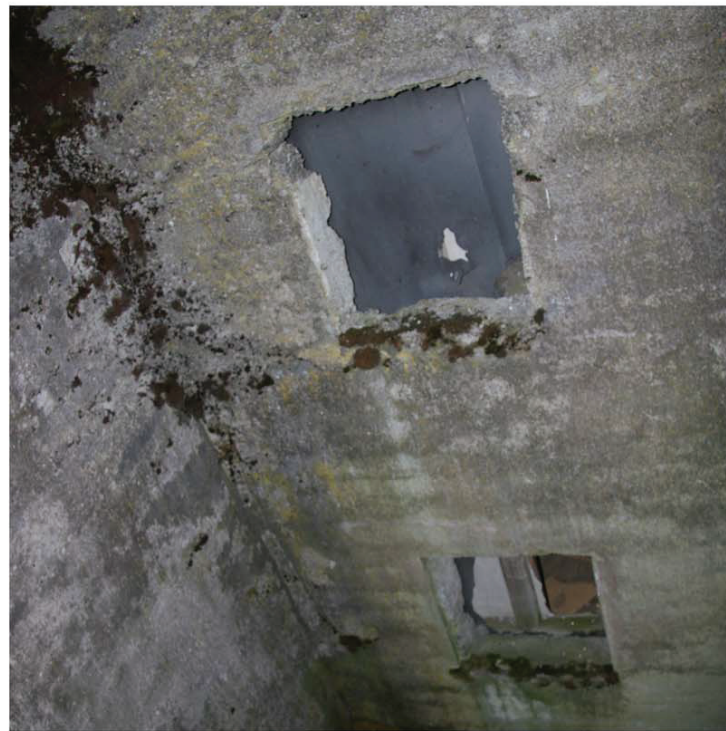
Gólf Kjálbra 0,000

SNÍÐ SS

verk	Sarpur, mælingartekning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Sníð SS
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	júní 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

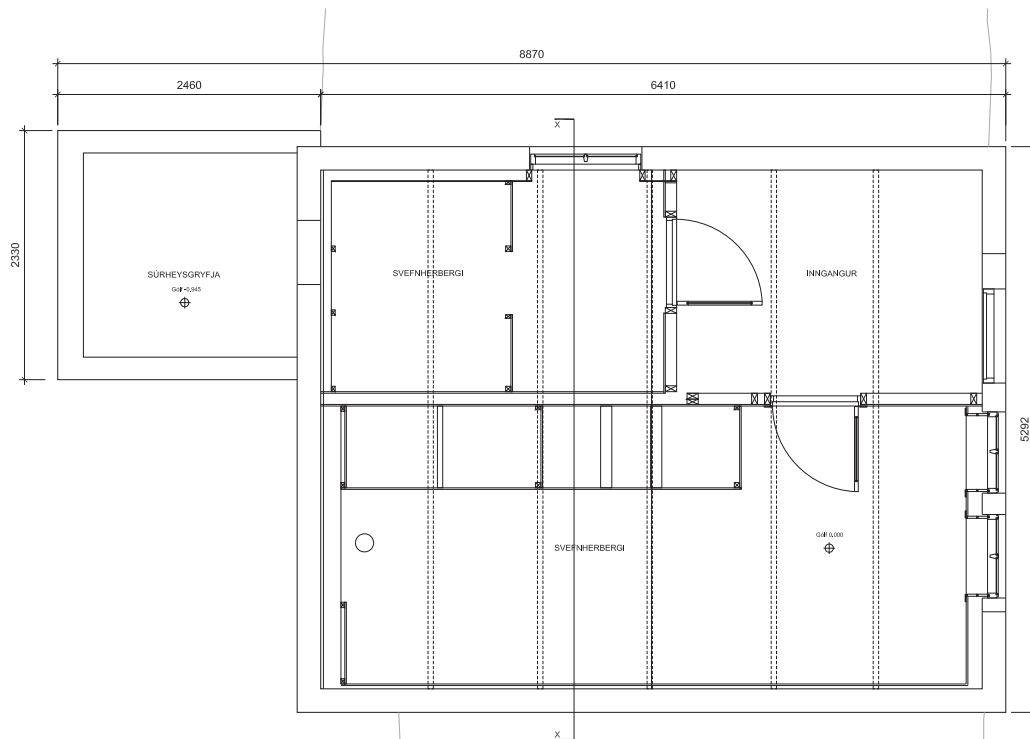
Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf	Fjallnisvegur 12
+354562 6628	Reykjavík
hjoertefur@gullinsnid.is	IS-101

STÁLPASTAÐIR

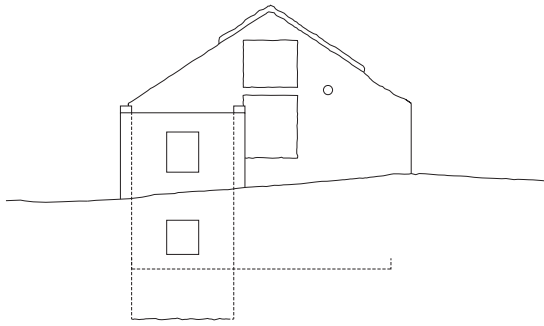
SUÐURHLIÐ

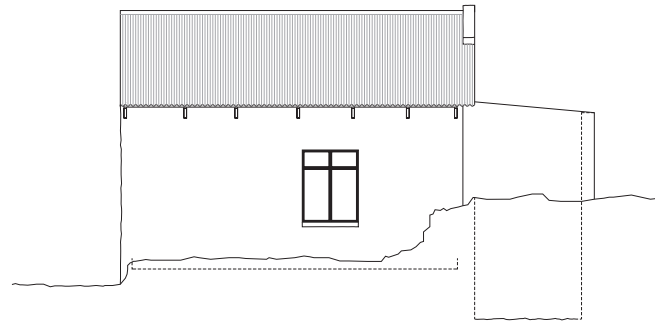
FYRSTA HÆÐ

verk	Stálpastaðir, mælingartekning
verkkaupi	Skorradalshreppur
teikning	Fyrsta Hæð & Hlíð
m.k.v.	1:50 & 1:100
dags.	ágúst 2010
teiknað	Keith Daly RIBA

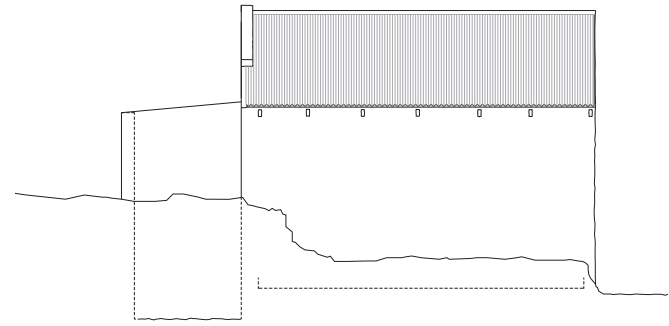
Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI	121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf	Fjallinsvegur 12
+(354)562 6628	Reykjavík
hjoertefur@gullinsnid.is	IS-101

NORDURHLIÐ

AUSTURHLIÐ

VESTURHLIÐ

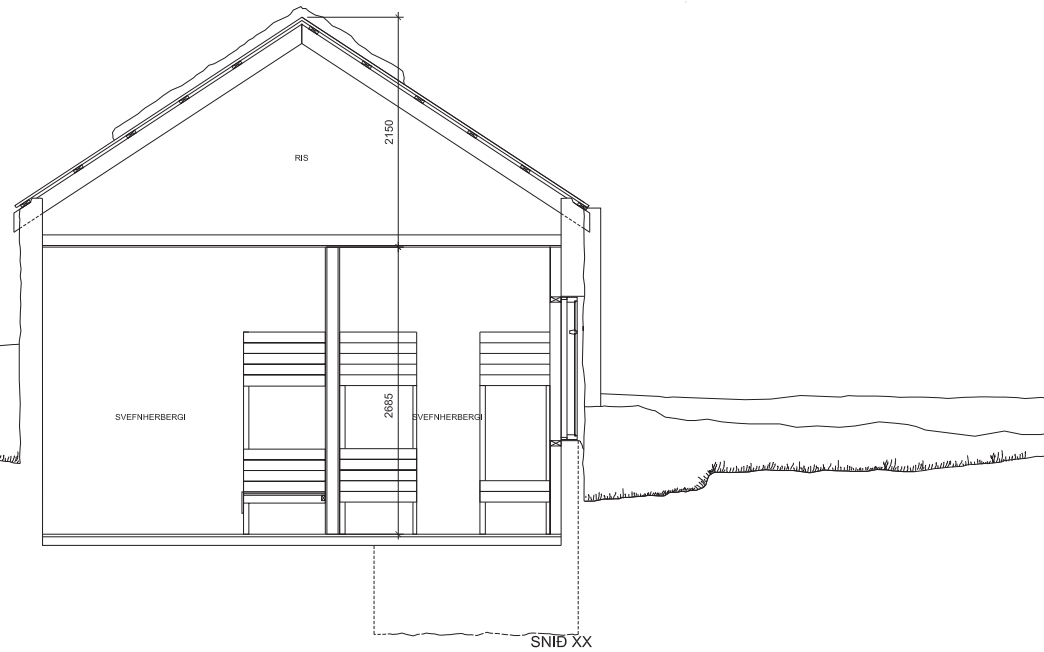
Mætti c. 4.835

Jörð c. 1.775

Göf 1 hæðar 0.000

Jörð c. -0.300

Jörð c. -0.945

SNIÐ XX

verk **Stálpastaðir, mælingartekning**

verkskaupi Skorradalshreppur

teikning Hlið & Snið XX

m.k.v. 1:50 & 1:100

dags. ágúst 2010

teiknað Keiðh Daly RIBA

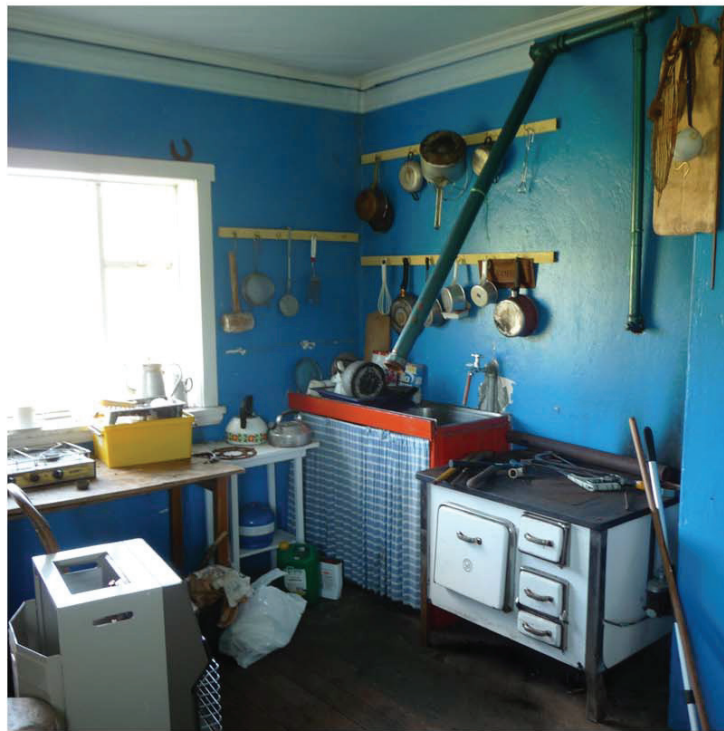
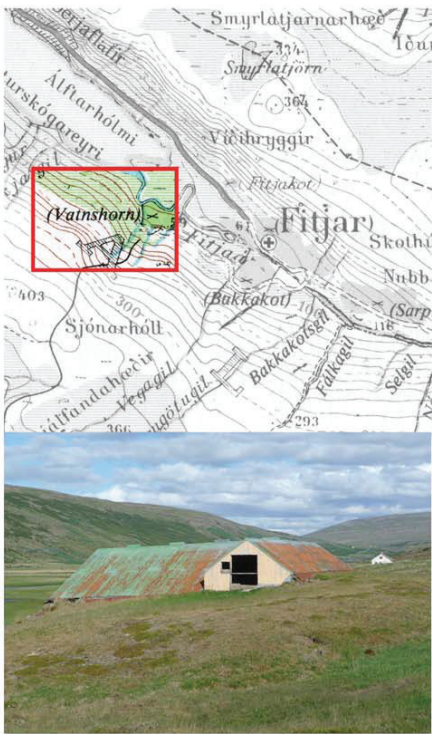
Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI

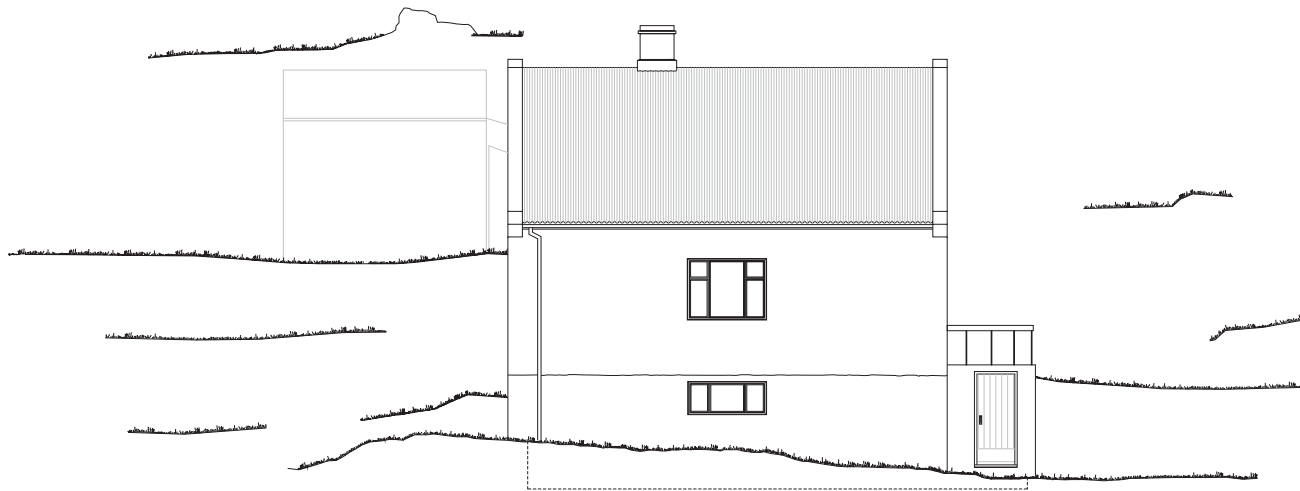
121247-3489

GULLINSNIÐ ehf

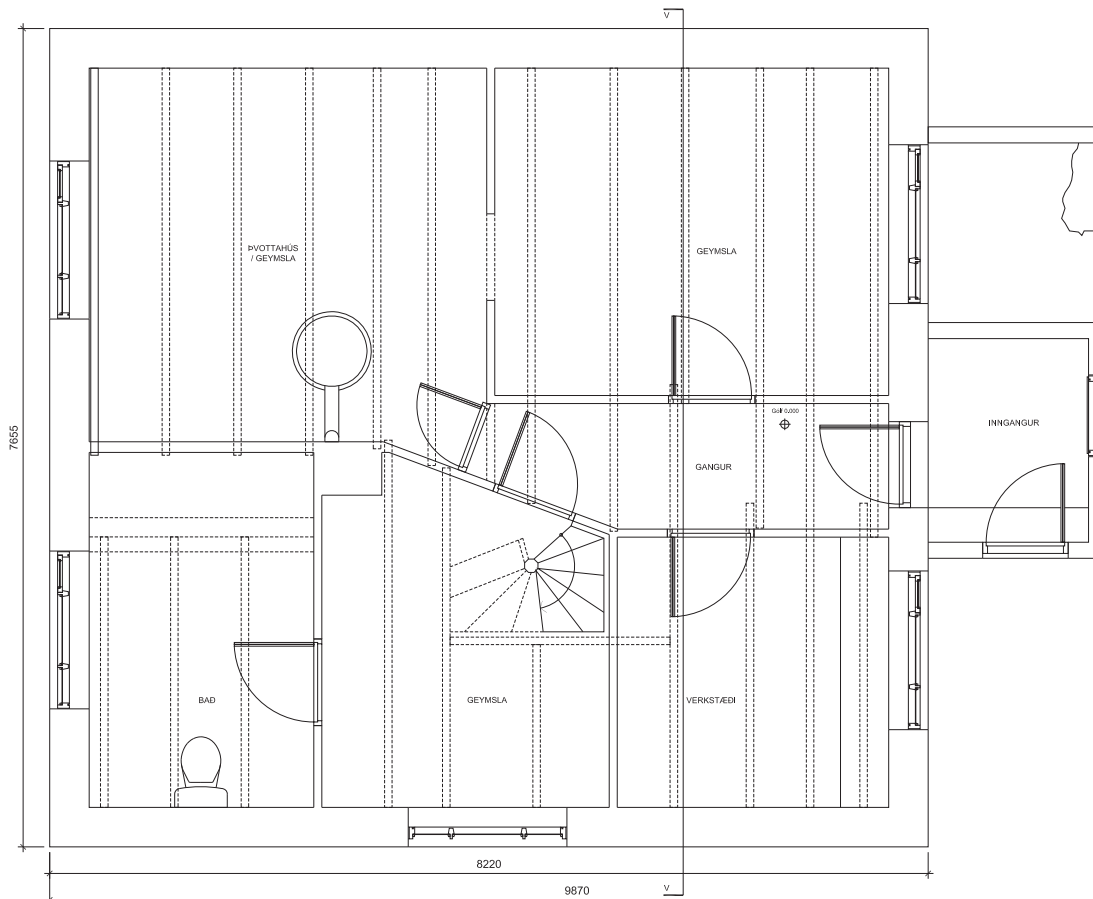
+354562 6628
hjoertefur@gullinsnid.is

Fjölinsvegur 12
Reykjavík
IS-101

NORÐURHLÍÐ

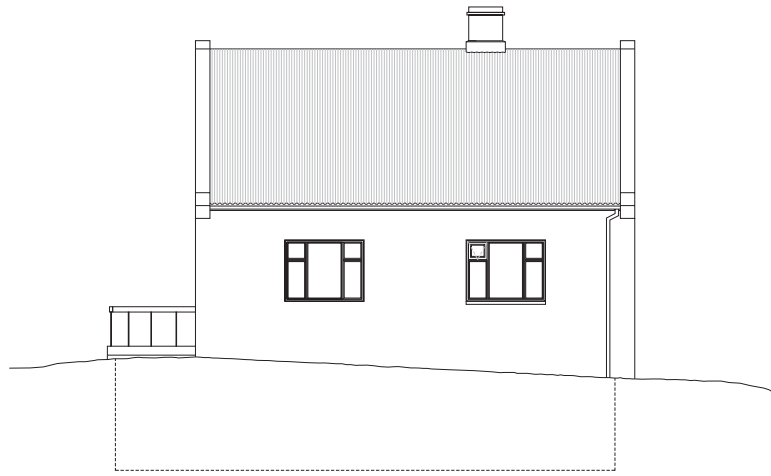

verk **Vatnshorn, málíngartekning**
 verkkaupi Skorradalshreppur
 teikning Grunnmynd & Hlíð
 m.k.v. 1:50 & 1:100
 dags. júní 2010
 teiknað Keith Daly RIBA

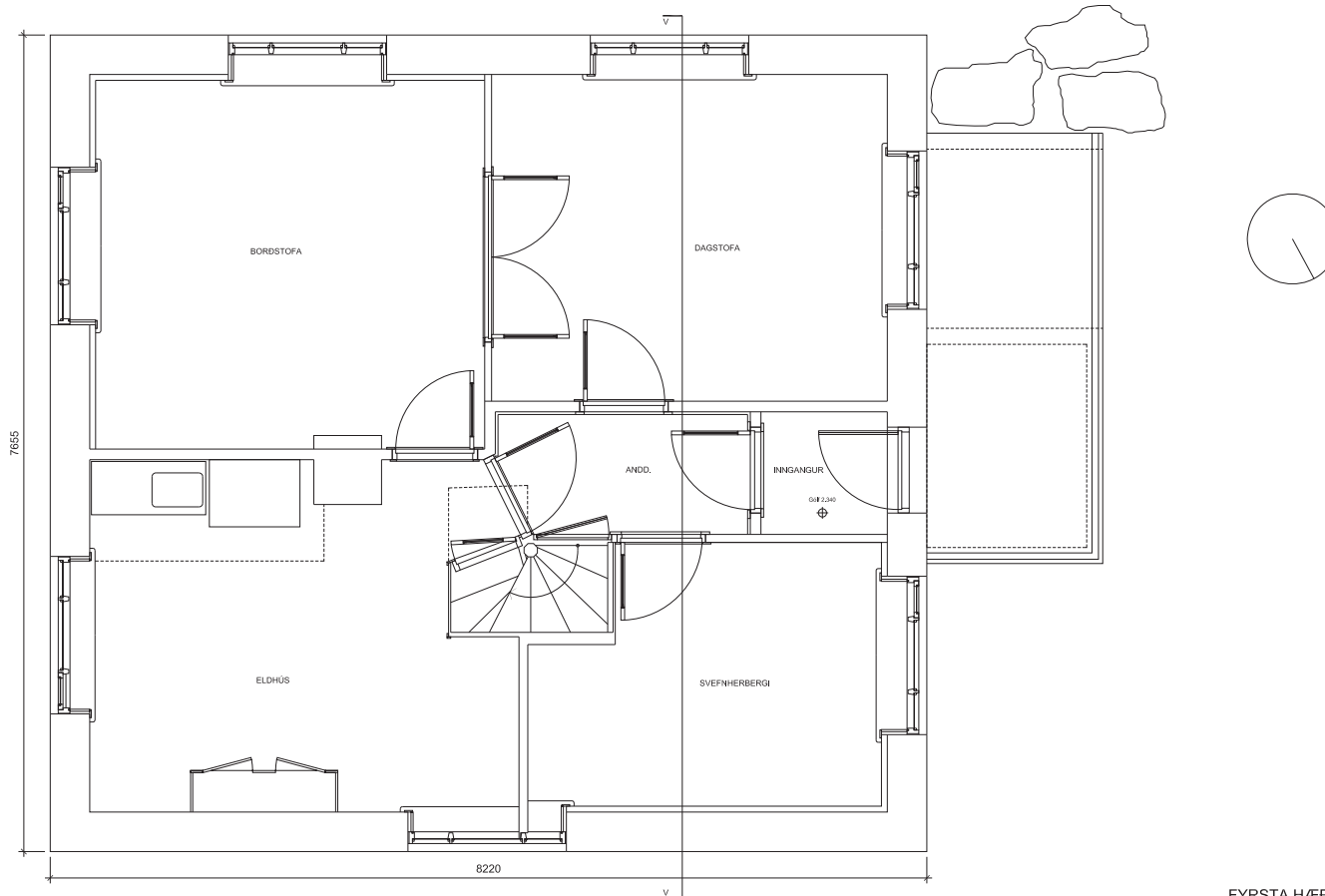
Hjörtlefur Stefánsson arkitekt FAI 121247-3489
 GULLINSNÍÐ ehf Fjällinsvegur 12
 +(354)562 6628 Reykjavík
 hjortlefur@gullinsnid.is IS-101

VESTURHLID

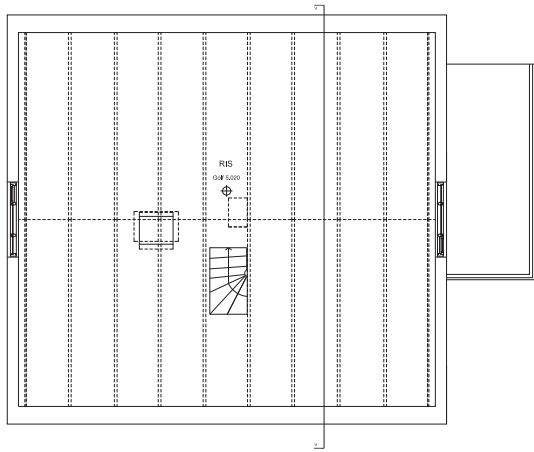
SUDURHLID

FYRSTA HÆÐ

verk **Vatnshorn, mælingartekning**
 verkkaupi Skorradalshreppur
 teikning Fyrsta Hæð & Hlið
 m.k.v. 1:50 & 1:100
 dags. júní 2010
 teiknað Keith Daly RIBA

Hjörleifur Stefánsson arkitekt FAI 121247-3489
GULLINSNÍÐ ehf
 +(354)562 6628 Fjölinsvegur 12
 hjortefur@gullinsnid.is Reykjavík
 IS-101

RISH/ÆÐ

AUSTURHLÍÐ

Mannfr. c.7,865

Gólf Rishæðar 5,020

Gólf Þrasar 2,340

SVEFNHERBERGI

DAGSTOFA

verk **Vatnshorn, málíngartekning**

verkkaupi Skorradalshreppur

teikning Rishæð, Sníð VV & Hlíð

m.k.v. 1:50 & 1:100

dags. júní 2010

teiknað Keith Daly RIBA

Hjörtleifur Stefánsson arkitekt FAI 121247-3489

GULLINSNÍÐ ehf. Fjällisvegur 12
 +(354)562 6628 Reykjavík
 hjortleifur@gullinsnid.is IS-101

SNÍÐ V V